

56. Keskiviikkona 8 päivänä toukokuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston selonteko Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 1996 hallitusten välisessä konferenssissa 1438

Valtioneuvoston selonteko 1/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Helsingin kaupungille 1509

Hallituksen esitys 19/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovuttamisesta perustettavalle kiinteistöyhtiölle Vaasassa

Hallituksen esitys 20/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

3) Hallituksen esitys laiksi eräiden maa-alueiden luovuttamisesta Helsingin kaupungille 1509

Hallituksen esitys 25/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 31/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 23/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 7/1996 vp
Lakialoite 13/1996 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 22/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 8/1996 vp

.. Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edus-

tajat Aho, Alho, Backman, Dromberg, Halonen, Holopainen, Jaakonsaari, Juurola, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Karhunen, Koski V., Kurola, Laaksonen, Lehtosaari, Liikkanen, Löf, Malm, Manninen, Mikkola, Nyby, Paasilinna, Penttilä, Pohjola M., Pohjola T., Puhjo, Pulliainen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Saario, Tiilikainen, Tuomioja, Vihriälä ja Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Tuomioja, Ranta-Muotio ja Paasilinna.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Alho, Dromberg, Holopainen, Juurola, Kankaanniemi, V. Koski, Kurola, Manninen, Mikkola, T. Pohjola, Puhjo, Tiilikainen ja Väistö sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat S-L. Anttila, Jäätteenmäki, Löf, Penttilä ja Pulliainen.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Ryhänen vapautusta lakivaliokunnan jäsenyydestä ja työasiainvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että lakivaliokunnan ja työasiainvaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen jäsenet

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Ryhänen vapautusta Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Valtioneuvoston selonteko Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 1996 hallitusten välisessä konferenssissa

Valtioneuvoston selonteko 1/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp
Palautekeskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7, joka sisältää ehdotuksen eduskunnan lausunnoksi Suomen lähtökohtia ja tavoitteita Euroopan unionin vuoden 1996 hallitusten välisessä konferenssissa koskevasta valtioneuvoston selonteosta.

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. A a l t o n e n : Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on saattanut päätökseen kuudennen suuren integraatiokäsittelynsä, jonka tuloksena nyt on käsittelyssä valiokunnan mietintö valtioneuvoston selonteosta Suomen hvk-lähtökohdista ja tavoitteista. Aikaisemmat neljä varsinainen integraatiokäsittelyämme ovat koskeneet Eta-neuvottelujen tavoitteita keväällä 1990, EU-jäsenyysneuvotteluiden tavoitteita keväällä 1992, Eta-sopimuksen hyväksymistä syksyllä 1992 ja lopuksi suurimpana prosessina tähän mennessä EU-sopimuksen hyväksymistä syksyllä 1994. Lisäksi laskemme tähän joukkoon mietintömme hallituksen turvallisuuspoliittisesta selonteosta syksyllä 1995, joka myös oli varsin EU-viritteinen. Nyt on valmiina eduskunnan tarkasteluun jo toinen EU-jäsenyyden aikainen laaja kannanottomme, hvk-mietintö.

Muistelen mielelläni ensimmäistä vastaavaa käsittelyä keväällä 1990, jolloin eduskunnassa ja erityisesti ulkoasiainvaliokunnassa luotiin pohjaa Suomen Eta-neuvotteluille. Vaikka Eta oli vielä suhteellisen vaatimaton asia EU-jäsenyyden rinnalla, ymmärsimme, että jotakin uutta oli tapahtumassa Suomen asemassa Länsi-Euroopassa ja ryhdyimme monin tavoin mobilisoimaan koko eduskunnan valiokuntalaitosta yhteistyöhön tämän asian käsittelyssä. Loimme erilaisia työmuotoja, jotka myöhemmin ovat osaltaan vaikuttaneet eduskunnan pysyvän EU-asiain käsittelyjärjestelmän luonteeseen. Myös ulkoasiainvaliokunnan poliittista kattavuutta laajennettiin. Vihreä liitto sai ensimmäisen keran edustajansa ulkoasiainvaliokuntaan, kun ehdotuksestamme valiokuntaan nimettiin yksi varajäsen lisää.

Ulkoasiainvaliokunta on tarkasteltavana olevassa mietinnössään yhtynyt hallituksen linjanvetoon, jonka mukaan Euroopan unionia tulee kehittää "itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä". Tällaisessa unionissa jäsenvaltiot ovat jakaneet toimivaltaa käyttääkseen sitä yhdessä yhteisesti hyväksytyjen päämäärien saavuttamiseksi. Toisaalta kansalliset valtiot eivät omilla toimillaan enää kykene vastaamaan kaikkiin kohtaamiinsa haasteisiin. Olennaista on, miten unioni voi tehokkaasti tyydyttää siihen kohdistetut odotukset.

Valiokunta on johtanut käsitteestä "itsenäisten valtioiden yhteenliittymä" eräitä lähtökohtia käsittelylleen. Niinpä keskeiset päätökset unionin oikeusjärjestyksen perusteista ja unionin rahoituksesta on tehtävä jäsenvaltioiden parlamenttien ratifiointia edellyttävillä sopimuksilla. Kansalliset parlamentit ovat jatkossakin kansalaisten poliittisen samaistumisen ensisijaisia kohteita. Jäsenvaltioita ei voida ilman niiden suostumusta sitoa päätöksiin, jotka vaarantavat niiden ulkoista tai sisäistä turvallisuutta tai muita elintärkeitä etuja. Unionin päätöksenteossa on turvattava jäsenvaltioiden parlamenteille vastuullisten hallitusten ensisijaisuus poliittisina päätöksentekijöinä.

Näiden yleisten lähtökohtien lisäksi valiokunta ottaa mietinnössään kantaa laajaan kirjoon asioita, joihin mahtuvat niin unionin päätöksenteon johdonmukaisuuden turvaaminen, talous- ja rahaliitto Emu, syrjimättömyys ja tasa-arvo, työllisyys, avoimuus, toissijaisuusperiaate, kansanvaltaisuuden vahvistaminen ja tehokkuuden lisääminen Euroopan unionissa, yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen, unionin

turvallisuus- ja puolustuspolitiikka ja kysymys unionin oikeushenkilöllisyydestä kuin valiokunnan odotukset siitä, miten eduskuntaa olisi pidettävä ajan tasalla hvk:n kulusta. Ehtipä valiokunta käsittelynsä lomassa ottaa kantaa sellaisiin asioihin kuin että sen mielestä hvk:ssa tulisi ottaa eläinsuojelun korkeaan tasoon velvoittava määräys perustamissopimukseen ja että ns. Bosman-ratkaisun valossa ammattilaisurheilun ja yleensä liikunnan osalta tulisi perustamissopimuksessa pyrkiä sellaiseen sääntelyyn, joka tunnustaisi liikunnan erityisluonteen vapaana kansalaistoimintana ja estäisi epäoikeutetun puuttumisen liikunta-alan toimintaan.

On selvää, että voin tämän esittelypuheenvuoron yhteydessä tarkemmin paneutua vain joihinkin mietinnössä käsitellyistä kysymyksistä.

Talous- ja rahaliitto Emu ei ole hvk:n asialistalla, koska yksikään jäsenvaltio ei ole toistaiseksi esittänyt sitä. Valiokunta toteaa, että keskustelu Emun toteuttamisen edellytyksistä ja aikataulusta on kuitenkin lisääntynyt viime kuukausina. Näyttää myös yhä epätodennäköisemmältä, että joko Emun lähentymisperusteista tai aikataulusta joudutaan tinkimään. Tämä edellyttää Maastrichtin sopimuksen tarkistamista. Valiokunta katsoo sen vuoksi, että Suomen tulee varautua Talous- ja rahaliiton edellytyksien esiintuloon myös hvk:ssa. Valiokunnan mielestä Emun toteuttaminen Maastrichtin sopimukseen kirjatussa aikataulussa ei saa olla poliittinen itseisarvo.

Euroopan unionin oikeus- ja sisäasioita sisältävään kolmanteen pilariin liittyviä kysymyksiä käsitellessään valiokunta katsoo, että hvk:ssa voi tulla esille tiettyjen asiaryhmien siirtäminen kolmannesta pilarista yhteisöpäätöksenteon eli ensimmäisen pilarin piiriin, tai sitten kolmas pilari erillisenäkin saattaa lähestyä muodoiltaan yhteisöpilaria. Valiokunnan mielestä tulisi lähinnä tutkia sitä, mitkä asiat voitaisiin siirtää kolmannesta pilarista yhteisöpilariin. Kysymys siirtymisestä määränemmistöpäätöksentekoon olisi ratkaistava tapauskohtaisesti. Valiokunta edellyttää eduskunnan saavan yksityiskohtaisia tietoja hvk:ssa kolmannen pilarin osalta esille tulevista vaihtoehdoista eduskunnan kannanottoa varten.

Valiokunta kannattaa ympäristönäkökohdan sisällyttämistä perustamissopimukseen kirjaamalla siihen hyvä ympäristö EU:n kansallisoikeudeksi. Valiokunta edellyttää Suomen pyrkivän siihen, että ympäristönsuojelun sekä ympäristö- ja energiaverotuksen vähimmäistasoa

koskevat ratkaisut voidaan tehdä määränemistöllä.

Euroopan unionin päätöksenteon avoimuutta koskevassa kannanotossaan valiokunta katsoo, että neuvoston päätöksentekovaiheen istuntojen julkisuuden merkitys ei avoimuuden kannalta ehkä olisi kovin merkittävä. Sen sijaan valiokunta edellyttää, että Suomi ensisijaisesti pyrkii kansalaisten tiedonsaantioikeuden ja asiakirjajulkisuuden turvaamiseen. Kun selonteossa kannatetaan perussopimusten saattamista ajan tasalle ja kansalaisille paremmin ymmärrettävään muotoon, valiokunta korostaa tämän asian tärkeyttä. Jäsenvaltioiden välille olisi voitava luoda hankkeen onnistumisen edellyttämää luottamusta, jotta asiaan liittyvät epäilykset ja vaikeudet voitaisiin voittaa.

Euroopan unionin instituutioita koskevassa osuudessa valiokunta muun muassa käsittelee kansallisten parlamenttien asemaa unionin kokonaisuudessa. Ensi sijassa tietysti kansanedustuslaitosten mahdollisuudet vaikuttaa unionin toimintaan kanavoituvat jäsenvaltioiden hallitusten kautta. Viime vuosina useissa jäsenmaissa on kuitenkin pyritty luomaan järjestelyjä, jotka vahvistavat parlamenttien mahdollisuuksia vaikuttaa EU-asioiden käsittelyyn kansallisella tasolla ennen asian lopullista ratkaisua unionin neuvostossa. Kansallisten parlamenttien tosiasiallisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta on tärkeää, että ne saavat riittävän ajoissa kaiken tarpeellisen tiedon unionista ja sen toimielimistä. Valiokunta katsoo, että olisi vahvistettava periaate, jonka mukaan neuvoston päätöksentekosäännöt eivät koske pelkästään sen sisäistä toimintaa, vaan niillä on olennainen merkitys kansallisten parlamenttien ja ylipäänsä kansalaisten mahdollisuuksille vaikuttaa unionin päätöksentekoon.

Valiokunnan keskustelut eivät olleet aina niin abstrakteja kuin sen mietinnön sisällöstä voisi luulla muun muassa edellä sanotun nojalla. Kun kansallisten parlamenttien asemasta keskusteltiin valiokunnassa, siellä todettiin painokkaasti, että loppujen lopuksi se, mitä kansalliset parlamentit voivat unionin sisällä vaikuttaa, on kansanedustajien toimintaedellytyksiin vaikuttavista, hyvinkin käytännöllisistä asioista kiinni. Yksi keskeisen tärkeä käytännöllinen asia on avustajajenkilökunnan saannin mahdollistaminen kansanedustajille.

Euroopan parlamentissa olevilla kollegoillamme on mahdollisuus useinkin avustajan palkkaamiseen. Uskon välittäväni valiokunnan varsin yksimielisen kannan, joka ei kylläkään

näy mietinnössä, kun totean, että on aika ryhtyä käytännön toimiin myös suomalaisten kansanedustajien työskentelymahdollisuuksien kohentamiseksi tässä asiassa.

Unionin ulkoista toimintaa käsitellessään valiokunta UaV:n turvallisuuspoliittiseen mietintöön viitaten katsoo: ” - - Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on Suomen asemaa selkeyttävä ja vahvistava ratkaisu. - - Suomi on liittynyt Euroopan unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on oma itsenäinen puolustus. Tältä pohjalta Suomi voi osallistua rakentavasti unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen. Valiokunnan mielestä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen tulee edelleen tapahtua hallitusten välisen yhteistyön pohjalta. - - Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei saa johtaa sellaisiin sitoviin velvoitteisiin, jotka olisivat ristiriidassa sotilaallisen liittoutumattomuuden ja Suomen oikeuden päättää itse kriisihallintatehtäviin osallistumisesta kansa. - - Valiokunta pitää hyvänä sitä, ettei hallitustenvälisen konferenssin listalle ole esitetty sellaisia ratkaisuja, jotka esimerkiksi yhteisen puolustuksen toteutukseen pyrkien asettaisivat Suomen ja EU:n muiden sotilaallisesti liittoutumattomien maiden turvallisuusratkaisuja kyseenalaiseksi.”

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämistä valiokunta toteaa, että ” - - tähän mennessä saadun kokemuksen perusteella - - utp:n arvoperusta on soposoinnussa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden kanssa”. Valiokunnan mielestä utp ei voi korvata jäsenvaltioiden kansallista ulkopoliittikkaa, vaan täydentää sitä. Erillisistä utp:n kehittämiseksi esitetystä uudistuksista valiokunta lausuu kantanaan, että jos yksimielisestä päätöksenteosta utp:n osalta luovutaan, päätöksen ulkopuolelle jääviä jäsenvaltioita ei voida velvoittaa osallistumaan päätösten täytäntöönpanoon tai niistä aiheutuviin kustannuksiin.

Valiokunta katsoo, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkyvyyttä voidaan parantaa sopivin, jo aiemmin käytetyin, keinoin, kuten vahvistamalla EU:ssa jatkuvuutta edustavan troikan tai ulkoasioista vastaavan komission jäsenen asemaa. Samoin on mahdollista käyttää erillistä edustajaa tai ns. task force -tyyppisiä toimijoita rajatuissa tehtävissä. Pysyvän utp-edushenkilön valitsemista valiokunta ei pidä oikeana ratkaisuna. Puheenjohtajamaalla on jatkossakin oltava utp:ssä ensisijainen rooli.

”Valiokunta tukee selonteossa esitettyjä muita mahdollisuuksia utp:n tehostamiseksi valmis-

telun parantamisen ja yhteisen analyysi- ja suunnittelukyvyyn lisäämisen osalta.”

”Valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanton rahoituksen osalta löydetään sopivia ratkaisuja. - - Suomen tulisi valiokunnan mielestä toimia aloitteellisesti utp:n rahoitusongelman ratkaisemiseksi.”

Rouva puhemies! Palaan siihen, mistä aloitin, eli ulkoasiainvaliokunnan ensimmäiseen suureen integraatioponnistukseen Eta-neuvottelujen tavoitteiden määrittelemiseksi keväällä 90. Silloisessa mietinnössään valiokunta totesi niukasti, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätöksenteko on säilytettävä kotimaisella pohjalla. Tämä kannanotto sai silloin aivan yksimielisen kannatuksen.

Kuinka kauaksi Suomi on edennyt turvallisuuspolitiikassaan noista ajoista kuusi vuotta sitten? Näennäisesti aika kauaksi. Tänä päivänä lehdet kertovat Suomen ja Ruotsin reuna-aseaman järjestämisestä koskevan yhteisaloitteen saaneen melkoisesti kannatusta Weu:n ulko- ja puolustusministereiden kokouksessa Birminghamissa, ja eilen esitettiin suuressa sanomalehdessä mielenkiintoinen analyysi ja asiantunteva keskustelunavaus Suomen Nato-jäsenyyden mahdollisuudesta.

Ulkopoliittisen johdon, hallituksen ja nyt käsiteltävänä olevan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön valossa voidaan katsoa, että Suomen oman turvallisuuspolitiikan monet peruslähtökohdat ovat edelleen samantapaiset kuin vuosikymmenen alussa. Erona on EU-jäsenyys, jolla on selkeästi myös turvallisuuspoliittista merkitystä. Lisäksi kylmän sodan aikana vakiintunut sana ”puolueettomuus” ei enää kuvaa samalla tavalla Suomen turvallisuuspoliittista linjaa, vaan sen tilalle on tullut ilmaisu ”sotilaallinen liittoutumattomuus”.

Suomen ulkoisessa ympäristössä on tapahtunut suuria muutoksia: kylmän sodan päättyminen, Neuvostoliiton hajoaminen ja Baltian maiden itsenäistyminen. Näiden suurten muutosten myötä Suomen on oman käsitykseni mukaan järkevää noudattaa pragmaattista linjaa. Suomen tulee seurata turvallisuusympäristössään tapahtuvia muutoksia ja pyrkiä aktiivisesti edistämään pohjoisen Euroopan vakautta niin Pohjoismaissa kuin Suomen lähialueillakin.

Ed. Tuomioja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Torinossa työnsä aloittaneeseen hallitustenväliseen konferenssiin on kaksi hyvää syytä ja yksi huono.

Hyvä syy on se, että unionissa on tarpeen tarkastella unionin kykyä toimia tehokkaasti, avoimesti ja demokraattisesti sekä vastata Euroopan kansalaisten ymmärtämällä ja hyväksymällä tavalla niihin tärkeisiin Euroopan työllisyyttä, hyvää ympäristöä ja turvallisuutta koskeviin haasteisiin, joihin vastaamiseen jäsenmaiden mahdollisuudet eivät yksin toimien riitä.

Toinen hyvä syy on se, että unionin täytyy valmistautua ottamaan vastaan ne Keski- ja Itä-Euroopan maat, jotka sitä haluavat ja jotka täyttävät jäsenyyden edellytyksenä olevat vaakan demokratian ja markkinataloutteen sopeutumisen edellytykset.

Huono syy on se, että yksi Maastrichtin sopimukseen kirjatusta monista kompromisseista oli, että seuraava hallitustenvälinen konferenssi peruskirjojen tarkistamiseksi aloitetaan juuri vuonna 96. Siltä osin kuin tarkoitus on todella tarkastella Maastrichtin sopimuksesta saatuja kokemuksia eikä vain jatkaa ikuista kädenvääntöä federalistien ja unionistien välillä, olisi ollut koko EU:n ja erityisesti uusien jäsenvaltioiden kannalta perusteltua, että näitä kokemuksia olisi todella ollut paremmin mahdollisuuksia kerätä ja analysoida.

Myöskään laajentumisen kannalta ei konferenssin aloittaminen 1996 ole välttämätöntä. 5—10 uuden jäsenmaan mukaantulo unioniin ei tietenkään ole mahdollista ilman huomattavia institutionaalisia uudistuksia. Kun kuitenkin itälaajentumisen todellinen toteutumisaikataulu on todennäköisemmin yli kuin alle kymmenen vuotta, ei nyt alkavassa konferenssissa ole mahdollista eikä tarpeen päästä ratkaisuun kaikista niistä muutoksista, joita laajentuminen toteutuessaan edellyttää ja joista muutoksista myös tulevien uusien jäsenmaiden on aikanaan perusteltua pystyä lausumaan käsityksensä.

EU:n laajentuminen ei ole mahdollista, ellei myös unionin maatalouspolitiikassa ja rakennerahastojen toiminnassa tehdä huomattavia uudistuksia. Nämä eivät ole hvk:n asialistalla siksi, että ne voidaan toteuttaa ilman hvk:ta vaativia peruskirjamuutoksia. Kun ne kuitenkin ovat aikaa vieviä ja poliittisesti hyvin hankalia, on nekin pantava alulle, ennen kuin realistisia laajentumisneuvotteluja päästään käymään. Laajentumiseen liittyvillä institutionaalisilla muutoksilla ei tästäkään syystä ole kiirettä, ennen kuin myös tällä rintamalla edetään.

On siksi oikein korostaa, ettei laajentumisen perusteella tule nyt hallitustenvälisessä konferenssissa tehdä sellaisia ratkaisuja, jotka esimerkiksi muuttaisivat suurten ja pienten jäsenmaiden herkkää tasapainoa. Muutoinkin on yhdyttävä valiokunnan mietinnön näkemykseen, ettei EU:ssa ole nyt tarpeen merkittävästi muuttaa instituutioiden suhteita. Merkittäviin toimivalan aluelajennuksiin ei myöskään ole nyt aihetta.

Tämä ei kuitenkaan suinkaan tarkoita torjua suhtautumista unionin kehittämiseen. On päinvastoin edellytettävä Suomelta aktiivisuutta unionin toimintakyvyn tehostamiseksi. On parempi, että unioni puuttuu nykyistä vähemmän jäsenmaiden itse parhaiten hoitamiin asioihin ja keskittyy hoitamaan niitä tehtäviä, joissa vain jäsenmaiden suvereniteetin yhteinen käyttö ylikansallisessa päätöksenteossa tuo tuloksia. Niiden suhteen on myös Suomen etu, että unioni kykenee tehokkaaseen toimintaan ja sen päätöksenteko tapahtuu riittävän avoimuuden ja demokraattisen vaikuttamisen olosuhteissa.

Tehokkuuden ja toimintakyvyn parantaminen keskittyy ennen muuta kysymykseen määränemmistöpäätöksenteon laajentamisesta. Sen tulisi olla pääsääntö kaikissa ykköspilarin yhteisasioissa, kuitenkin niin, että ennen hvk:ssa tehtäviä ratkaisuja on kohta kohdalta selvitettävä eduskunnassakin, onko kuitenkin asioita, joissa yksimielisyysvaatimus on perusteltua säilyttää, kuten artikla 235 soveltamisessa, joka voi antaa kokonaan uusia tehtäviä unionille, ilman muuta on. On myös muutama kohta, joissa Suomen on määrätietoisesti pyrittävä ajamaan määränemmistöpäätöksenteon laajentamista, kuten yleensä ympäristöasioissa ja erityisesti ympäristöverotuksen minimitasoa määrittäessä.

Tehokkaampaa ja helpompaa päätöksentekoa ei voi kuitenkaan puoltaa, ellei samalla oleellisesti paranneta päätöksenteon ja valmistelun avoimuutta. Kyse ei ole ensi sijassa neuvoston kokousten muodollisesta avoimuudesta, vaan asiakirjojen ja pöytäkirjojen julkisuudesta ja saatavuudesta, jota koskeva määräys on liitettävä peruskirjoihin ja jota vaatimusta tehostaa Euroopan tuomioistuimen äskeinen päätös.

Päätöksenteon demokraattisuuden ja avoimuuden kannalta avainasemassa on se neuvoston ja koko unionin toiminnan valvonta ja ohjaus, joka tapahtuu jäsenmaiden kansallisissa parlamenteissa. Enin puhe unionin demokratia-vajeesta menettäisi pohjansa, jos kaikissa jäsenmaissa olisi saman kaltainen EU-asioiden parla-

mentaarinen seurantajärjestelmä kuin Suomessa.

Tilanne kuitenkin vaihtelee suuresti maasta toiseen. Niin houkuttelevaa kuin onkin ajatella, että asiantila tulisi korjata kansallisten parlamenttien asemaa vahvistavilla peruskirjamääräyksillä, on tällainen puuttuminen jäsenmaiden omien perustuslakien puitteissa säädeltäviin asioihin kuitenkin torjuttava.

Tarve vahvistaa kansallisten parlamenttien asemaa ei ole ristiriidassa Euroopan parlamentin valtuuksien lisäämisen kanssa. Siten mekin olemme valmiita lähtemään siitä, että asiat, joissa neuvoston päätökset tehdään määränemmistöllä, tulisi saattaa yhteispäätösmenettelyn piiriin. Tätä ei kuitenkaan voi perustella sillä, että kansallisten parlamenttien valvonta olisi tehokasta vain yksimielisyyttä edellyttävässä päätöksenteossa; demokratiaan toki kuuluu ylikansallisesakin päätöksenteossa se, että voimme jäädä vähemmistöön, eikä se seikka, että tällainen päätös vaatii myös Euroopan parlamentin hyväksymisen, välttämättä sen enempää demokratian yleisen toimivuuden kuin Suomen kansallisen näkökulman kannalta asiaa tasapainota.

Euroopan parlamentin yhteispäätösmenttelyn laajentaminen on myös asia, joka samalla tavoin edellyttää eduskunnan kanssa tapahtuvaa tarkempaa tapauskohtaista läpikäyntiä ja harkintaa.

Nykyisen pilarirakenteen säilyttäminen on perusteltua, mutta III pilarista, oikeus- ja sisäasiain yhteistyöstä, voidaan samoin tapauskohtaisen harkinnan perusteella siirtää joitakin sinne kuuluvia hallitusten välisen yhteistyön asioita yhteisöpilariin. On kuitenkin todettava, että samalla kun avoimuus ja demokraattinen valvonta ovat erityisen tärkeitä kansalaisoikeuksia välittömästi sivuavissa kolmospilarin asioissa, tämä puoli on nykyisellään myös sangen puutteellisesti hoidettu ja parantamisen varaa on kaikissa jäsenmaissa tämän suhteen, varmasti myös Suomessa.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintöön on liitetty keskustan vastalause. Myös muissa yhteyksissä on puolueen johto esittänyt syytöksiä hallituksen ja hallituspuolueiden suuntaan ulkopoliittisen yksimielisyyden rikkomisesta. Tämän johdosta voi kysyä, onko Esko Aho pääministerinä ja oppositiojohtajana itse tehnyt kaikkensa yhteisymmärryksen rakentamiseksi. Siihen nähden, että kirjatut erimielisyydet eivät ole välttämättä ylipääsemättömiä, on käsitykseni se, että ulkoasiainvaliokunnassakin olisi ollut mahdollisuuk-

sia — ja myös enemmistön puolelta valmiuksia — suuremman yksimielisyyden etsimiseen, mikäli puheenjohtaja Aho olisi itsekin aktiivisemmin siihen osoittanut halua täysipainoisemmalla osallistumisella valiokunnan työskentelyyn.

On tärkeitä, että Suomen linjaukset konferenssissa perustuvat mahdollisimman laajaan yhteisymmärrykseen myös ja nimenomaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta. Sen suhteen ei ”puolueettomuus” voi olla avainkäsite. Sosialidemokraattien kannanotoissa emme ole EU-jäsenyyden tultua päiväjärjestykseen nähneet enää sen enempää mahdolliseksi kuin tarpeelliseksi-kaan käyttää korostetusti kylmän sodan maailmaan liittyneen puolueettomuuden terminologiaa. Sen sijaan olemme varauksetta pitäneet kiinni Suomen asemasta sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on itsenäinen puolustus, kuten asia niin hallituksen kuin eduskunnan kannanotoissa myös määritellään.

Jäsenyys Euroopan unionissa ei ole sotilaallinen turvallisuusratkaisu eikä Suomi ole unionin jäseneksi sellaisen tarpeessa hakeutunut. EU on kuitenkin eurooppalaista turvallisuutta lujittava yhteisö. Euroopan sisäisiä raja-aitoja purkava yhentyminen on kansalaisten hyvinvointia edistäessään myös turvallisuutta lujittava prosessi, tietenkin sillä edellytyksellä, ettei sisäisiä raja-aitoja korvata rakentamalla uusia muureja yhteisön ulkorajalle.

Etäisyyden ottaminen Venäjään olisi siten ollut myös väärä lähtökohhta Suomen EU-jäsenyydelle. Talous- ja kauppasuhteiden osalta saatoimme päinvastoin jäsenyyden toteutuessa arvioida, että EU-jäsenyytemme antoi meille paremmat mahdollisuudet niiden kehittämiseen Venäjän kanssa tilanteessa, jossa Suomen vanhat neuvostovallan aikaiset erikoisjärjestelyt olivat rauenneet. Niiden suhteen ei ole tarvetta historian uudelleenkirjoittamiseen: ne olivat aikanaan meille edullisia, mutta markkinataloutta rakentavan Venäjän kanssa sellaisiin ei ole paluuta.

Suomen hakeutuminen EU:n jäseneksi ei ole suuntautunut ketään vastaan, eikä muu olisi mahdollistakaan EU:n ollessa maanosamme turvallisuutta lujittava rauhanyhteisö.

Ei tule unohtaa sitä, että toisen maailmansodan jälkeisen liikkeelle lähteneen yhdentymisprosessin kestäviä tavoitteita oli Euroopan kahden perinteisen vihollisvaltion Saksan ja Ranskan sitominen yhteen muiden eurooppalaisten maiden kanssa sellaisin sitein, jotka tekisivät sodan niiden välillä ikuisiksi ajoiksi mahdottomaksi. Tässä yhteisö on myös onnistunut. EU on siten vah-

vasti rauhanyhteisö, jonka laajeneminen palvelee eurooppalaista rauhaa.

Tästä ei kuitenkaan seuraa, että se välttämättä palvelee rauhanasiaa pyrkimällä sanelemaan, mitä muiden rauhaan kuuluu. Yhteistä turvallisuutta varten tarvitaan muita, EU:ta laajempia yhteisjärjestelyjä.

Samalla tavoin kuin toisen maailmansodan päättyminen on myös kylmän sodan päättyminen luonut mahdollisuuden uusien rauhankanteiden luomiseen. Kuten Saksan ja Ranskan välille, olisi nyt myös Venäjän ja muun Euroopan välille luotava sellainen yhteistyösuhteiden alatiivistyvä verkko, joka ei jätä sijaa voimapolitiikalle eurooppalaisissa ratkaisuisissa. Venäjä on toki liian iso mahtuakseen koskaan Euroopan unioniin, mutta samat tavoitteet ovat toteutettavissa myös muilla tavoin. Näin myös ajateltiin ja puhuttiin Berliinin muurin kaatumisen jälkeen, ja vaikka liian paljon näistä puheista on jäänytkin vain paperille, ei tämän vision toteuttaminen ole edelleenkään myöhäistä. Suomen EU-jäsenyyden yhtenä tehtävänä on antaa meille mahdollisuus olla keskeisesti mukana tukemassa tämän suuntaista kehitystä.

Tietenkin myös Euroopassa on varauduttava takaiskuihin, niin Venäjän kehityksessä kuin muuallakin, kuten monet kriisit ja väkivaltaisuuDET osoittavat. Euroopan tasapainoinen perusturvallisuusratkaisu on kuitenkin olemassa euro-atlantisen yhteistyön muodossa eikä sitä tule horjuttaa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa tule tukea ratkaisuja, jotka veisivät EU:ta sotilasliiton suuntaan. Se ei vastaa Suomen pyrkimyksiä sotilaallisesti liittoutumattomana maana, mutta ennen kaikkea se ei muutoinkaan olisi eurooppalaista turvallisuutta vahvistava asia.

Vuosi sitten näytti siltä, ettei Suomen liittoutumattomuuslähtökohdan kanssa ristiriitaisia pyrkimyksiä tai muitakaan kannaltamme hankalia esityksiä olisi tulossa hvk:n listalle. Nyt on kuitenkin nostettu esiin pyrkimyksiä unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hallitusten välisen luonteen muuttamiseksi ja sitovuuden nostamiseksi. Näiden haasteiden edessä hallitus on omaksunut eräänlaisen ennalta ehkäisevän aktiivisuuden strategian. Sen tavoitteena on yhtäältä estää kannaltamme epätoivottavampien ratkaisujen toteutuminen, kuten Weu:n liittäminen Euroopan unioniin; toisaalta se, että EU:n suurten ja keskeisten jäsenmaiden haluamien ratkaisujen torjuminen johtaisi jonkinlaisen ydin-EU:n muodostumiseen, joka pyrkisi ohi

EU-päätöksenteon määräämään koko Euroopan yhdentymisen suunnan ja tahdin.

Tältä kannalta hallituksen strategia ja asiaan liittyvät kannanotot, kuten Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden yhteisaloite Weu — EU-suhdeiden järjestämisestä, ovat ymmärrettäviä. Samalla on tärkeätä, ettei tätä aktiviteettia tulkita sillä tavoin väärin, että kuviteltaisiin Suomen valmistautuvan liittoutumisasemansa muutokseen. Avoin yhteistyö eduskunnan kanssa on myös yksi keino välttää väärinkäsityksiä.

Pyrkimys eri nopeuksien Euroopan välttämiseen ja erityisesti jonkinlaisen suurten jäsenmaiden muodostaman direktorion torjumiseen on oikea. Eri asia sitten on, kuinka pitkälle tämän välttämiseksi pitää hyväksyä sellaisia asioita hvk:ssa, joita muutoin emme arvioisi Suomen tai EU:n etujen mukaisiksi. Yhtä lailla kriittisesti on tarkasteltava sellaista näkemystä, että eriytyminen tavalla tai toisella toteutuessa — ja se voi tapahtua myös 6-8 jäsenmaan Emun toteutuessa — Suomen on pyrittävä sisärenkaaseen mukaan. Ainakaan se ei ole tavoite, jota tulee ajaa hinnalla millä hyvänsä.

Arvoisa puhemies! Suomen valmistautumisen hallitustenväliseen konferenssiin tulee tapahtua hallituksen ja eduskunnan kiinteässä vuorovaihtuksessa mietinnössä esitetyllä tavalla ja Suomen kannanottojen peruskirjamuutoksiin tulee perustua eduskunnan käsittelemiin ja vahvistamiin linjauksiin. Tiedämme, että hallituksen näkemys konferenssiin valmistautumisesta on samanlainen ja että luottamukseen perustuva vuoropuhelu ja valmistelu EU-asioissa tulee jatkuamaan.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hyvänä ja tässä vaiheessa riittävänä eduskunnan kannanottona Suomen linjauksia varten hallitustenvälisessä konferenssissa.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko Suomen lähtökohdista EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa on, kuten lähetekeskustelussa monen puhujan taholta todettiin, analyysiltään heppoinen ja johtopäätösten osalta epämääräinen sekä laajan liikkumavaran jättävä.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ja sen pohjana olevissa perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan lausunnoissa analysoidaan Suomen Eurooppa-politiikan linjaa selontekoa paremmin. Mietinnön keskeiseksi puutteeksi jää kuitenkin se, ettei ulkoasiainvaliokunnan enem-

mistö ollut valmis johtopäätöksissä lausumaan sitä, mihin perusteluosa olisi antanut aiheen. Jos eduskunta yhtyy mietintöön, antaa se samalla pitkälti itseltään pois mahdollisuuden todella vaikuttaa Suomen Eurooppa-politiikan linjaan. Jos eduskunta ei ota selkeitä kantoja eri kysymyksiin, voi hallituksen ulkopolitiikkaa johtava suppea ryhmä jatkaa omaa politiikkaansa jopa hallituspuolueidenkin eduskuntaryhmien voimakkaasta kritiikistä huolimatta.

Tapahtumien kulku näyttää toistavan samaa kaavaa. Hallitus ilmaisee, ettei Suomen tule ottaa ehdotonta kantaa käsiteltäviin asioihin vielä, vaan eri vaihtoehdot pitää pitää auki. Eduskunta esittää voimakasta kritiikkiä asiasta, mutta ei muodollisesti määritä yksiselitteistä kantaansa. Hallitus toimii asiassa haluamaansa suuntaan ja kun johtopäätösten teon hetki tulee, joudutaan toteamaan, että asiassa on edetty niin pitkälle, ettei vaihtoehtoja enää todellisuudessa ole käytettävissä.

Näin näyttää käyvän Emu-politiikassa, näin näyttää käyvän EU:n päätöksentekorakenteita koskevassa asiassa ja näin näyttää käyvän myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien linja näyttää olevan: vie sinä, minä vikisen.

Kun ed. Tuomioja omassa puheenvuorossaan esitti kritiikkiä keskustan suuntaan sen suhteen, että keskusta ei ole riittävällä aktiviteetilla hakenut itse yhteisymmärrystä ulkoasiainvaliokunnan työssä, haluan todeta tähän, että yhteisymmärrys ulkoasiainvaliokunnan sisällä on ollut selvästi suurempaa kuin näkemysten yhtenäisyys hallituksen ja keskustan välillä. On myönnettävä, että valiokuntatyössä lähentymistä on tapahtunut. Oleelliseksi jää kuitenkin huomautukseni siitä, että johtopäätöksissä hallitusryhmät eivät ole halunneet vetää sitä linjaa, mikä itse asiassa olisi ollut mahdollista ja mihin perustelut ja esitetty kritiikki olisivat todellisuudessa antaneet aiheen.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että eduskunnan tulee määrittää Suomen Eurooppa-politiikan linja selkeästi ja päättää Suomen periaatekannoista eri kysymyksissä, ennen kuin Suomi neuvotteluprosessissa tosiasiallisesti sitoutuu johonkin kantaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus ilmaisee selonteossa Suomen tavoitteeksi unionin kehittämisen itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Myös ulkoasiainvaliokunta yhtyy tähän päämääräaseteluun. Hallitus ei kuitenkaan selonteossa ilmaise tarkemmin, mitä se tarkoittaa itsenäisten valtioi-

den yhteenliittymällä. Näyttääkin siltä, että hallitus käyttää termiä poliittisena iskulauseena. Kotimaassa korostetaan alkuosaa eli sanoja ”itsenäisten valtioiden” ja EU-yhteyksissä loppuosaa ”yhteenliittymä”.

Keskustan eduskuntaryhmä kannattaa EU:n kehittämistä itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Arvioitaessa tämän tavoitteen toteutumiseen vaikuttavia seikkoja on kiinnitettävä huomiota eri asioita koskevan päätösvallan siirtämiseen kansalliselta tasolta unionille ja päätöksentekomenettelyä niissä asioissa, jotka on siirretty unionille tai aiotaan siirtää unionille.

Kansallinen itsenäisyys kapenee aina, kun päätöksenteko jossakin asiassa siirretään unionille, ja luonnollisesti sitä enemmän, mitä tärkeämmästä asiasta on kysymys. Samoin kansallisen suvereniteetin kannalta oleellista on päätöksentekomenettely niissä asioissa, joissa päätöksenteko on siirretty unionille. Teoreettisesti yksimielisyysperiaatteella päätettävissä asioissa voidaan kansallisen suvereniteetin katsoa säilyvän, koska jokaisen valtion hyväksyntä tarvitaan asioihin. Käytännössä kuitenkin pienen jäsenmaan mahdollisuus estää päätöksenteko on hyvin rajallinen. Siirtyminen enemmistöpäätöksentekomenettelyyn merkitsee kiistatta selvää suvereniteetin kaventumista pienen maan kannalta. Voidaankin todeta, että itsenäisten valtioiden yhteistyötä ilmentää puhtaimmillaan päätöksenteko, joka tapahtuu EU:n neuvostossa ja yksimielisyysperiaatteella.

Arvoisa puhemies! EU:n ongelmaksi saattaa muodostua ja on ehkä jo muodostunut kykenemättömyys tehdä päätöksiä. Tämä tosiasia on vaarassa mitätöidä esimerkiksi tavoitteen, jonka mukaan eurooppalaista yhteistyötä tulee tiivistää, jotta Euroopalla olisi parempi mahdollisuus menestyksellisesti kilpailla Japanin ja USA:n kanssa. Euroopan kannalta näyttääkin pahimmalta vaihtoehdolta sellainen, jossa tärkeitä tehtäviä ja päätösvaltaa on siirretty jäsenvaltioilta unionille, joka kuitenkin päätöksentekorakenteensa takia ei pysty tekemään tarvittavia päätöksiä. Tällaisen kehityksen vaara on ilmeinen, sillä useat mielipidemittaukset osoittavat, etteivät Euroopan valtioiden kansalaiset halua lisätä ylikansallista päätöksentekoa, vaikka päätöksenteon tehokkuus sitä vaatisi.

Eurooppalaista integraatiomallia pidetään yleisesti tarkasteltuna vähintäänkin ongelmallisena monella taholla. Esimerkiksi Tyynen meren alueen integraatiomalli poikkeaa oleellisesti eurooppalaisesta. Tärkein ero eurooppalaiseen

malliin verrattuna on se, ettei valtioita sitovia sopimuksia tehdä. Valtiot määrittävät keskinäisessä dialogissa yhteiset tavoitteet, joihin kukin valtio pyrkii ottaen huomioon omat kansalliset tarpeensa. Käytännön kokemus on osoittanut, että malli toimii hyvin ja on mahdollistanut hyvin eri suuruisen ja eri taloudellisessa kehitysvaiheessa olevien maiden joustavan yhteistyön.

EU:n laajennuttua ja edelleen laajentuessa on selvää, että sen sisäinen erilaisuus kasvaa. Ei ole varma, sopiiko tähän tilanteeseen sama perusmalli, joka luotiin kuuden ja joka sopi vielä 12:n suhteellisen samankaltaisen maan yhteisölle. Näyttää siltä, että perusteet jatkuvasti syvenevälle integraatiolle Euroopassa eivät ole kovin vahvat.

Vaatus päätöksenteon tehokkuuden lisäämiseksi kasvaa sen myötä, kun unionille siirretään tehtäviä jäsenvaltioilta. Mitä tärkeämpiä tehtäviä siirretään, sitä polttavammaksi tulee tarve tehostaa päätöksentekoa. Käytännössä tämä merkitsee kasvavia paineita soveltaa enemmistöpäätöksentekoa yhä laajemmin. Edellä esitetty arvio johtaa päätelmään, jonka mukaan oleellisinta — arvioitaessa unionin luonteen säilymistä itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä — on kysymys tehtävien siirtämisestä jäsenvaltioilta unionille.

Suomi pitää EU:n laajenemista tärkeänä tavoitteena muun muassa Euroopan turvallisuuskehityksen näkökulmasta. Myös keskusta pitää tätä tavoitetta erittäin tärkeänä. Laajeneminen tuo yhteisön piiriin kuitenkin maita, jotka taloudelliselta rakenteeltaan eroavat merkittävästi EU:n nykyisistä jäsenmaista. Uusien jäsenmaiden vastaanottaminen ja sopeuttaminen unionin toimintoihin on sitä ongelmallisempaa, mitä laajemmin eri tehtäviä on siirretty unionille. Integraation syveneminen ja laajeneminen ovat siten toisilleen ainakin osin keskenään ristiriitaisia tavoitteita.

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä tavoitteeksi asetettu unionin kehittäminen itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä edellyttää pääsääntöisesti kielteistä suhtautumista uusien tehtävien siirtämiseen unionille ja enemmistöpäätöksenteon käytön laajentamiseen.

Enemmistöpäätöksenteon laajentaminen ja uusien tehtävien siirtäminen unionille on hyväksyttävää pääsääntöisesti vain siltä osin, kun kysymyksessä on yhteismarkkinakehityksestä johtuvien haittojen kuten kansainvälisen rikollisuuden kasvun ja ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen. Unionille ei tule siirtää tehtäviä eikä

yksimielisyysperiaatteesta luopua aloilla, jotka kuuluvat kansallisen suvereniteetin ydinalueisiin.

Keskustan eduskuntaryhmä voi yhtyä mooneen ulkoasiainvaliokunnan kannanottoon muun muassa koskien avoimuuden lisäämistä EU:n päätöksentekoprosessissa, päätöksentekomenettelyjen yksinkertaistamista, Euroopan yhteisön liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja toissijaisuusperiaatteen vahvistamista. Keskustan eduskuntaryhmä ei sen sijaan hyväksy valiokunnan kantaa, jonka mukaan Euroopan parlamentin valtaa tulisi lisätä laajentamalla yhteispäätösmenettely koskemaan kaikkia jo nyt enemmistöpäätöksenteon piirissä olevia asioita ja erillisen harkinnan mukaan myös uusia enemmistöpäätöksenteon piiriin siirrettäviä asioita.

Valiokunnan enemmistön hyväksymissä asioissa koskevista perusteluista parlamentin vallan lisäämiseen suhtaudutaan hyvin kriittisesti. Valiokunta toteaa aivan oikein, että unionin kansanvaltainen kontrolli tapahtuu parhaiten kansallisten parlamenttien valvoessa omien ministeriensä toimia päätöksenteossa neuvostossa. Niinpä valiokunnan tekemä johtopäätös onkin ristiriidassa sen itsensä hyväksymien periaatekantojen kanssa.

Enemmistöpäätöksenteon laajentaminen esitettyllä tavalla vaikuttaisi eniten maatalouspolitiikkaa koskevaan päätöksentekoon. Maatalous- ja kalastuspolitiikka ovat nykyisin tärkeimmät yhteisöpäätöksenteon piirissä olevat asiat, joihin ei sovelleta yhteispäätösmenttelyä. Suomen maatalous poikkeaa ratkaisevalla tavalla muusta EU-alueen maataloudesta ja edellyttää siksi monia poikkeuksia ja erityismenttelyjä yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Näiden erityispiirteiden huomioon ottaminen voisi vakavasti vaarantua, jos päätöksenteossa siirryttäisiin yhteispäätösmenttelyyn.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyy sivulla 13 oleva lausuma, joka kuuluu seuraavasti:

”Valiokunta pitää perusteltuna lähtökohtana sitä, että Euroopan parlamentti osallistuu yhteispäätösmenttelyn mukaisesti niiden lainsäädäntöasioiden käsittelyyn, joissa neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä. Tämä edellyttää kuitenkin näiden tapausten läpikäyntiä ja arviointia eduskunnassa ennen Suomen neuvottelutavoitteiden vahvistamista tässä asiassa siltä osin kuin sovitaan määränemmistöpäätösten lisäämisestä.”

Ehdotan, että edellä lukemani korvataan seuraavalla keskustan vastalauseeseen sisältyvällä lausumalla:

”Eduskunta ei lähtökohtaisesti pidä parlamentin yhteispäätösmenttelyn mukaiseen päätöksentekoon osallistumisen laajentamista perusteltuna. Jos yhteispäätösmenttelyä kuitenkin ehdotetaan laajennettavaksi joillekin uusille poliittikka-aloille, eduskunta edellyttää, että hallitus tuo asian eduskuntaan Suomen kannan määrittämiseksi.”

Arvoisa puhemies! Valiokunta yhtyi suuren valiokunnan lausuntoon koskien Emu-prosessia. On syytä panna merkkille, että valiokunnan kanta poikkeaa selvästi hallituksen linjasta. Lipposen hallitus ilmoittaa kriittikittömästi Suomen pyrkivän mukaan Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa. Sen sijaan ulkoasiainvaliokunta suuren valiokunnan kantaan yhtyen painottaa Rahaliiton yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia eikä pidä Emuun liittymistä poliittisena itseisarvona. Valiokunta tähdentää, että päätös Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymisestä on tehtävä oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla. Selkokielellä tämä tarkoittaa, että eduskunnan on tehtävä asiassa päätös perustuslakiemme mukaisesti. Nähtäväksi jää, edellyttävätkö hallituspuolueiden eduskuntaryhmät eduskunnan todennäköisesti päättämän linjan noudattamista vai saako hallitus jatkaa politiikkaansa niin kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Suomen kannanmääritykseen suhteessa Emun kolmanteen vaiheeseen vaikuttaa suuresti se, millaiseksi muodostuu ulkopuolelle jäävien maiden asema. Vaikka tästä kysymyksestä käydään parhaillaan tiiviitä neuvotteluja, ei eduskunta ole saanut tilaisuutta vaikuttaa Suomen linjaukseen. Mikä on Suomen kanta siihen, onko ulkopuolelle jäävien liittyttävä erm-tyyppiseen järjestelmään, toisin sanoen kiinnitettävä valuutansa euroon? Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että Suomen ei tulisi ilman tarkempaa analyysiä hyväksyä ulkopuolelle jäävien maiden pakollista valuutan kiinnittämistä euroon. Tämä mahdollisuus merkitsisi Suomen kannalta todellisen vaihtoehdon säilymistä Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisen ja sen ulkopuolelle jäämisen välillä. Myös EU:n laajentumisen edellytykset paranisivat, jos näin menetettäisiin. Hallituksen tulisikin pikaisesti antaa Emu-prosessin nykävaihetta koskeva selonteko eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen mukaan Suomi on valmis harkitsemaan enemmistöpäätöksentekomenettelyn laajentamista nykyisestä

myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella. Ulkoasiainvaliokunnan asiaa koskeva luku on mahdollisimman epäselvä. Perusteluosassa valiokunta asettaa määräenemmistö päätöksenteon hyväksyttävyyden toimeenpanopäätöksissäkin mahdolliseksi vain, jos tällainen päätös ei tosiasiallisesti rajoittaisi jäsenvaltioiden mahdollisuuksia tehdä "itsenäisiä kansallisia turvallisuus- ja puolustuspoliittisia ratkaisuja". Tähän kantaan keskusta yhtyy.

Sen sijaan enemmistö päätöksenteon laajentamista ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta keskusta ei hyväksy. Valiokunnan enemmistön hyväksymä asiaa koskeva lausuma on sekava ja perusteluosassa esitettyjen arvioiden kanssa ristiriitainen. Ehdotankin, että mietinnön 5. luvun alaotsikon Päätöksenteko jälkeen viimeisenä kappaleena oleva lausuma korvattaisiin keskustan vastalauseeseen sisältyvällä näin kuuluvalla lausumalla:

"Eduskunta katsoo, että määräenemmistö päätöksenteon laajentaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla muihin kuin toimeenpanoon liittyviin kysymyksiin merkitsisi sellaista yksittäisen jäsenvaltion suvereniteetin ytimeen koskemista, jota Suomen ei tule kannattaa."

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuuspolitiikan perusta on sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen uskottava puolustus. Ulkoasiainvaliokunta korostaa tämän peruslähtökohdan merkitystä ja edellyttää, "että Suomi toimii hallitustenvälisessä konferenssissa siten, etteivät siellä päätetyt ratkaisut ole ristiriidassa Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen kanssa". Keskustan eduskuntaryhmä yhtyy tähän näkemykseen ja korostaa sen keskeistä merkitystä. Käytännön ratkaisujen tulee vahvistaa tältä pohjalta rakentuvan politiikan uskottavuutta ja pitkäjännitteisyyttä. Tämä Suomen omaksuma linja vahvistaa osaltaan vakautta Itämeren alueella ja on siten sopu- soinnussa EU:n yleisten turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Hallitus, erityisesti sen sosialidemokraattinen ulkopoliittinen johto, näyttää etsivän mallia, jossa Suomi voisi olla rakentavalla tavalla mukana EU:n puolustusulottuvuuden kehittämisessä, niin kuin asia ilmaistaan, sekä osallisena kriisinhallintaa koskevassa päätöksenteossa. Tämän hallitus pyrkii toteuttamaan niin, ettei liittoutumattomuuspolitiikan uskottavuus kokonaan murenisi.

Hallituksen mallissa EU:n puolustusulottuvuuden kehittäminen tapahtuisi unionin sotilaa-

lista kriisinhallintakykyä vahvistamalla. Weu toimisi kriisinhallintaorganisaationa EU:n poliittisen johdon alaisena. Ulkoasiainvaliokunnan enemmistökin toteaa epäsuorasti mallin epärealistisuuden tarjotessaan vaihtoehtoa, jossa Weu:n säännöistä poistettaisiin viides, keskinäisen puolustusvelvoitteen sisältävä artikla.

Keskustan käsityksen mukaan molemmat vaihtoehdot ovat asetuilla reunaehdoilla epärealistisia. Weu:n mahdollinen sotilaallinen kriisinhallintakyky on mahdollista perustaa vain Naton resurssien varaan. Ei voida olettaa, että näin muodostetun kriisinhallintaorganisaation johto voisi olla EU:lla, jonka kaikki jäsenet eivät ole Weu:n jäseniä. Onkin ilmeistä, että tämä vaihtoehto voisi olla vain välivaihe ennen Weu:n sulauttamista EU:hun. Myöskään Weu:n keskinäistä puolustusvelvoitetta koskevan pykälän kumoamista ei voida ainakaan nykytilanteen valossa pitää todennäköisenä. Missään tapauksessa Suomella sotilaallisesti liittoutumattomana maana ei ole syytä tehdä esityksiä, miten sotilasliittojen tulisi kehittää sääntöjään.

Keskustan eduskuntaryhmän mielestä suunnitelmaan EU:n sotilaallisen kriisinhallintakyvyn vahvistamiseksi on syytä suhtautua kriittisesti. Jugoslavian hajoamissota ja sen jälkeinen tilanne ovat osoittaneet, että kriisinhallinnan ongelmien ydin ei ole sotilaallisten organisaatioiden puute. Kriisinhallinnan erottamista muusta sotilaallisesta toiminnasta ei voida pitää niin selvänä kuin hallitus ja valiokunnan enemmistö esittävät. Kaikki sotilaalliset toimet kietoutuvat lopulta yhteen.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että sotilaallinen kriisinhallinta on Suomen turvallisuuspolitiikan yleisten tavoitteiden mukaisesti parasta rakentaa YK:n tai Etyjin varaan ja suurta sotilaallista panosta edellyttävissä tilanteissa Ifor-operaation kaltaisen, Nato-maat mukaan lukien USA:n, Venäjän ja puolueettomat maat käsittävän organisaation varaan. Suomen turvallisuuspoliittisten etujen mukaista ei ole edistää uusien sotilaallisten rakenteiden luomista Euroopassa, mitä Weu:n kehittäminen operatiiviseksi sotilasorganisaatioksi merkitsisi. Suomen osallistuminen tällaisen organisaation toimintaan olisi omiaan vähentämään Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden uskottavuutta.

Arvoisa puhemies! Keskustan käsityksen mukaan Suomen tulee vahvistaa liittoutumattomuuspolitiikkansa uskottavuutta, edistää kriisinhallinnassa yleiseurooppalaisten yhteistyöä-

kenteiden vahvistamista ja EU:n piirissä sen kykyä tukea siviiliyhteiskunnan kriisienjälkeistä jälleenrakentamista. Viime mainittu asia on korostunut Bosnian kriisin jälkitilanteessa.

Ehdotankin, että eduskunta hyväksyisi 5. luvun 5. jaksossa Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka olevan ponnin sijasta seuraavan keskustan vastalauseeseen sisältyvän lausuman:

”Eduskunta edellyttää, että Suomen tulee hvk:ssa edistää toimia, joilla vahvistetaan EU:n kykyä tukea siviiliyhteiskunnan kriisienjälkeistä jälleenrakentamista. Suomen ei tule tehdä ehdotuksia sotilaallisten rakenteiden vahvistamiseksi Euroopassa eikä Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamiseksi nykyisestä.”

Ed. Ranta-Muotio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Salola: Arvoisa puhemies! Euroopan unionin vuoden 96 hallitustenvälinen konferenssi on siis alkanut ja käynnissä. Torinon kokoontuneet jäsenvaltioiden valtion- ja hallitusten päämiehet julistivat sen juhlallisesti avatuksi, vahvistivat sille jo pitkään valmistelussa olleen asialistan ja sopivat tavoitteellisesta aikataulusta. Kokouksesta laadituissa puheenjohtajan päätelmissä ei todettu mitään uutta, eikä todellisia suuntaviivoja konferenssin työlle ole saatu vielä aikaan. Tärkeä työ Euroopan unionin kehittämiseksi ja laajentamiseksi on kuitenkin saatu alulle ja liikkeelle.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä esiintyy erilaisia käsityksiä siitä, mihin hvk:ssa tulisi oikein pyrkiä, ja ennen kaikkea siitä, miten sellaisiin tavoitteisiin tulee edetä. Kuten politiikassa yleisemminkin, hvk:ssakin eri osapuolet ovat yksimielisiä juhlavista tavoitteista mutta kovinkin erimielisiä siitä, mitä niiden toteuttaminen käytännössä merkitsee. Helpompaa on puhua esimerkiksi demokratian, avoimuuden ja tehokkuuden edistämisestä EU:ssa kuin hyväksyä monet sellaiset toimet, joita mainittujen tavoitteiden edistäminen tosiasiaassa merkitsee.

Torinon huippukokous ennakoi hvk:n kestävänsä noin vuoden. Todennäköistä on, että suurin osa tästä käytetään eräänlaiseen varjonyrkkeilyyn, konkreettisten ratkaisuehdotusten välttämiseen ainakin itselle hankalista teemoista. Uskallankin ennustaa, että hvk:n ratkaiseva vaihe alkaa vasta paljon myöhemmin, ehkä vasta ensi vuonna. Vasta silloin tiedämme, mitä monet hankalat asiat itse asiassa pitävät sisällään, mistä

konkreettisista ratkaisuehdotuksista on kyse ja miltä mahdolliset kompromissiehdotukset alkavat sitten lopulta näyttää.

Suomen kannalta on keskeisen tärkeää puolustaa pienten valtioiden oikeuksia ja vaikutusvaltaa. Suurille valtioille on tehtävä selväksi, että pienten valtioiden on poliittisesti vaikeampaa luopua nykyisistä oikeuksistaan, esimerkiksi komission jäsenen paikasta, kuin suurten luopua niiden tavoittelemasta asemiansa vahvistamisesta. Parempi jokaisella yksi komission jäsen kuin suurilla kaksi.

Eduskunta ja sen ulkoasiainvaliokunta on nyt antanut hallituksen hieman pintapuoliseen selontekoon pakostakin aika lailla pintapuolisen vastauksen edellä kuvatuista syistä. Jatkossa hallitus joutuu tietenkin tarkentamaan kantojaan eräiltä osin hyvin olennaisesti. Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa, että hallitus pitää eduskunnan ja sen valiokunnat todella hyvin mukana siinä valmistelutyössä, jonka tulokset joka tapauksessa tulevat sitten eduskuntaan vahvistettaviksi.

Otan esimerkin eräästä mahdollisesta ongelma-alueesta. Viitaten unionin laajenemisen todennäköiseen viivästymiseen ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, ettei ”ole ajateltavissa, että kaikista laajenemisen edellyttämistä muutoksista perussopimuksiin voitaisiin tai edes pitäisi päättää tässä hvk:ssa”. Heti perään mietinnössä todetaan olevan ”tärkeää, että hvk:n tulokset ovat sellaisia, että ne mahdollistavat laajenemisneuvottelujen käynnistämisen”. Jos painopiste on käynnistämässä, silloinhan tämä lausuma on paikallaan.

Kritisoimatta sen syvällisemmin valittua linjaa totean, että on vähintäänkin hankalaa vetää rajaa sen välille, mikä on riittävää neuvottelujen aloittamiseksi mutta ei merkitse kaikkien laajenemisen edellyttämien toimien hyväksymistä. Selvää on ainakin se, että tätä riittävien toimien kynnystä tulkitaan eri jäsenvaltioissa eri tavalla. Edellyttääkö se ministerineuvoston äänestysääntöjen uudistamista? Edellyttääkö se komission toimintakyvyn vahvistamista? Edellyttääkö se määränemistöpäätösten ottamista pääsäännöksi EU:n lainsäädäntöön ja mahdollisesti muissakin kysymyksissä? Kaikki nämä ovat asioita, joihin meidän on suhteellisen helppo löytää suomalaiset vastaukset mutta joihin saataan antaa muitakin vastauksia niissä pöydissä, joissa hvk-neuvotteluja käydään.

Eräiden kysymysten ongelmallisuutta mutkistaa vielä sekin, että hallitus on aivan ymmärrettä-

västi osin taktisistakin syistä pyrkinyt vastustamaan eräitä sellaisia muutosehdotuksia, joihin silti saatetaan päätyä ainakin joiltakin osin. Nämä Suomen kannalta kaikkein hankalimpaan ryhmään luetut kysymykset ovat sellaisia, joihin meillä ei ole olemassa virallista eikä ainakaan parlamentaarisen kontrollin läpäisemää varasuunnitelmaa. Vastatessamme tällä hetkellä johonkin esitykseen kategorisesti "ei" emme ole varautuneet omaa ehdotonta kipukynnystämme silmälläpitäen sellaisiin tilanteisiin, joita aina kansainvälisissä neuvotteluissa varsinkin viimeisinä öinä tulee, joissa joudumme joissakin kohdin sittenkin hieman joustamaan saavuttaaksemme muuallakin jotakin tärkeämpää tavoitetta.

Vielä vaikeammaksi tilanteen tekee esimerkiksi institutionaalisten ratkaisujen osalta se, että niitä on pienten jäsenvaltioiden vaikutusvallan suhteen tarkasteltava kokonaisuutena siitä huolimatta, että ne helposti nähdään ainakin toistaiseksi erilliskysymyksinä.

Kaiken edellä lausutun valossa on selvää, ettei hvk ole eikä se voi olla eduskunnan käsiteltävänä nyt viimeistä kertaa ennen sen tulosten ratifioimista. Tällä tarkoitaa muitakin asiaryhmiä kuin niitä, joissa ulkoasiainvaliokunta on nimenomaisesti edellyttänyt, että hallitus kuulee eduskuntaa ennen sen yksityiskohtaisten neuvottelutavoitteiden vahvistamista.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan kantaan siinä, ettei Emun toteuttaminen Maastrichtin sopimukseen kirjatussa aikataulussa saa olla sellainen poliittinen itseisarvo, joka sivuuttaisi kaikki muut tärkeät näkökohdat. Emun on jo syntyessään oltava riittävän vahva ja siihen liittyvien maiden aidosti täytettävä asetetut kriteerit.

Hvk:n yhtenä päätavoitteena on lisätä kansalaisten luottamusta unioniin. Monet suomalaiset ja pohjoismaiset aloitteet avoimuudesta ympäristökysymyksiin ja tasa-arvoisuudesta läheisyysperiaatteiden edistämiseen ovat tästä näkökulmasta mitä kannatettavimpia, kunhan yleisesti hyväksytyjen arvojen kirjaamisella perussopimukseen ei luoda katteettomia lupauksia. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, että eduskunta edellyttää hallitukselta suurta aktiivisuutta ympäristö- ja erityisesti ympäristöverotuskysymyksissä.

Työllisyyskysymysten osalta ulkoasiainvaliokunnan mietintö on osunut edellä mainitusta näkökulmasta suorastaan naulankantaan. Hallituksen selonteossa esitetty työllisyyspoliittinen lähestymistapa olisi valiokunnan mukaan jo nyt

toteutettavissa, mikäli jäsenvaltioilla olisi siihen riittävästi poliittista tahtoa. Asian kirjaamisella perussopimukseen, jota hallitus väläyttelee, ei sinänsä pystytä lisäämään poliittista tahtoa, ellei se muuten ole syntyäkseen. Kansalaisia ei kannata hämätä sillä, että EU ratkaisisi työttömyysongelmamme. Työttömyys on lopulta kuitenkin kiinni kansallisista toimistamme kotimaassa. Olemme itse työttömyyden synnyttäneet, itse voimme sen myös Suomessa poistaa.

Yhtä tärkeätä kuin pyrkiä uusilla aloitteilla lisäämään kansalaisten luottamusta unioniin on pyrkiä välttämään niitä ilmiöitä, jotka vähentävät luottamusta kansalaisten parissa. Unionin tuleekin ulkoasiainvaliokunnan sanoin pystyä "luomaan edellytyksiä kansalaisten konkreettisina uhkina tai epäkohtina pitämien ongelmien ratkaisemiselle". EU:n ja sen asiakirjojen tulee olla ymmärrettävämpiä, ja unionin piirissä vallitseva elitistinen salailu on kitkettävä pois.

Yhteisöpetokset ja muut väärinkäytökset on pystyttävä ehkäisemään ennakoita. Vaikka EU kuinka edistyisi esimerkiksi ympäristönsuojelun tai tasa-arvon alalla, kansalaisten luottamusta ei lisää se, jos unioni samaan aikaan sallii EU:ta ja sen päätöksentekoa kansalaisille symbolisoivien eurokansanedustajien käyttäen muutenkin täysin ylimitoitettuja matka-ym. korvauksiaan ja avustuksiaan miten sattuu, mihin lystää ja ilman minkäänlaista todellista valvontaa. Myös unionin yleistä budjettikuria ja tilintarkastusta on olennaisesti parannettava. Laajentuminen ei ole mahdollista myöskään löysän budjetin ja rahan käytön olosuhteissa.

Institutionaalisissa kysymyksissä niin hallituksen kuin ulkoasiainvaliokunnankin kanta on, ettei toimielinten välistä tasapainoa tule merkittävästi muuttaa. Ennen kaikkea tämä tarkoittaa neuvoston säilyttämistä ensisijaisena ja tärkeimpänä toimielimenä. Tämä kanta kuitenkin pitää sisällään tietyn epämääräisyyden asettaessaan muutosten merkittävyyden mahdollisten muutosten sallittavuuden kynnykseksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaakin tässä yhteydessä toistaa jo lähetekeskustelussa esittämänsä kannan, jonka mukaan ylikansallisen Euroopan parlamentin asemaa ei tule vahvistaa jäsenvaltioita edustavan ministerineuvoston kustannuksella. Tilanne, jossa se nähdäksemme voi kuitenkin tulla kysymykseen, liittyy päätöksentekojärjestelmän yksinkertaistamiseen, jossa Euroopan parlamentin asema voi välillisesti vahvistua. Euroopan parlamentin toimintaa voidaan ja tulisi toki muuten tehostaa. Yhtenä mah-

dollisuutena olisi lopettaa nykyinen epätarkoituksenmukainen parlamentin toimintojen hajasijoittaminen kolmeen eri kaupunkiin ja kolmeen eri maahan. Mitä siitä tulisi, jos Suomen eduskunta kokoontuisi Helsingissä, Tampereella ja Oulussa?

Ulkoasiainvaliokunnan keskustalaiset edustajat ovat vastalauseessaan todenneet, että selonteossa esitetty peruslähtökohta unionin kehittämistä itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä on jossakin määrin ristiriidassa unionin tehokkuuden parantamiseen tähtäävän tavoitteen kanssa. Tämä pitää sinänsä paikkansa.

Oppositiolta lienee tässä yhteydessä kuitenkin unohtunut, että EU:ssa on jo nyt monia sellaisia piirteitä, jotka ovat ainakin jossakin määrin ristiriidassa tämän periaatteen kanssa. Unioni ei ole puhdas muihin kansainvälisiin järjestöihin rinnastettava yhteenliittymä, vaan siinä on ja on jo pitkään ollut eräitä ylikansallisia piirteitä. Ei EU toki ole mikään puhdas federaatio, kaukana siitä. Tässä mielessä opposition vaatimusta, jonka mukaan tehokkuuden parantamista olisi pidettävä väistyvänä tavoitteena mahdollisessa ristiriitatilanteessa, voidaan pitää outona.

Muuten pidän valitettavana, että hallituksen ja keskustapuolueen välille on syntynyt osittain keinotekoista ulkopoliittista jännitettä. Todelliset näkemyserot ovat nimittäin varsin pieniä.

Unionin on tehostettava toimintaansa, jotta se voisi vastata maanosan rauhan ja vakauden kannalta tärkeään laajentumishaasteeseen. Unionin on myös tehostettava toimintaansa voidakseen vastata kansainvälisen rikollisuuden, huumekaupan, terrorismin, ympäristösaasteiden ja eurooppalaisen massatyöttömyyden ongelmiin, vaikka sen mahdollisuudet tässä työttömyysasiassa ovatkin varsin vähäiset. Lisäksi on tehostettava turvallisuuspoliittisia toimia siten, että se, mikä on tapahtunut entisen Jugoslavian alueella viime vuosina, ei enää koskaan toistuisi Euroopassa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy valtioneuvoston selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä esitettyyn arvioon, jonka mukaan jäsenyys Euroopan unionissa on selkeyttänyt Suomen kansainvälistä asemaa ja vahvistanut Suomen turvallisuutta. Jokin aika sitten julkistamassaan yhteisaloitteessa Suomen ja Ruotsin ulkoministerit luonnehtivat EU:ta ylevästi rauhan malliksi, jota yhdentymisen ja demokratian voima vie eteenpäin. Hieman proosallisemmin saman asian voisi todeta, että Euroopan unionin tärkeimpiin tavoitteisiin on alusta lähtien kuulu-

nut rauhantilan vahvistaminen edistämällä poliittista ja taloudellista vakautta Euroopassa.

Tässä tavoitteessa EU on onnistunut hyvin jäsenmaidensa keskinäisissä suhteissa. Nyt tavoitteeksi on asetettu eurooppalaisen vakauden piirin laajentaminen itään ja etelään. Unionin laajentuminen olisi paitsi vastaus unionin ulkoisiin haasteisiin, myös uusi haaste unionille itselleen. Meidän on rehellisesti tunnustettava se riski, että poliittinen tahdonmuodostus 20—30 jäsenen unionissa voi muodostua todelliseksi ongelmaksi niillä aloilla, joilla edellytetään yksimielisyyttä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on kehitettävä edelleen valtioiden välisenä yhteistyönä. Tämä peruslähtökohta huomioiden, ja osin siitä huolimatta, meidän on myös avoimesti harkittava joustavia ratkaisuja päätöksenteon tehostamiseksi siten, että unionin ulkoisen toimintakyvyn heikkeneminen voidaan välttää. Vahva ja toimintakykyinen EU on erityisesti pienten valtioiden ja siis myös Suomen kansallinen etu.

Nykyistä yksimielisyysvaatimusta utp-asioiden osalta voitaisiin kokoomuksen mielestä harkita lievennettäväksi esimerkiksi siten, että vahvojen määränemmistöpäätösten vastapainoksi hyväksyttäisiin vähemmistöön jääneiden jäsenmaiden oikeus jättäytyä yhteisten toimien ulkopuolelle tärkeisiin kansallisiin etuihin vedoten. Valiokunnan mietinnön mukaisesti yhteisten toimien ulkopuolelle jääviä maita ei saisi myöskään velvoittaa osallistumaan päätösten täytäntöönpanoon tai niiden rahoitukseen.

Kokoomuksen mielestä eurooppalaista turvallisuutta uhkaavat epävakauksitekijät edellyttävät EU:n toimintamahdollisuuksien vahvistamista erityisesti konfliktien ehkäisyssä ja kriisienhallinnassa. Tämän takia EU:n nykyiseen keinovalikoimaan on lisättävä myös sotilaallinen elementti tiivistämällä EU:n ja Länsi-Euroopan unionin Weu:n välisiä suhteita. Suomen kannalta toivottavin ratkaisu olisi EU:n ja Weu:n suhteiden kehittäminen siten, että Weu toimisi EU:n poliittisten päätösten sotilaallisena toimeenpanijana kriisienhallinnan osalta ja että Suomi voisi osallistua tai olla osallistumatta tällaisiin operaatioihin omien kansallisten päätöksensä perusteella. On nimittäin huomattava, että kriisin ja sodan välinen raja voi joskus olla kuin veteen piirretty viiva, kuten valiokunnassakin käydyssä keskustelussa on aidosti havaittu.

Kokoomus yhtyy selonteon ja valiokunnan mietinnössä esitettyyn arvioon, jonka mukaan

hvk:ssa ei tehdä päätöksiä, jotka olennaisesti ventäisivät velvoittavaa puolustusyhteistyötä. Naton varaan rakentuva euroatlanttinen yhteistyö on edelleen selvästi ensisijainen puolustusratkaisu molempiin liittoihin kuuluvien EU-maiden keskuudessa.

Suomella ei kuitenkaan ole mitään syytä ryhtyä estämään eurooppalaisen puolustuksen mahdollista asteittaista kehittämistä, kuten valiokunnan mietinnössä vihjaistaan ehdottamalla Weu:n peruskirjan 5 artiklan poistamista. Se on epärealistista ja poliittisesti epäviisasta. Suomen ja muiden sotilaallisesti liittoutumattomien EU-maiden intressissä on säilyttää oikeutemme jättäytyä halutessamme puolustusliittojen ulkopuolelle, ei mahdollisen ja ainakin toistaiseksi epätodennäköisen eurooppalaisen puolustuksen itseisarvoisen vastustaminen.

Arvoisa puhemies! Meidän on kuitenkin vaurauduttava myös siihen mahdollisuuteen, että Euroopassa saadaan aikaan laaja turvallisuusratkaisu, johon sisältyy Naton ja Venäjän välinen yhteisymmärrys Euroopan turvallisuuspolitiikan tulevaisuudesta ja Naton laajentumisesta. Tämän kaltaisissa olosuhteissa, jotka kenties eivät ole ajallisesti kovinkaan kaukana, Suomenkin on vakavasti pohdittava uudelleen turvallisuuspoliittista perusratkaisuaan ja jopa Naton ja Weu:n jäsenyyttä. Tässä suhteessa ministeri Max Jakobsonin keskustelun avaus kaksi päivää siten oli mielestäni erittäin paikallaan. Tarvitsemme nyt ennakkoluulotonta, avointa analyysiä ja keskustelua, vaikka aika uusiin virallisiin linjaksiin ei olekaan juuri nyt käsillä.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää hallituksen hvk-selontekoa, eduskunnan eri valiokuntien siitä antamia lausuntoja sekä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hyvänä lähtökohtana hallituksen tulevalle Eurooppapolitiikalle. Toisaalta tiedostamme hyvin sen, että edessämme tulee olemaan koko joukko vaikeita ratkaisuja, joiden yksityiskohtia emme vielä tiedä. Tästä huolimatta suhtaudumme luottavaisesti maamme tulevaisuuteen myös hvk:n jälkeisessä Euroopan unionissa. Olemme aktiivisesti mukana historiallisessa prosessissa, jossa edelleen korjataan toisen maailmansodan jättämiä arpia ja haavoja ja jossa halutaan rakentaa uutta, demokraattisempaa ja vapaampaa yhteistyön Eurooppaa.

Ed. W a h l s t r ö m : Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintö hallituksen selonteosta palaa nyt saliin. Olen ollut tuota mietintöä laati-

massa, niin kuin kaikki edellisetkin puhujat, ja voin todeta ryhmämme puolesta, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää mietintöä tyydyttävänä.

Valiokunta lähtee siitä, että Euroopan unionia kehitetään itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä, ja tämä on myös vasemmistoliiton eduskuntaryhmän lähtökohta. Liittovaltion kannattajia me emme todellakaan ole. Valiokunta kirjaakin mietintöön, että keskittyminen neuvottelemaan toimintaedellytysten parantamisesta tarkoittaa sitä, että hallitustenvälisessä konferenssissa ei neuvoteltaisi unionin toimivallan yleisestä laajentamisesta taikka unionin keskeisten poliittikkojen kokonaisuudistuksista.

Ulkoasiainvaliokunta siis torjuu liittovaltiokehityksen. Tämä näkyy muun muassa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista kannanotoista. Hallitus ja valiokunta eivät todellakaan halua luovuttaa päätösvaltaa tällä alueella. Samalla on kuitenkin muistettava, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella Suomen valintamahdollisuudet kaventuvat ennen kaikkea yhdenmukaisuuspaineista. Tästä viimeksi mainitusta seikasta, johon vielä palaan myöhemmin, eli paineesta olla samaa mieltä, me huomautimme silloin, kun edellinen hallitus pääministerin johdolla lähti viemään Suomea unionin jäseneksi.

Kun liittovaltioajatuksella ei myöskään ole laajaa tukea muissa jäsenmaissa, on selvää, että siihen suuntaan ei edetä. Muutokset tulevat olemaan sängen vähäisiä muutoinkin osittain siksi, että on liian aikaista tarkastella Maastrichtin sopimuksen toteutumista, kuten ed. Tuomioja totesi. Pikemminkin on pelättävissä, ettei unionille saada siirretyksi riittävästi sitäkin päätösvaltaa, jolla tasapainotetaan markkinoiden kielteisiä sosiaalisia ja ympäristöseurauksia. Valiokunta haluaa myös säilyttää laajentumisenkin oloissa pienten jäsenvaltioiden aseman, mikä näkyy muun muassa toimielimiä koskevissa kannanotoissa.

Keskustelua ja väittelyä herättänyt Talous- ja rahaliitto saa huomiota mietinnössä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhä harvempi maa näyttää täyttävän lähentymiskriteerit, jolloin joko niiden tai kolmanten vaiheeseen siirtymisen aikataulun on joustettava. Valiokunta katsookin, että on vaurauduttava Talous- ja rahaliiton esille tuloon. Samassa yhteydessä valiokunta lisäksi korostaa, kuten täällä on jo aiemmin todettu, että Talous- ja rahaliiton aikataulun ei tule olla poliittinen itseisarvo, vaan valiokunta kan-

taa huolta myös taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Valiokunta siis toteaa, että siirtyminen Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ei voi olla automaattista, vaan edellyttää kielteisten ja myönteisten puolten tarkkaa punnintaa.

Talous- ja rahaliiton kolmannella vaiheella on jo tällä hetkellä vaikutuksia, vaikka mikään maa ei vielä siihen ole liittynyt. Ensinnäkin yhteisvaikutuksena siitä, että unionin jäsenmaat pyrkivät Talous- ja rahaliiton ehtojen täyttämiseen, on seurannut kasvun hidastuminen ja työttömyysongelmia koko Euroopalle. Suhdanneilanteen kannalta olisi välttämätöntä, että Euroopassa ei Maastrichtin kriteerien varjolla kiristettäisi finanssipolitiikkaa ensi vuonna. Suomessa kasvun hidastumiseen liittyvä budjettitasapainon heikkeneminen ei myöskään perustele uusia julkisten menojen leikkauksia. Tämän seikan vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa painokkaasti tuoda esille.

Talous- ja rahaliittoon on heikon talouskasvun oloissa kohdistunut aiempaa voimakkaampaa kritiikkiä. Silti harva maa uskaltaa julkisesti sanoutua irti kolmanteen vaiheesta pelätessään tällaisen ilmoituksen vaikuttavan kielteisesti korkotasoon.

Kansallisen talouspolitiikan välineiden häviäminen Euroopan ja maailman yhdentymisen myötä ovat suuri ongelma. Kaupan ja pääomaliikkeiden vapautumisen vastapainoksi ei kuitenkaan Euroopan unionin tasolle ole tullut käytön uusia välineitä. Ymmärrettävistä sivistä jäsenvaltiot esimerkiksi ovat haluttomia antamaan Euroopan unionille laajaa verotusoikeutta ja kasvattamaan unionin budjettia niin, että sen merkitys maittaisten talousahdinkojen ja kehityserojen tasoittajana olisi tuntuva.

Jäsenyyttä Euroopan valuuttakurssimekanismissa on pidetty ikään kuin lentokoneen tasaisena liukulaskuna kolmannen vaiheen kiitoradalle. Nytemmin kuitenkin myös Suomessa yhä useampi on alkanut pelätä, että valuuttakurssimekanismi ei takaakaan tasaista ja miellyttävää laskeutumista yhteiseen valuuttaan, vaan että valuuttakurssimekanismi pikemminkin rytyyttää markkaa keinottelun ilmakuopissa. Mikä silloin turvavyöksi, jonka kiinnittää?

Kolmantena suurena ongelmakysymyksenä on ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä puolustusulottuvuus valiokunnan mietinnössä. Hallituksen selonteossa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käsitellään suhteellisen suppeasti. Tämä johtuu pääosin siitä, että hallitus antoi viime vuonna kesäkuussa eduskunnalle selonteon Suomen tur-

vallisuuspolitiikan suuntaviivoista, joita eduskunta syksyllä käsitteli.

Mainitussa selonteossa Euroopan unionin ja Suomen turvallisuuden suhdetta kuvattiin muun muassa seuraavasti: ”Liittyessään unionin jäseneksi Suomi ei ole tehnyt turvallisuuspoliittisia varauksia sen perustamissopimusten tai Maastrichtin sopimuksen velvoitteisiin. Suomi on liittynyt unioniin sotilaallisesti liittoutumattomana maana, joka osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan luomiseen ja toteuttamiseen. Toimintakykyinen unioni on Suomen edun mukaista.” Ja vielä selonteko jatkaa: ”Pysyttäytymällä sotilasliittojen ulkopuolella Suomi tukee vallitsevissa olosuhteissa parhaiten Pohjois-Euroopan ja sitä kautta laajemminkin Euroopan vakautta.”

Edellä lainatut kohdat on syytä pitää mielessä keskusteltaessa Suomen roolista. Perusratkaisut on tehty jo silloin, kun liityimme Euroopan unioniin. Suomi sitoutui ehdoitta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. On myös muistettava uusien jäsenmaiden kannalta merkittävä Euroopan unionin ja hakijamaiden yhteinen julistus joulukuulta 1993, jossa hakijamaat sitoutuivat varauksitta unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, myös sen mahdollisesti kehitykseen yhteiseen puolustukseen.

Näihin seikkoihin viittasi vasemmistoliitto jäsenyydestä päätettäessä. Totesimme, että Suomen ulkopoliittinen liikkumavara tulee olemaan hyvin kapea, eikä Suomen liittoutumattomuus EU-jäsenyyden oloissa ole enää yksinomaan Suomen, vaan koko Euroopan unionin turvallisuuspoliittinen asia. Arvioimme tuolloin, että turvallisuuspoliittiset päätökset tultsiin tekemään pääosin Nato-maiden edut lähtökohtana ja että Suomi joutuisi tekemään ratkaisunsa aivan uudenlaisessa ympäristössä, jossa paineet yksimielisyyden saavuttamiseksi olisivat merkittäviä.

Ja näinhän näyttää käyvän. Me olemme nyt kuvatussa uudessa tilanteessa, jossa tehokas yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jota jotkut tavoittelevat, ei nähdäkseen ole Suomen ensimmäinen intressi, vaan liikkumavaran säilyttäminen edelleenkin.

Edellä sanotun valossa on erittäin tärkeää, että valiokunta haluaa säilyttää yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan hallitusten välisenä yhteistyönä, joka ei voi korvata jäsenvaltioiden kansallista ulkopoliitiikkaa.

Edelleen valiokunta edellyttää Suomen toimivan niin, että konferenssissa päätetyt ratkaisut

eivät ole ristiriidassa Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen kanssa. Lisäksi valiokunta muistuttaa, että Länsi-Euroopan unionin jäsenyys ei ole mahdollinen sotilaallisesti liittoutumattomille maille niin kauan, kuin sen peruskirjassa säilytetään sen 5 eli keskinäisen puolustusvelvoitteen sisältävä artikla. Kriisinhallintaan osallistumista valiokunta edelleen rajoittaa siten, että meillä säilyy tai tulisi säilyä oikeus itsenäiseen päätöksentekoon omaa turvallisuutta koskevista kysymyksissä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää mietinnön selkeyttäviä kannanottoja tarpeellisina. Me haluamme pitää Suomen sotilasliittojen ulkopuolella. Olemme täysin eri mieltä niiden kanssa, jotka haluavat Suomen liittyvän Natoon.

Ruotsin ja Suomen ulkoministerien ehdotus Länsi-Euroopan unionin asemasta vastaa selonteon kakkosvaihtoehtoa, jota valiokuntakin kannattaa. Perusteluina nähdäkseni on se, että kun on sovittu Maastrichtin sopimuksessa myös sotilaallisen puolen kehittämistä ja Suomi siihen liittymissopimuksessa ilman ennakohtoja on sitoutunut, on parempi ajaa tällaista vaihtoehtoa ja samalla torjua ajatus Weu:n yhdistämisestä Euroopan unioniin sillä tavoin, että unioni pitäisi sisällään myös sotilasliittopuolen, toisin sanoen Suomi olisi tällöin sotilasliiton jäsen. En tästä sano enempää, koska ed. Tuomioja tätä analysoi ja olen aivan samaa mieltä.

Tässä yhteydessä on todellakin pakko ihmetellä keskustan edustajien jälkiviisautta, joka ilmenee valiokunnan mietintöön jätetystä vastalauseesta ja myös ed. Korkeaajan puheesta. Keskusta kaipaa YK:n ja Ety-järjestön varaan rakennettua sotilaallista kriisinhallintaa. Se on sinänsä hyvä lähtökohta. Mutta kuten edellä totesin, Suomen perusasetelma luotiin silloin, kun Suomen keskustan ja pääministeri Ahon johdolla maamme liittyi unioniin. Näissä raameissa on nyt ratkaisuja etsittävä selonteossa viitottujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Entiseen ei ole enää paluuta.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa korostimme sitä, että hallitustenvälisessä konferenssissa tulee ottaa keskiöön ihminen ja ympäristö. Mielestäni valiokunta onkin tyydyttävällä tavalla ottanut kantaa Euroopan ihmisoikeussopimukseen, syrjinnän kieltämiseen, sosiaalipöytäkirjan velvoittavuuden parantamiseen ja ympäristönäkökohtien kirjaamiseen perustamissopimukseen. Samoin valiokunta on pitänyt avoimuutta ja kansalaisten tiedonsaantia tärkeänä. Valiokunta tuo lisäksi esille sen, että määräenem-

istöpäätös pitää voida tehdä muun muassa vähimmäisnormien aikaansaamiseksi. Näitä tarvitaan muun muassa ympäristö- ja haittaverotuksessa sekä pääomaverotuksessa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä toivoo, että konferenssi tuo todellisia tuloksia ympäristökysymyksissä.

Kiinnitimme lähetekeskustelussa huomiota myös oikeus- ja sisäasioiden parlamentaariseen valvontaan. Kansalaisvapauksien puoltajien näkökulmasta ei todellakaan voi olla yhdentekevää, miten Euroopan poliisiministerien ja kansallisten poliisien yhteistyö hoidetaan ja missä puitteissa Europol toimii. Valiokunta pitääkin perusteltuna vahvistaa Euroopan parlamentin asemaa sisä- ja oikeusasioiden yhteistyössä siten, että parlamenttia kuultaisiin tehdyistä ehdotuksista. Myös tätä pidemmälle menevää poliisiyhteistyön valvontaa sietäisi harkita, vaikka samalla on toki todettava, että eihän meillä kotimaassa ole saatu hoidetuksi edes suojelupoliisin parlamentaarista valvontaa.

Valiokunnan mietintöön sisältyy edellä mainittu keskustan vastalause, jossa koetetaan sanankäänteitä tiukentamalla tehdä eroa valiokunnan enemmistön kantaan; suuria erojahan ei ole. Se antaakin aiheen muutamaan sanaan ulkopoliitikan konsensuksesta, yksituumaisuudesta.

Ulkopoliittista keskustelua hallitsi koko sodanjälkeisen ajan yya-sopimus, jopa niin pitkälle, että kaikin ajoin ei keskustelua ollut, oli vain liturgiaa. Tuolle ajalle oli ominaista ylhäältä johdettu ulkopoliittinen konsensus. Ulkopoliitikasta keskustelemaan oikeutettujen piiri oli suppea.

On siksi yllättävää, että entinen pääministeri Aho vaatii nyt paluuta kansalliseen konsensukseen. Hän lehtikirjoituksessaan paheksuu ulkopoliitikan perinteen murtumista. Käsittelen hieman tätä, varsinkin kun valiokunnan hyvä mietintö on useissa puheenvuoroissa edellä jo varsin perusteellisesti esitelty. En siis nyt puutu esimerkiksi siihen, miten vähän edellinen hallitus informoi asioista ennakkoon tai miten riittävän tai puutteellisen keskustelun pohjalta tehtiin päätös ryhtyä neuvottelemaan EU-jäsenyydestä. En puutu siihen, minkälainen konsensus silloin vallitsi, kun jäsenyydestä tehtiin päätöksiä, tai minkälainen konsensus vallitsi edes keskustan sisällä tuolloin.

Haluan paremminkin kysyä, onko yksimielisyyden vaatimus ylipäänsä tästä päivästä ja kuvaisiko kansallinen yksimielisyys tervettä demokratiaa. Koko kansakunnan yksituumaisuus äärimmäisen hädän hetkellä on varsin perusteltua. Normaalioloissa vapaaseen mielipidemuodos-

tukseen perustuvassa demokratiassa ajatus ulkopoliittikan yksituumaisuudesta kuulostaa lähes sairaalta. Arvojen ja näkökohtien sekä tulevaisuutta koskevien arvioiden eroavuudet väistämättä näkyvät eroina niin tavoitteissa kuin keinoissakin, niin sisäpolitiikassa kuin ulkopoliittikassakin. Nämä erot sisäpolitiikassa entinen pääministeri leimaa kiistoiksi antaen ymmärtää, että sisäpolitiikankin erimielisyys on jotenkin paheksuttavaa, mutta siedettävää. Sitten hän toivoo, että ulkopoliittikka pidettäisiin sisäpoliittisten kiistojen ulkopuolella. Hyvä on! Pidettäköön ulkopoliittikka sisäpoliittisten kiistojen ulkopuolella, mutta sallittakoon ulkopoliittiset erimielisyydet ulkopoliittikasta.

Suomalainen ulkopoliittinen keskustelu on jo varsin pitkälle tervehtynyt. Pohdinnoilla, maltillisilla puheenvuoroilla ja poleemisilla kärjistyksillä, kaikilla niillä, on sijansa ja, herra nähköön, kärjistyksiä varsinkin riittää. Ulkopoliittikka ei ole eikä voi olla keskustelun ja kiistojen ulkopuolella. Samasta syystä tasavallan presidentti on toimivaltansa alueella ulkopoliittikko eikä vain kaiken maallisen yläpuolella oleva instituutio. Entisen pääministerin vaatimaa ulkopoliittista konsensusta voisi enää pitää yllä vain joko puolalainen historiallinen liberum veto -järjestelmä, jossa yksikin voi estää päätöksen, tai paluu ylhäältä ohjattuun epäaitoon konsensusukseen, jossa valtioneuvoston jäsenet nimittävä presidentti vahtisi, että konsensusta ei julkisuudessa rikotaisi.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajatoverit, joita täällä vielä sentään on muutama paikalla! Monet suhtautuvat suurin toivein ja toiset suurin peloin merkittäviin tai odotettaviin muutoksiin, joita hallitustenvälisessä konferenssissa sovietaan. Saattaa kuitenkin käydä niin, että muutokset nykytilaan nähden ovat sangen vähäisiä. Tähän tosiasiaan sisältyy sekä myönteistä että kielteistä.

Esimerkiksi unionin laajenemisen suhteen on jäsenvaltioilla jyrkästi vastakkaisia näkemyksiä kuten selonteossa todetaan, ja se saattaa olla laajenemisen kannalta kielteinen seikka. Mietinnössä kuitenkin pidetään tärkeänä, että hallitustenvälisen konferenssin tulokset ovat sellaisia, että ne mahdollistavat laajenemisneuvottelujen käynnistämisen. (Ed. Aittoniemi: Paljonko maksaa?) Euroopan unionin ylevien rauhaa ja yhteistyötä korostavien tavoitteiden kannalta laajeneminen on melkoinen koetinkivi. — Varmasti monet muutkin kuin ed. Aittoniemi kysyvät, mitä se maksaa. — Mutta mikäli nykyiset jäsen-

maat omia etujaan varjellakseen estävät laajenemisen ja sysäävät osan Euroopan valtioista ja kansalaisista sivuun, on aivan turha puhua yhteisestä ja vakaasta kansalaisten Euroopasta.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Utrikesutskottets behandling av regeringens redogörelse inför regeringskonferensen grundade sig på behandlingen av den säkerhetspolitiska redogörelsen och fortsätter diskussionen om Finlands roll i Europa och om de utrikes- och säkerhetspolitiska linjedragningar som härav följer.

Betydelsen av resultatet från regeringskonferensen är särskilt stor för EU:s mindre medlemsländer, såsom Finland. Samtidigt som vi bör söka möjligheter för en effektivare och bättre fungerande union måste vi slå vakt om balansen mellan de olika medlemmarnas möjligheter att påverka besluten, stora och små, gamla och nya. Med tanke på de utmaningar Europa och EU nu ställs inför, är det äena sidan en grundläggande fråga att medlemsländerna även i fortsättningen arbetar på lika villkor och att även de mindre länderna finner en roll där deras intressen och inflytande kan bevaras. Å andra sidan är ett EU där det medlemsland som vill minst dikterar taktiken för förnyelsen och de facto lamslår verksamheten, inte i vårt intresse.

Utrikesutskottets diskussion har närmast tagit fasta på att hantera de konkreta positioner som regeringen fastslår i sin redogörelse och har kanske bara ibland tangerat de större frågorna som berör målsättningen med konferensen, vart vi vill komma med EU. Frågan om hur den europeiska unionen egentligen borde se ut och vad den egentligen borde göra skymtar då och då bakom de ibland även taktiska ställningstagandena för förhandlingarna. Vi har hela tiden dock varit medvetna om att redogörelsen har skrivits inför inledningen av en förhandlingsprocess och att riksdagens bidrag inte i detta skede kan vara av slutgiltig karaktär, utan snarare bör ses som ett bidrag till den dialog mellan regering och riksdag som måste vara fungerande under hela förhandlingarnas gång. Slutliga ställningstaganden till konkreta förslag om ändringar i grundavtalen kan ännu inte slås fast, eftersom de förslag som i slutskedet kommer att finnas på bordet kan vara andra än vi nu tror att de är.

Arvoisa puhemies! Aivan liian usein argumentoinnissa on kyse tehokkuustarpeiden tyrmäämisestä federalismi-korttia heiluttamalla, ikään kuin valittavana olisi ainoastaan kaksi vaihtoeht-

toa: joko liittovaltiohatusta tai kansallisvaltiohatusta vedettävät ratkaisut. Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei voi pitää Suomen tai suomalaisien etujen mukaisina kaikkien ratkaisujen nostamista samasta hatusta, kumpi hatuista sitten valittaisiinkaan.

Meistä on ilmeistä, että kaikkia toimielimiin tai päätöksentekoprosesseihin liittyviä muutoksia, jotka helpottavat EU:n päätöksentekoa ja toimintakykyä ja jotka kannustavat jäsenvaltioita yhteisiin tahdonilmaisuihin, voidaan myös aina pitää luonteeltaan federalistisina, koska kyse on EU:n vahvistamisesta toimijana. Meidän olisikin sen vuoksi luovuttava tällaisesta provokatiivisesta ja yksinkertaistavasta argumentoinnista. Meidän tapauksessamme olennainen kysymys on se, miten pitkälle olemme valmiit vahvistamaan EU:n toimintakykyä ja missä asioissa pidämme tärkeänä tai suorastaan välttämättömänä sitä, että EU voi ja sen tulee olla toimintakykyinen. Samaan hengenvetoon, kun joku ylistää yksimielistä päätösmenettelyä, hän kauhistelee sitä järjenvastaisuutta, että parlamentin työskentely tapahtuu liikkumalla koko ajan kahden paikkakunnan välillä, mikä tietysti on myönnettävä ääriesimerkiksi siitä, miten yksimielisyysvaatimus mahdottomuuksiin vietyinä voi romuttaa mahdollisuudet päätöksentekoon.

Lukiessani ulkoasiainvaliokunnan mietintöä havaitsen siinä ainakin rivien välistä hallituksen selontekoa vieläkin suuremman varovaisuuden suhtautumisessa muutokseen. Luonnollisena selityksenä on, että valiokuntatyössä on tarvetta yhteensovittaa myös opposition näkökantoja eriävien mielipiteiden minimoimiseksi mietinnössä tai mieluusti niiden kokonaan välttämiseksi. Erityisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella mietintöä leimaa varovaisuus, ellei jopa epäröinti, enemmistöpäätösten laajentamisesta myös muille alueille kuin päätösten toimeenpanoon.

Periaatteellisesti varovaisuutta voidaan pitää hyveenä, mutta avoimeksi jää kuitenkin kysymys siitä, miten Euroopan unioni selviäisi paremmin Eurooppaan kohdistuvista haasteista, jollemme luo mahdollisuuksia tehokkaammalle ja määrätietoisemmalle päätöksenteolle. Valiokunta on tietysti oikeassa argumentoinnissaan siinä, että EU:n piirissä tehtävässä yhteistyössä ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muotoilussa on ensisijaisesti kyse tahdosta yhteiseen politiikkaan ja yhteisiin päätöksiin. Mutta missä on tämä tahto, jos jäsenmaat eivät edes halua luoda edellytyksiä sen muotoilemiselle? Onko suoma-

laisten etujen mukaista, että unioni muodostuu sellaiseksi, että kukaan ei usko siihen?

Yhtenä asialistan tärkeimmistä asioista tulee joka tapauksessa olemaan yhteisen turvallisuus- ja ulkopoliittikan vahvistaminen. Uusien sotien ja kriisien ehkäisemiseksi yhteisvastuu rauhasta ja vakaudesta Euroopassa on välttämätöntä. Tähän pääsemiseksi EU:n on kehitettävä ennalta ehkäiseviä toimia ja kriisien hallintaa painottava uskottava, yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jonka yhtenä peruspilarina on Nato. Tällaisilla edellytyksillä EU ei tarvitse omaa puolustusta. Tässä ei ole kuitenkaan kyse yhtä pitkälle menevien johtopäätösten tekemisestä Suomen tulevaisuuden osalta kuin Max Jakobson aivan äskettäin teki. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toistaa valmiusjoukoista käydyssä keskustelussa esittämänsä näkemyksen, että puhe jossain määrin itseään ohjaavista prosesseista merkitsee aina myös vaikutusmahdollisuuksista luopumista.

Suomi on Ruotsin kanssa yhdessä tekemälleen aloitteella osoittanut valmiutensa osallistua aktiivisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen eikä vain rusinoiden poimimiseen pullasta manifestoiden samalla yhteisiä intressejä ja positioita Ruotsin kanssa. Ulkoministereiden aloite Weu:n saattamisesta rauhan- turvaamisen ja kriisinhallinnan osalta EU:n päätöksenteon alaisuuteen on mahdollisuus, jota ei pitäisi torjua epärealistisena. Voidaankin hyvin kysyä, millaiseksi ratkaisu voisi muodostua, jollei tätä tai jotain vastaavaa järjestelyä voida hyväksyä.

Målet med integrationen är att garantera freden i Europa. De konkreta kraven på förändringar och effektiveringen av institutioner och beslutsprocesser bör tjäna detta syfte. En fortsatt utvidgning till de central- och östeuropeiska staterna stärker freden och redan medlemsproceduren är ägnad att öka stabiliteten och främja demokratiutvecklingen i dessa länder och miljön i Europa. De stora klyftorna mellan nivåer på välstånd utgör ett hot mot den framtida säkerheten samtidigt som den är grogrund för inre konflikter och etnisk förföljelse.

Kanske lite väl ensidigt har utvidgningen dock kopplats ihop med stora ekonomiska uppoffringar för de nuvarande medlemsländerna. Vi får inte glömma bort att det här även kommer att finnas ett väldigt investeringsbehov och starka tillväxtpöjligheter på sikt som kan ge ett lyft åt hela den europeiska ekonomin.

Viceordföranden för kommissionen under åren 1985—1994, dansken Henning Christophersen, säger helt riktigt i sin artikel från 6.5.1996, som behandlar EU:s utvidgning och jämligheten mellan medlemsstaterna att: "Förändring är oundviklig, förlorat inflytande däremot inte". I unionen har man accepterat som rättvist att de mindre medlemsstaternas inflytande i förhållande t.ex. till beslutsprocesser relativt är större än de större medlemsstaternas. Däremot kan trycket från de större medlemmarna i och med en utvidgning bli alltför stort. Sannolikheten för att de större medlemmarnas position stärks under regeringsprocessen i en eller annan form är stor, för i annat fall växer risken för att dessa inte underkastar sig de gemensamma beslutsprocedurerna, utan allt större del av de viktiga besluten fattas annorstädes och de övriga ställs inför fullbordat faktum. Mot denna bakgrund anser Svenska riksdagsgruppen att det vore möjligt att acceptera att majoritetsbesluten görs med s.k. dubbel majoritet, dvs. majoriteten reflekterar samtidigt 2/3 av medlemsstaterna och invånarna. En sådan förändring skulle inte medföra oacceptabla förändringar för oss, åtminstone skulle den klart vara bättre än andra lösningar som framförts i den europeiska debatten.

Den i praktiken kanske mest synliga förbättringen av beslutsprocedurerna kan åstadkommas genom att förenkla och skära ner på antalet olika beslutsmodeller, åtminstone vad gäller lagstiftningsfrågor. Genom öppnare och mer lättfattliga processer förbättras även EU-medborgarnas möjligheter att påverka. Att ge Europaparlamentet medbestämmanderätt i de lagstiftningsfrågor som besluts med majoritet i rådet förbättrar insynen i besluten samtidigt som det är på sin plats att Europaparlamentets position som ett demokratiskt organ direkt valt av folket bättre skulle stadfästas. Svenska riksdagsgruppen kan inte se en motsättning mellan den demokratiska kontrollen som utförs i de nationella parlamenten och den som utförs i Europaparlamentet, tvärtom kompletterar dessa varandra väl.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän iloksi valiokunta on mietinnössään vahvistanut selvät tavoitteet ympäristöasioita koskeville neuvotteluille. Kansalaisten ehkä erityisesti täällä Pohjoismaissa EU:lle asettamiin toiveisiin vastaaminen ympäristöuhkien torjumisessa, joita luonteeltaan on pidettävä selvästi ylikansallisina ongelmina ja joihin on tämän vuoksi puututtava myös poliittisesti ylikansallisella tasolla, on kohtalon

kysymys ihmisten unioniin tunteman luottamuksen kannalta. Ruotsin europarlamenttivaaleista tehty kysely osoitti äskettäin ympäristön ja työllisyyden olleen kaksi äänestyskäyttäytymisen Ruotsissa ratkaissutta asiaa eikä kielteinen suhtautuminen jäsenyyteen, kuten helposti tulkitimme vaalitulosta.

Sitovien päätösten tekemisen ympäristöasioissa sisältäen energiaverotuksen minimitaso on oltava helpompaa. Suurimpana esteenä ympäristöpoliittisesti perustellulle energiaverotuksen lisäämiselle Suomessa on kilpailutilanne. Tutkimuksethan eivät osoita, että ympäristöverot sinänsä vaikuttaisivat kasvuun estävästi. EU-minimitaso poistaisi tämän esteen ja mahdollistaisi kansallisesti sopeutetun verojen painotuksen. Enemmistöpäätökset energiaverotuksen minimitasosta voisivat lunastaa osan EU:n uskottavuudesta ympäristöasioissa.

Arvoisa puhemies! Rasismi ja ulkomaalaisviha on vakavana ja jatkuvana uhkana länsimaisen kulttuurimme peruspilareille. Ryhmämme kannattaa tämän vuoksi lämpimästi ehdotusta yleisen syrjintäkiellon ottamisesta perussopimukseen. Olemme tyytyväisiä niin suuren valiokunnan kuin ulkoasiainvaliokunnankin perusteluihin tekemiin täsmennyksiin esimerkiksi vammaisuuden ja kielen osalta. Monilla tahoilla Euroopassa kielikysymys on syynä poliittisiin jännitteisiin. Suomen tulisi kaikissa yhteyksissä käyttää mahdollisuutta olla esimerkkinä siitä, miten asia voidaan hoitaa.

Mahdolliseen EU-kansalaisuuteen liitettävien erityisten oikeuksien osalta ruotsalainen eduskuntaryhmä haluaa nostaa esiin EU-maassa asuvat henkilöt, jotka eivät ole EU-kansalaisia. Suomen tullessa Euroopan unionin jäseneksi muuttimme perusoikeuksia koskevaa lainsäädäntöämme äänioikeutta lukuun ottamatta koskemaan jokaista rajoittamatta tätä ainoastaan Suomen kansalaisiin tai EU:n kansalaisiin. Erityisiä oikeuksia nauttivan EU-kansalaisuuden käyttöön ottaminen ei siis saa vaikuttaa syrjivästi kolmansien maiden kansalaisiin.

Regeringen har i sin redogörelse behandlat frågan om EU som egen juridisk person mycket försiktigt och är beredd att utreda vad det skulle innebära. Utskottet förenar sig med redogörelsen, om dock med en något tveksam och om möjligt ännu försiktigare attityd. Svenska riksdagsgruppen anser att en viss försiktighet är befogad, särskilt med tanke på tidigare utslag från EG-domstolen som intolkade en större kompe-

tens för gemenskapen än vad man kanske ursprungligen tänkte sig. Vi vill dock även lyfta fram och förena oss med regeringens motiveringar om att ställningen som juridisk person skulle stärka unionens verksamhetsförmåga. Ifall unionen skulle ansluta sig till den europeiska människorättskonventionen för att föra in beslut även inom tredje pelaren, som ju uttryckligen berör människors grundläggande rättigheter, under människorättsdomstolens kompetens, skulle detta vara nödvändigt. För- och nackdelar av ställningen som juridisk person, även möjligheten av en klart begränsad kompetens, bör nog övervägas. Ifall slutresultatet är negativt till förändring av status och endast gemenskapen ansluter sig till människorättskonventionen, är det särskilt viktigt att så snabbt som möjligt kommunisera tredje pelaren, dvs. föra dylika ärenden till första pelaren inom gemenskapens kompetens.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä odottaa, että hallitus jatkotyöskentelyssä ottaa tarkkaan eduskunnan näkemykset huomioon. Mahdollisista luonteeltaan periaatteellisista poikkeamista on voitava keskustella lyhyellä varoitusaajalla myös eduskunnassa.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen förväntar sig att regeringen i sitt fortsatta agerande vid IGC-konferensen nogsamt beaktar riksdagens åsikter. Eventuella avvikelser av principiell natur bör med kort varsel kunna diskuteras också i riksdagen. Låt oss göra det bästa av EU!

Tehkäämme EU:sta paras mahdollinen!

Ed. B r a x : Arvoisa rouva puhemies! Hvk:ssa eivät ole esillä kaikki ne asiat, joiden pitäisi olla. Sen merkitys Euroopan unionin tulevaisuudelle voi olla merkittävä, mutta ei läheskään niin merkittävä kuin sen mahtipontisissa valmistelupapereissa tai monissa sitä koskevissa puheenvuoroissa annetaan ymmärtää.

Elämä niin Euroopassa kuin sen ulkopuolellakin on niin moninaisessa muutoksessa, että syyja seuraussuhteiden verkosto johtaa aina peruskysymykseen maapallon tulevaisuudesta ja demokraattisten järjestelmien kyvystä toimia ristiriitaisten intressien sovittajana ja yhteisen hyvinvoinnin luojana. Konferenssin aikana maapallolta tulee näillä näkymin katoamaan suunnilleen niin paljon metsää kuin puolet Suomen pinta-alasta. Yksistään tämä ilmiö tulee vaikutta-

maan kaikkien eurooppalaisten ja Euroopan lasten elämään huomattavasti dramaattisemmin kuin ne mahdolliset edistysaskeleet EU:n demokraattisuudessa tai ympäristöpolitiikassa, joita muun muassa Suomi ajaa.

Vihreä eduskuntaryhmä korostaa, että hvk:n esityslistalla olevat asiat ovat tärkeitä, jotta päästään tekemään parempaa EU-politiikkaa, mutta tämä ei vielä alkuunkaan riitä. Paremmat menettelytapasäädökset tai kauniit periaatekirjaukset eivät auta, jos tosiasiallinen poliittinen tahto muun muassa työllisyys- ja ympäristökysymyksissä säilyy yhtä heikkona kuin tänäkin päivänä.

Euroopan integraatiosta on useita historiallisia näkemyksiä ja unelmia ja niiden välillä on suuriakin eroavuuksia. Toiset haluavat liittovaltiota, toiset valtioliittoa. Jotkut haluavat syventämistä, jotkut laajentamista. Toisille nämä molemmat ovat mahdollisia, toisille peräti toisensa poissulkevia.

EU:n tulevaisuudesta ei voi keskustella törmäämättä näihin ristiriitoihin. On selvää, että meidän on tunnistettava nämä eri traditiot ja koulukunnat, mutta en ole ollenkaan varma, aivan niin kuin edustajat Tuomioja ja Biaudetkin täällä viittasivat, että meidän kannattaa lähestyä hvk:ssa esillä olevia kysymyksiä ensisijaisesti näiden linjavalintojen termien ehdoilla. Pahoin pelkään, että näistä lähtökohdista meillä ei ole juurikaan mitään uutta annettavaa itsellemme, saati Euroopalle. Sen sijaan meillä näin reilun vuoden jäsenyyden jälkeen on jo riittävästi hyvin käytännönläheisiä kokemuksia siitä, miten jotkin asiat unionissa toimivat käsittämättömän hitaasti tai salamyhkäisesti.

Meillä on ainutlaatuinen tilanne ihmetellä, miten erilaisten, ehkä aikoinaan ymmärrettävienkin kompromissien tuloksena on syntynyt päätöksentekojärjestelmä, joka ei aukea aina meille ammatillisillekaan, saati kansalaisille. Uusien jäsenmaiden suurin anti hallitustenväliselle konferenssille on varmastikin se, että me emme ole tottuneet kaikkiin perinteisiin EU:n menettelytapoihin. Jos esimerkiksi Euroopan neuvoston lounaalla on yhtäkkiä sovittu merkittävästä summasta rahaa Välimeren maille itäavun kompensaatina, ei ole oleellista kysyä, onko moinen päätöksenteko federalistista vai hallitusten välistä, vaan onko moinen päätöksenteko jollain tavalla järkevästi ja vieläpä demokraattisesti perusteltavissa.

Ulkoasiainvaliokunta on ilmeisesti törmännyt tähän keskustelun vaikeuteen todetessaan, että vastausta Euroopan unionin kehittämistä koske-

viin haasteisiin ei voida hakea ennalta annetuista käsitteistä. Olennaista on, miten unioni voi tehokkaasti tyydyttää siihen kohdistetut kansalaisten ja kansallisvaltioiden odotukset.

Toisaalta on syytä muistaa, että tehokkuudella voidaan tarkoittaa myös muuta kuin pragmaattista tehokkuutta. Keskustan vastalause tästä muistuttaessaan on aivan oikeassa, mutta antaessaan ymmärtää, että valiokunnan enemmistö kannattaa tehokkuuden lisäämisen nimesä luopumista kansallisesta suvereniteetista keskusta sortuu samaan, mistä enemmistöä syyttää: epätarkkaan yläkäsitteillä operointiin.

Arvoisa puhemies! Suomeen on viime vuoden aikana levinnyt käsitys, että Euroopan parlamentti on kansallisten parlamenttien uhka, ellei peräti vihollinen. Välillä herää jopa epäily, että tämän näkemyksen voimakkuus on suoraan verrannollinen kunkin puolueen sisäisiin suhteisiin europarlamentaarikkojen ja kansallisten parlamentaarikkojen välillä. Europarlamentin vastustaminen on ymmärrettävää silloin, jos europarlamentissa esitetyt federalistisimmat mielipiteet olisivat nyt hvk:ssa jotenkin vakavasti esillä, mutta on todella vaikea ymmärtää tätä periaatteellista vastustusta esimerkiksi yhteispäätösmenettelyn maltillisia uudistuksia kohtaan.

Euroopan parlamentin toimintaa on syytä kehittää toissijaisena, demokraattisena kontrolloijana. Kansallisten parlamenttien luottamusta nauttivien hallitusten päätöksenteko ministerineuvostossa on ensisijaista. Tämä on erityisen selvää meillä Suomessa, jossa ministerit eväste-tään vielä suurena valiokunnassa eduskunnan näkemyksin.

Mutta ministerineuvostossa tehtyjä moninaisia kompromisseja ja vekslauksia on mahdotonta jälkepäin kontrolloida kansallisissa parlamenteissa tosiasiallisen tehokkaasti. Yksittäisen jäsenmaan hallitus tai ministeri voidaan jälkepäin erottaa, mutta se ei vielä muuta itse päätöstä miksikään. On hyvinkin luontevaa, että etenkin niissä asioissa, joissa päätös ministerineuvostossa voi syntyä määräenemmistöllä, Euroopan parlamentilla on yhteispäätösmenttelyn tuoma valta toissijaiseen demokraattiseen kontrolliin. Tämän ei kuitenkaan ole tarpeen koskea kaikkea määräenemmistöpäätöksentekoa. Sitä eivät kestäisi europarlamentin menettelytavatkaan eikä se ole välttämättä aina muutenkaan järkevää. On aiheellisesti kysytty muun muassa maatalouskysymysten europarlamentissa käsittelyn mielekkyttä.

Arvoisa puhemies! Vihreän eduskuntaryhmän mielestä yhteispäätösmenttely on kaikkein tärkeintä silloin, kun on kyse kansalaisten arkeen hyvin konkreettisesti vaikuttavista asioista, kuten ympäristöön, kuluttajansuojaan tai tasa-arvoon liittyvistä päätöksistä sekä moraalisisistä valinnoista, kuten geeniteknologian käytön tai siitä tiedottamisen rajoista.

Yksi hallitustenvälisen konferenssin tärkeimpiä asioita on se, miten suhtaudutaan niin sanotun monen nopeuden Eurooppaan. Tästä asiasta on Suomessa puhuttu toistaiseksi liian vähän ja ennen kaikkea epäanalyttisesti. Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään hyvin lyhyesti, että mahdollisuutta yhdentymisen eriyttämiseen ei voida sulkea pois. Sen on kuitenkin kunnioitettava tiettyjä periaatteita. Jäsenvaltiota, joka haluaa ja voi osallistua tiettyyn toimintaan, ei saa estää osallistumista siihen. Eriyttämällä ei saa vaarantaa sisämarkkinoita, yhteisön politiikkojen toimivuutta ja toimielinjärjestelmän yhtenäisyyttä taikka luoda kohtuuttomia ongelmia eri ryhmiin kuuluville jäsenvaltioille. Kolmanneksi kaikista tärkein: On pidettävä huolta siitä, että eriytyminen ei anna tietyille jäsenvaltioille oikeutta määrätä yhdentymisen suunnasta ja tavoitteista.

Näihin jo mietintäryhmän esittämiin ehtoihin on vihreän eduskuntaryhmän helppo yhtyä. Samalla on kuitenkin pakko kysyä, uskooko joku, että eri nopeuksien Eurooppa ei tosiasiallisesti muodostu eri kerrosten Euroopaksi. Eikö eri nopeuksista synny myös eri kiihtyvyyksiä, mikä tarkoittaa vääjäämättä sitä, että ydinjoukko surffaillee yhä kauempana jälkijoukoista? Tämä on hyvin oleellinen kysymys. Jos hallitus on valiokunnan kanssa samaa mieltä ja uskoo, että eriytyminen on sallittava vain näillä erittäin tiukoilla ehtoilla, silloin hallituksen on syytä esiintyä tässä asiassa korkealla profiililla.

Arvoisa puhemies! Olen edellä korostanut, että monissa hvk:ssa esillä olevissa kysymyksissä on perusteltua etsiä enemmänkin pragmaattisia kuin kovin ideologisia vastauksia. Tässä asiassa tilanne on kuitenkin toinen. Suomessa tuntuu yleisesti olevan vallalla käsitys, että eri nopeuksien Eurooppa on pahasta, jos se tarkoittaa sitä, että Suomi jää tällöin sisäpiirin ulkopuolelle. Sen sijaan eri nopeuksien Eurooppa on mahdollista, jos se tapahtuu niin, että Suomi on ydinjoukossa mukana. Jos Suomen asenne tähän kysymykseen on näin käytännöllinen ja itsekeskeinen, on ymmärrettävää, että emme pohdi kovin syvällisesti, miten mietintäryhmän esittämät joustavuuden

kriteerit saataisiin juridisesti ja tosiasiallisesti sitoviksi.

Ajatus olemisesta ydinjoukossa hinnalla millä hyvänsä on ollut silmiinpistäväää etenkin Suomen Emu-politiikassa. Ensin Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymistä pyrittiin perustelemaan taloudellisin argumentein. Kun näyttää, että ainakin vauhti, jolla Emu-kriteerit olisi täytettävä, tuottaa tai voi tuottaa suuria ongelmia Suomessa, puhutaan entistä painavammin Emun kolmannen vaiheen poliittisesta merkityksestä. Suomen on oltava Euroopan ytimessä muun muassa Baltian etujen takia.

Ruotsissa tunnutaan ajattelevan toisin. Kun Ecofinissä neuvoteltiin Emun kolmannen vaiheen jälkeisestä ulkopuolisten valuuttojen valuuttakurssista, estivät Ruotsi ja Britannia vetollaan sen, että tästä järjestelmästä olisi tullut pakollinen ulkopuolelle jääville valuutoille. Suomessa asiasta ei juuri etukäteen puhuttu, ja nyt jälkikäteenkin on oltu kovin hiljaa siihen nähden, kuinka merkittävästä asiasta on kyse.

Tätä taustaa vasten on todella syytä kysyä, onko Suomi tosissaan sanoessaan, että eriytymisen on sallittava vain siten, että se ei anna tietyille jäsenvaltioille oikeutta määrätä yhdentymisen suunnasta ja tavoitteista, vai onko Suomi sitä mieltä, että olisi kiva, että näin tapahtuisi, mutta Suomen aseman varmistaminen tässä asiassa on oleellisempaa kuin periaatteista kiinni pitäminen.

Hallitus on ilmoittanut, että Emu ei varsinaisesti ole hvk:n esityslistalla. Eduskunnassa sekä suuri valiokunta että ulkoasiainvaliokunta ovat tulleet toiselle kannalle. On erittäin todennäköistä, että Emun aikataulusta tai sen kriteereistä syntyy keskustelua. Jo nyt on myös selvää, että Emun kolmannen vaiheen sopimus pohja on riittämätön ja siksi muun muassa Ecofinissä pohditaan, minkälaisin sopimuksin asiassa tulisi edetä.

Vihreä eduskuntaryhmä yhtyy painokkaasti ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon, että Emun toteuttaminen Maastrichtin sopimukseen kirjatussa aikataulussa ei saa olla sellainen poliittinen itseisarvo, jonka takia lähentymisperusteiden ja aikataulun yhteensovittamisvaikeudet ratkaistaisiin oikeudellisesti arvostelua herättävällä tavalla tai Rahaliiton taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset sivuuttaen.

Emun kolmas vaihe liittyy moneen hvk:ssa esillä olevaan asiaan. Se liittyy monen nopeuden problematiikkaan ja tietysti talous- ja työllisyyspolitiikkaan. Mutta se liittyy myös erittäin vahvasti demokratiavajekysymykseen.

Vihreä eduskuntaryhmä toteaa, että demokratiavajeen poistamisen oleellisin seikka on se, että kansalaisilla olisi jatkossa käsitys siitä, missä vaaleissa mistäkin asiasta äänestetään. Tällöin on tärkeää lisätä avoimuutta sekä kirjata perussopimukset sellaiseen muotoon, että niitä voi ymmärtäen lukea. Jo näiden kahden asian osalta hvk:ssa joudutaan ilmeisesti tekemään hartiavoimin töitä.

Emun kolmas vaihe tekee demokratiavajeongelman uudella tavalla vaikeaksi. Tähän asti on ajateltu, että talous- ja työllisyyspolitiikka perustuu keskeisesti demokraattiselle päätöksenteolle. Rahapolitiikkakin on viime kädessä ollut vaaleilla muutettavissa. Mitä tapahtuu, jos Emun kolmannen vaiheen jälkeen selvä enemmistö EU:n kansalaisista on tyytymätön harjoitettuun talouspolitiikkaan ja haluaa sen vaaleissa muuttaa? Mitkä vaalit silloin on voitettava? Yksittäiset kansalliset parlamenttivaalit eivät taatusti muuta EU:n keskuspankin politiikkaa tai vakautussopimusten sisältöä ainakaan sellaisessa muodossa kuin niitä nyt on esitetty. EU-parlamentilla ei nykyisten sääntöjen puitteissa ole valtaa keskuspankin valvontaan. Ainoa vastaus jää jäljelle: ei missään vaaleissa, ellei sääntöjä muuteta.

Syntyy aika hurja demokratiavaje, johon voi suhtautua monella tavalla; joko hyväksyy asian tai on peräti tyytymätön, sillä politiikka on vain omiaan haittaamaan talouspolitiikkaa, tai sitten on vaadittava yleiseurooppalaiselle raha- ja talouspolitiikalle yleiseurooppalaista demokratiaa. Tällöin on pakko päätyä ratkaisuihin, jotka tyydyttävät europarlamentin federalisteja. EU:n budjettia on kasvatettava ja EU-parlamentille on annettava rooli EU:n keskuspankin valvojana. Yhtenä ulospääsynä saattaisi olla sekin, että sopimukseen Emun kolmannesta vaiheesta sisällytetään jonkinlainen sopimuksen tarkistusmekanismi tai peräti yksittäisen jäsenvaltion oikeus irtisanoutua järjestelmästä, joista jälkimmäinen voi käytännössä olla todella vaikea ratkaisu.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää Emun kolmannen vaiheen demokratiavajea suurena ongelmana. Ennen kuin on löytynyt uskottava ja hyväksyttävä keino vaaleilla vaikuttaa harjoitettavaan talouspolitiikkaan, on vaikea nähdä, miten Emun kolmas vaihe tulee saamaan kansalaisten hyväksynnän.

Tämän viikon maanantaina saimme kuulla, että Weu ja Nato ovat sopineet tiivistävänsä yhteistyötään. Jo pitkään on ollut selvillä, että Weu:sta ei ole itsenäiseksi puolustusyksiköksi, vaan varsinaisiin sotilaallisiin operaatioihin tar-

vitaan Natoa ja siis myös Yhdysvaltojen merkittävää roolia.

Weu:n ja Naton yhteistyö voi olla hyvinkin perusteltua Weu:n ja Naton täysjäsenille ja esimerkiksi entisen Jugoslavian asukkaille, mutta tämä yhteistyö tekee Suomen roolin yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa entistäkin selvemmin valtavirrasta poikkeavaksi. Suomen on voitava jatkossakin päättää itsenäisesti osallistumisestaan sotilaalliseen kriisinhallintaan, milloin meidän turvallisuutemme sitä vaatii. Tämän opt out -mahdollisuuden täytyy olla sikäläkin todellinen, ettei Suomea silloin saa velvoittaa osallistumaan tällaisten operaatioiden kustannuksiin.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä on yhä enemmän huolissaan siitä, kuinka sotilaallisiin operaatioihin osallistuminen on nousut turvallisuuspoliittisessa keskustelussamme ainoaksi todelliseksi aiheeksi. Siviilien roolista kriisinhallinnassa, humanitaarisen työn merkityksestä ja kriisien ennalta ehkäisystä puhutaan kauniisti, mutta voimavarat keskitetään toisaalle. Valmiusjoukot voidaan rakentaa velkarahalla, mutta kehitysyhteistyötä ei.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä on pääosin tyytyväinen ulkoasiainvaliokunnan mietintöön. Näyttää siltä, että Suomen lähtökohdista hallituksen välisiin neuvotteluihin valitsee laaja tosiasiallinen konsensus. Opposition esittävät seikat on pääosin ilmaistu siten, ettei niistä myöhemmin jää kovin pahasti kiinni, vaikka toisin ehkä myöhemmin toimisikin.

Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen siihen, miten ympäristö- ja eläinsuojelukysymykset on otettu huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, joskin 100 a artiklan tulkinnan osalta valiokunnan mietintö on hieman epätarkka. Jo nyt on käynyt selväksi, että hvk:ssa tullaan käsittelemään ehdotusta, että jäsenvaltioiden oikeus yhteisöä tiukempiin ympäristönormeihin todeaan vielä nykyistäkin selvemmin. Vihreä eduskuntaryhmä pitää selvänä, että Suomen hallitus ottaa tämän ehdotuksen vakavissaan ja ajaa sitä voimakkaasti.

Syy jokseenkin suurelle konsensukselle saattaa hyvinkin piillä siinä, että konferenssi on vasta aluillaan. Vielä ei ole selvillä, mitkä tulevat olemaan tosiasiallisia valintatilanteita. Eduskunnan onkin palattava tähän asiaan vielä monta kertaa, aivan kuten käsittääkseni kaikki edelliset puhujatkin ovat sanoneet. Se on tarpeellista myös siksi, että monet peruskysymyksetkin ovat vielä jäänet kovin huonolle käsittelylle. Näin on erityisesti asianlaita ns. kolmannen pilarin kysymysten

osalta, joiden osalta on välttämätöntä, että hallitus tuo yksityiskohtaisemman selvityksen eduskunnalle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri ja samalla koko hallitus ovat hakemassa ajolupaa, sanoisimmeko eurooppalaista ajokorttia EU-oloihin. Suomihan uutena EU-maana on vielä varsin kokematon. Taitomme vastaavat ehkä tuollaista AB-ajokorttia, jolla pärjää tavallisessa liikenteessä. Itse asiassa meille mukaan lähdeittäessä vakuuteltiin, että Euroopan unioni on leimallisesti itsenäisten valtioiden ja itsenäisten hallitusten välistä yhteistyötä.

Hallitus kuitenkin toivoo laajempia ajo-oikeuksia, väljempää neuvottelumandaattia. Se ei halua jättäytyä muutoksen jarrumieheksi. Samalla hallituksen mielessä ilmeisesti on jo se tulevaisuus, jossa tarvittaisiin kaikkiin ajotilanteisiin oikeuttavaa ABCDE-korttia. Viimeisin, E niin kuin Emu onkin tärkeimpänä kehittelyn kohtena meillä ja Euroopassa juuri nyt, vaikka sitä ei hallitustenvälisessä konferenssissa käsitelläkään.

Arvoisa puhemies! Itse valiokunnan mietintö, jota tänään täällä käsittelemme, ei muodosta yllätystä. Se on itse asiassa varsin hyvä monelta osaltaan. Mietintö osoittaa myös sen, että valiokunnalla on ollut hyvä halu selkeyttää ja jopa jarruttaa hallituksen eräitä pyrkimyksiä. Tässä mielessä mietintö on terveellistä luettavaa ja edistää oikeaa kansallisen edun ja suomalaisen intressin turvaamista.

Eräät kohdat valiokunnan mietinnöstä ansaitsevat tulla erikseen esiin poimituiksi.

Laajenemisen ja syventämisen välinen suhde on jatkuvasti ongelmallinen. On syytä yhtyä niihin valiokunnan käsityksiin, joiden mukaan laajeneminen ei näytä tapahtuvan aivan nopealla aikataululla. Siksi laajenemista ei ole oikein käyttää perusteluna sellaisille rakenteellisille muutoksille, jotka jo nyt heikentäisivät pienten valtioiden asemaa.

Valiokunta aivan oikein listaa itsenäisten valtioiden yhteistyölle keskeiset periaatteet: Perusteita ja rahoitusta koskevat muutokset tulee ratioida kaikissa jäsenmaiden parlamenteissa, kansalliset parlamentit ovat jäsenmaiden kansalaisten täysivaltaisuuden ensisijaisia edustajia, jäsenvaltiota ei saa ilman omaa suostumustaan sitoa

sen elintärkeitä etuja vaarantaviin päätöksiin ja neljänneksi kansallisilla hallituksilla on ensisijainen asema poliittisina toimijoina.

Valiokunta haluaisi yksinkertaistaa päätöksentekomenettelyjä. Komission ja parlamentin välisistä suhteista todetaan, että päätöksentekomenettely lainsäädäntöasioissa olisi rajoitettava kuulemismenettelyyn ja yhteispäätösmenettelyyn sekä kansainvälisiä sopimuksia koskevilla asioissa olisi lisäksi käytössä hyväksymismenettely. Tähän pääperiaatteeeseen voi yhtyä.

Ongelmallisempi on valiokunnan kanta siitä, että Euroopan parlamentti osallistuisi yhteispäätösmentettelyn mukaisesti niiden lainsäädäntöasioiden käsittelyyn, joissa neuvosto tekee ratkaisunsa määränemmistöllä. Vähintäänkin on syytä edellyttää, että hallitus hakee tässä asiassa yksiselitteisen kannan eduskunnalta, ennen kuin hyväksyy uusia alueita yhteispäätösmentettelyn piiriin.

Mietinnössä on monia varsin itsestäänselviä kohtia, joita voi kannattaa. On oikein ja tarpeellista, että jokaisesta jäsenvaltiosta jatkossakin valitaan vähintään yksi komission jäsen. On suhtauduttava kielteisesti eritasoisten komission jäsenten nimittämiseen. Ministerineuvostossa puheenjohtajuuden tulee kiertää niin kuin tähänkin asti. Jäsenvaltioiden äänimäärien painotusta ei ole syytä olennaisesti muuttaa.

Toissijaisuusperiaatetta käsitellään mietinnössä varsin laajasti. Aivan oikein todetaan, että käsitettä läheisyysperiaate on käytetty väärin lähinnä poliittisista syistä. Oikea termi on toissijaisuusperiaate, jota ei sovelleta unionin toiminnan ydinasioissa. Ykköspilarin jaetun toimivallan asioissa siihen voidaan vedota. Suomen kannalta on ongelmallista, että muut maat ovat vedonneet toissijaisuusperiaatteeeseen asioissa, joilla olisi Suomen kannalta merkitystä. Tällaisia ovat muun muassa ympäristölliset ja sosiaalipoliittiset tavoitteet.

Avoimuus on asia, jonka edistämistä muun muassa Pohjoismaissa on kiistelty. Avoimuutta tulee edistää sillä tavalla taitavasti, ettei todellinen päätöksenteko siirry pois virallisista kokouksista. Voi yhtyä valiokunnan kantaan, jonka mukaan Suomen ensisijaisen tavoitteen tulee avoimuuskysymyksissä olla kansalaisten tiedonsaantioikeuden ja siihen liittyvän asiakirjajulkisuuden turvaaminen. Jäsenten äänestyskäyttämiset ja selitykset tulee julkistaa.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan oikeus- ja sisäasioiden eli ns. kolmannen pilarin muuttaminen on varsin ongelmallista. On esitetty kaksi vaihto-

ehtoa: muutetaan kolmospilaria entistä enemmän yhteisölliseksi tai siirretään asioita kolmosta ykköseen. Näistä viimeainittu lienee perustellumpi toimintatapa.

Periaatteellisella tasolla suhtaudumme kuitenkin varsin varauksellisesti itse pyrkimykseen siirtää hallitusten välisiä asioita yhteisöasioiksi. Tässä helposti käy niin kuin etukäteen arvelimme: yhteisö syö jäsenmaiden toimintavaltaa. On syytä yhtyä eriävän mielipiteen yleiseen mainintaan siitä, että tällaisessa ristiriitatilanteessa unionin tehokkuuden parantamista olisi pidettävä väistyvänä tavoitteena suhteessa jäsenmaiden itsenäiseen toimintaan. Vähintäänkin on edellytettävä tarkkaa selontekoa siitä, mitä asioita kolmospilarista ykköspilariin haluttaisiin siirtää.

On syytä yhtyä siihen arvioon, että työllisyyden edistämisessä hvk:n todellisuuden ja kansalaisten sille asettamien toiveiden välinen ristiriita voi olla suurimmillaan. Kun lakimiehet miettivät hvk:ta juridiselta kannalta eivätkä näe tekeillä olevia muutoksia ainakaan vielä tässä hallitusvälisessä konferenssissa kovin dramaattisina, voi poliitikkojen ja kansalaisten toive olla toisenlainen.

On todettava, että yksikin jäsenmaa voi estää kaikki olennaiset muutokset hvk:ssa. Nykyinen järjestelmä on vielä sellainen. Kun kuitenkin vällytään termejä vakaussopimus ja eurotupo, voi syntyä se harha, että Eurooppa ratkaisisi meidän puolestamme itse aiheuttamiamme ongelmia. Ei Euroopan unioni tule ratkaisemaan työllisyyskysymyksiämme tai sisäisiä tulonjako-kiistojamme. EU kyllä yhdessä kansainvälisten markkinavoimien kanssa, kiitos jäsenyyttä ajneiden poliittisten voimien, asettaa tiukat rajat niille keinoille, joita Suomi voi taloutensa tervehdyttämisessä käyttää. Mutta EU ei, onneksi, voi sekaantua sisäpoliittiseen päätöksentekoomme. Vai onko todella sanottava, että emme ole edes nykyisen itsenäisyytemme arvoisia, jos emme osaa tai pysty sisäisiä asioitamme hoitamaan?

Yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka näyttää olevan kuuma peruna. Viime päivien esilletulot osoittavat, että ajatusta useamman kehän Euroopasta ei ole sisäistetty. Kysymme, kenen etu olisi, että Länsi-Euroopan itäraja olisi Naton itäraja ja että tuo raja sattuisi olemaan myös Suomen itäraja.

Hallitus kipuilee yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa ja ratkaisee sen niin, että määränemmistöpäätökset toimeenpanossa ovat tuettavissa ja muissa kysymyksissä niitä tulee tietyn tarkoin ehdoin tutkia. Valiokunta

edellyttää oikeutta pidättäytyä toimeenpanosta ja kustannuksista.

Me yhdymme eriävän mielipiteen toteamukseen, että määränemmistö päätöksenteon laajentaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla muihin kuin toimeenpanoon liittyviin kysymyksiin merkitsisi sellaista yksittäisen jäsenvaltion suvereniteetin ytimeen koskemista, jota Suomen ei tule kannattaa.

Arvoisa rouva puhemies! Kysymys EU:n ja Weu:n suhteista ja Weu:n tulevaisuudesta voi olla varsin hankala sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle. Viimeisimmät uutiset kertovat, että Weu:n täysjäsenille avautuisivat Naton salaiset tiedostot. Niin kauan kuin ns. viides artikla on voimassa, liittyy Weu:n jäsenyyteen sellaisia velvoitteita, jotka eivät ole sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle sopivia. Yhdymme eriävän mielipiteen kantaan, jossa todetaan, että Suomen tulee hvk:ssa edistää toimia, joilla vahvistetaan EU:n kykyä tukea siviiliyhteiskunnan kriisien jälkeistä jälleenrakentamista. Suomen ei tule tehdä ehdotuksia sotilaallisten rakenteiden vahvistamiseksi Euroopassa eikä Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamiseksi nykyisestä.

Euroopan unionin asema oikeushenkilönä saattaa jatkossa nousta esille yllättävän tärkeänä kysymyksenä. Sen toteuttaminen antaisi EU:lle ilmeisesti sellaista itsenäistä toimintaoikeutta, joka olisi pois unionin jäseniltä. Siksi etenemistä tähän suuntaan ei pidä toteuttaa tai ainakin selvitysten ja selitysten pitää olla vedenpitäviä. Yhdymme tässäkin vastalauseen muotoiluun.

Ongelmamme on siinä, että Euroopan unionin kehitys on tapahtunut oman, meistä riippumattoman aikataulunsa mukaan. Kun me haluaisimme rauhassa totuttautua asioihin omassa vauhdissamme, haluavat muut edetä jo paljon pidemmällä. Heille ei ole uutta kaikki se, mikä meille on uutta.

Tässä juuri on Suomen ongelma. Kukaan ei kiistä, ettemmekö olisi länsimainen demokratia. Kuulumme läntiseen viitekehukseen. Kuitenkin meidän talouselämämme rakenne, maantieteellinen asemamme ja historiallinen kansanvaltaisen hallitsemisen perinteemme, sanottakoon sitä vaikka pohjoismaiseksi demokratiaksi, ei oikein sovellu siihen malliin, joka Keski-Euroopassa on kehittymässä.

Keskusta ja laidat, suuret ja pienet, nämä jakaumat tulevat helposti jakamaan EU:ta lähitulevaisuudessa nähtävinä vuosina. Ääriesimerkkinä mahdollisista kehityskuluista mainittakoon ranskalaiselta taholta esitetty kanta, jossa kym-

menkunta ilman kansallisia sidonnaisuuksia vallittua komissaaria johtaisi Euroopan unionia.

Yhteinen valuutta, kolmospilarin asioiden siirtyminen ensimmäiseen pilariin yhteisöasioiksi ja Schengen-sopimus täysin vapaan liikkumisen ja siitä seuraavien ongelmien myötä ovat vääjäämättä edessämme. Myös vähitellen mutta määrätietoisesti kehittyvä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ohittaa sen perinteen, joka on meille sotilaallisesti liittoutumattomana ja puolueettomana maana tyypillistä.

Hallitus havaitsee edessä olevan ja yrittää välttää edessä aukeavalla tiellä olevat pahimmat karikat, mutta on samalla sidottu siihen kehitykseen, jota muut johtavat. Kun on sanottu a, b ja c, joudutaan ennen pitkää sanomaan myös e niin kuin Emu, ja sen jälkeen rakennelma alkaakin olla kasassa.

Arvoisa rouva puhemies! Vaikka Suomi kenties haluaakin olla luokan paras oppilas, niin nyt ei ole syytä kiirehtiä. Kristillisen liiton mielestä Suomelle hyvin riittäisivät a ja b, Euroopan unionin toiminta aidosti hallitusten välisenä yhteistyönä sekä tähän liittyen eri muotoinen humanitaarinen toiminta. Yhteismarkkinoiden toiminta hyvine ja huonoine puolineen on välttämättömyys, jossa Suomi nyt on mukana. Onnelaa se ei meille tuonut. Investointialto jäi meidän rannoillemme tulematta, ja nyt aiotaan vähäininkin aikaansaatu taludellinen elpyminen hukata aivan kotimaisin toimin.

On hyvä, että ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta sekä perustuslakivaliokunta ovat kriittisiä hallituksen jossakin määrin väljien tavoitteenasettelujen suhteen. On luonnollista, että hallitus haluaa mahdollisimman väljät neuvotteluoikeudet. Meidän tehtävämme on pitää suitset kireällä.

Arvoisa rouva puhemies! Edellä mainitussa suhteessa valiokunnan eriävässä mielipiteessä esitetyt näkökohdat osoittavat vieläkin selkeämpää harkintaa. Siksi kannatankin ed. Korkeaojan tekemiä ehdotuksia.

Ed. T a r k k a : Arvoisa puhemies! Arvostelimme lähetekeskustelussa selontekoa siitä, että se vältti suuria linjanvetoja tärkeissä asioissa ja keskittyi pikkukysymyksiin. Ulkoasiainvaliokunta ja sille lausunnon antaneet valiokunnat ovat havainneet tämän saman ja ovat käyttäneet tehokkaasti hallituksen löysän otteen tarjoamat mahdollisuudet hyväkseen. Valiokunnat ovat tehneet tällä tavalla hyvää työtä. Ne ovat tulkinnoillaan ja täsmennyksillään muokanneet

selonteon epämääräisyyksiä ja jalostaneet niistä kannanottoja ja rajauksia. Näin eduskunta pystyy antamaan hallitukselle tavoitteita ja ohjeita. Parlamentarismi on parhaimmillaan juuri silloin, kun eduskunta ottaa aloitteen sellaisissa asioissa, joissa hallitus joko ei osannut päättää tai luuli voivansa kaikessa virkarauhassa valmistella kantaansa ja saattaa eduskunnan sitten enemmän tai vähemmän tapahtuneen tosiasian eteen.

Valiokuntien yhteistyön tuloksena Euroopan unionin demokratian rakenne kirkastuu linjakkaasti. Unionin kansanvallan valtavirta kulkee jäsenmaiden kansalaisista niiden eduskuntien kautta hallituksiin, joiden jäsenet ministerineuvostossa päättävät unionin asioista. Jos unionissa on demokratiavajetta, se vaje johtuu kansallisen demokratian ketjun umpisolmuista taikka katkoksista. Jos tässä ketjussa on ongelmia, ne eivät ratkea Euroopan parlamentin asemaa säätelemällä. Demokratia toimii jäsenvaltioissa, jos on toimiakseen. Jos se ei toimi, Euroopan parlamentti ei voi auttaa asiaa.

Kannatamme mietinnön lausumaa unionin sotilaallisen kriisinhallinnan kehityssuunnasta. Sen mukaan Weu keskittyisi Petersbergin julistuksessa määritelyihin rauhanturvatehtäviin, jotka kytkettäisiin unionin alaisuuteen niin, että kaikki jäsenmaat voisivat osallistua täysipainoisesti näihin toimiin. Weu:n peruskirjan 5. artiklaan kirjoitettu sotilasliittositoumus poistettaisiin peruskirjasta, muunnettaisiin ehkä erilliseksi julistukseksi, johon jäsenet ottaisivat kantaa.

Esitimme jo hvk-selonteon lähetekeskustelussa tällaista ratkaisua. Sen jälkeen Euroopan parlamentti hahmotteli saman tyyppistä rakennetta päätöslauselmassaan maaliskuun alussa. Suomi ja Ruotsi ovat tehneet sitä koskevan esityksen, joka pohjautuu näiden maiden ulkoministerien yhdessä julkaisemaan lehtiartikkeliin, ja tämä idea näyttää saaneen osakseen melko myönteistä kiinnostusta myös äskeisessä Weu:n kokouksessa. Idea ei siis ole enää mitään yksityisajatteluun perustuvaa hahmottelua, vaan vakavasti otettava vaihtoehto.

Hallituksen tulisi ajaa tätä asiaa hvk:ssa pontevasti, sillä ratkaisu laajentaisi merkittävästi itsenäisen kansallisen puolustusstrategian elintilaa unionissa samalla, kun se selkeyttäisi Suomen mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti eurooppalaiseen kriisinhallintaan. Koska olemme unionissa mukana, olemme mukana myös sellaisissa sotilaallisissa yhteistyömuodoissa, jotka keskittyvät kriisinhallintaan.

Tietysti on niin, että jos ruma sana halutaan erityisen täsmällisesti sanoa niin kuin se on, niin onhan tämä tavallaan sotilasliitto, mutta kokonaan toisenlainen liitto kuin mikään aikaisempi sotilasliitto. Se toteuttaa Euroopan mitassa sen kansainvälisen poliisitehtävän, joka on jäänyt YK:n peruskirjan kuolleeksi kirjaimeksi. Meille on tärkeätä, että voimme osallistua tähän toimintaan olematta kuitenkaan mukana perinteisissä sotilasliitoissa. Perusteitaan myöten uudessa tilanteessa tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy mietinnössään suuren valiokunnan lausunnossa esitettyyn merkittävään analyysiin subsidiariteettiperiaatteesta, josta suomen kielessä on alettu virheellisesti käyttää nimikettä läheisyysperiaate. Tämä käännös luo väärän kuvan unionin toiminnasta. Valiokunnat ottavat sen hyvin perustellun kannan, että subsidiariteetista pitäisi suomen kielessä käyttää nimikettä toissijaisuusperiaate, kuten Maastrichtin sopimuksen 3 b artiklan suomen-noksessa käytetäänkin. Tämä periaate ei koske unionin koko toimintaa vaan vain sisämarkkinoiden toimintaa täydentäviä jaetun toimivallan alueita, siis niitä tilanteita, joissa toimivalta on sekä unionilla että jäsenvaltioilla.

Toissijaisuusperiaate tarkoittaa sitä, että jäsenten toimivalta on ensisijainen ja unionin toimivalta toissijainen. Tähän asti käytetty läheisyysperiaate-nimike ei kuvasta tätä ajatussisältöä vaan ohjaa huomion myös sellaisiin merkityksiin, jotka ovat subsidiariteetille kokonaan vieraita. Toissijaisuus on federalismia terveellisesti jäsentävä tekijä. Federalismiin kielteisimmän suhtautuvat tarkoittavat sillä kai tavallisesti vallan keskittymistä ylätasolle. Toissijaisuusperiaate toteuttaa hyvää federalismia. Se antaa kansalliselle päätökselle elintilaa samalla, kun se antaa ylätasoon päätökselle sen voiman, jota se tarvitsee ollakseen tehokas. Tämän takia se on niin tärkeä, ja siksi siitä pitäisi käyttää suomen kielessä nimikettä, joka ilmaisee sen sisällön mahdollisimman täsmällisesti.

Hallituksen selontekoa voidaan arvostella Euroopan unionin virallisen politiikan ylimalkaisesta ja kritiikittömästä hyväksymisestä. Se kannattaa kaikkien EU:n itselleen asettamien tavoitteiden samanaikaista toteuttamista, joka on uskottoman suuri savotta muutamassa vuodessa toteutettavaksi. Valiokunnan keskustalaisten jäsenten vastalause perustuu tämän piirteen terävään analyysiin. Siinä todetaan asia, jonka oikeastaan pitäisi olla itsestään selvä. Kun edessä on monta suurta tehtävää, ne on pantava tär-

keysjärjestykseen ja toteutettava ensin tärkein ja muut sitten myöhemmin. Vastalauseen ehdotus on, että laajeneminen on tärkeämpi kuin syveneminen. Ajatus on hyvä, vaikka johtaa kyllä ristiriitaan sen yleisen hokeman kanssa, että laajeneminen ei ole mahdollista ilman Emua. Mutta onko tällä keisarilla ollenkaan vaatteita? Näiden kahden keskenään vastakkaisen trendin samanaikainen toteuttaminen heikentäisi unionin perusideaa, joka on yhtenäisyys. Unioni hapertuu eikä vahvistu, jos yritetään luoda samaan aikaan sekä tiivis ydin että ulkokehä, joka aluksi on pitkien siirtymäsäännösten takia pakostakin melko löyhä.

Ajatusketjun heikkoon kohtaan iskevä keskustan vastalause ei ole mitään oppositiopolitiikkaa pelkän oppositiopolitiikan vuoksi, vaikka keskustan kannanotoissa on myös sellaisia piirteitä, mutta tämä ajatus on analyttinen oivallus. Hallituksen pitäisi osoittaa uuden poliittisen kulttuurin tajuja ja ottaa toiminnassaan huomioon tämä hyvin perusteltu ajatus, vaikka se nyt tuleekin oppositiosta.

Laajenemiskehitystä kommentoidessaan valiokunta yhtyy hallituksen kantaan, jonka mukaan hakijavaltioita on kohdeltava tasaveroisesti. Tämän oikean ajatuksen seuraukset olisi kannattanut saman tien sanoa selkokielisesti. Suomen kannan mukaan jäsenyyttä tavoittelevat Baltian maat on otettava samalle lähtöviivalle Kie-maiden kanssa. Silloin ne olisivat ryhmänä tasaveroisia. Mutta Baltia ei ole yhtenäinen ryhmä, vaan sen sisällä on hyvinkin eritasoisia yhteiskuntia ja kansantalouksia. Viron valmius unionin jäsenyyteen on aivan omaa luokkaansa, vaikka sitä verrattaisiin Kie-ryhmän pisimmälle ehtineisiin. Siksi Baltian käsitteleminen kollektiivina saattaa Viron epätasa-arvoiseen asemaan. Valtiot ovat EU:n jäseniä taikka tavoittelevat jäsenyyttä, eivät maaryhmät. Hallituksen pitäisi ottaa vakavaan harkintaan myös tasa-arvoisuuden maakohtainen vivahde.

Hallituksen selonteon ja valiokunnan mietinnön lausumat työttömyysongelman hoidosta ovat realistisia ja tasapainoisia. Mietinnössä kiinnitetään huomiota siihen, että koska unionin tasolla ei ole paljon tehtävissä kansallisten työttömyysongelmien ratkaisemiseksi, ei myöskään pidä ruokkia jo muutenkin yliviloitettuja odotuksia. Unionin työllistävä panos voi olla vain sitä, että se varmistaa markkinoiden toimivuutta, josta seuraa uusien työpaikkojen syntymisen mahdollisuus kansallisella tasolla. Ei ole oikein ahdingossa eläviä ihmisiä kohtaan eikä myöskään

EU:ta kohtaan herättää toiveita, joiden toteuttaminen tiedetään mahdottomaksi. Työttömyys on kansallinen ongelma, ja se on ratkaistava kansallisilla toimilla, joita EU:n luoma taustavoima myönteisesti tukee.

Mutta jäsenvaltioiden työttömyys on unionille hyvin ristiriitainen ja vaikea ongelma. Sillä on polttava tarve osoittaa, että se on tehokas ja vaikeissakin asioissa hyviä tuloksia tuottava organisaatio. Liika yrittäminen voi tällaisessa tilanteessa johtaa vaarallisille vesille. Se ilmenee esimerkiksi komission puheenjohtajan Jacques Santerin kevään kuluessa markkinoiman työttömyyden torjuntaan tähtäävän luottamus sopimuksen sisällöstä. Sen sopimushahmotelman useimmat elementit on koottu jo olemassa olevista mahdollisuuksista, mutta siihen sisältyy myös uusi, mielestäni kummallinen piirre: ensi kuussa pidettäväksi suunniteltu komission johtama jäsenmaiden kolmikantakokous. Näyttää siltä, että kansallisten kolmikantaneuvotteluiden katojärjestyksi kaavailtaisiin jonkinlaista unionin tason nelikantarakennetta, jossa uutena osapuolena työmarkkinajärjestöjen ja valtiiovallan rinnalla olisi komissio.

Ainakin meillä Suomessa on jo riittävästi kokemusta siitä, miten kolmikanta hyytyy omaan sisäiseen kitkaansa ja pahimmillaan se voi johtaa ulkoparlamentaarisen voimankäytön vastakkain normaalin parlamentaarisen päätöksenteon kanssa. Omaan massiivisuuteensa ja sisäisiin jännitteisiinsä lamaautunutta järjestelmää ei voi elvyttää lisäämällä uusia osia jo nyt liian monimutkaiseen koneistoon. Jäsenvaltioiden sisällä kolmikannan tehottomuudesta syntyneet ongelmat eivät voi ratketa sillä, että tuodaan niitä hallinnoimaan neljäs ulkopuolinen elementti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko on saanut valiokuntakäsittelyssä ryhtiä ja jäntevyyttä. Näin täydennetty hallituksen peruslinjaus hvk-asioissa on oikealla tolalla, mutta selonteon eduskuntakäsittelyssä saama lisäsisältö osoittaa, että hallitus tarvitsee parlamentin tiukkaa valvontaa ja ohjausta. Tulemme siis palamaan asiaan vielä monta kertaa, ja se on hyvä.

Ed. T e n i l ä : Rouva puhemies! Suomi on Euroopan unionin jäsen. Nyt me otamme eduskunnassa kantaa siihen, minkälaisen Euroopan unionin Suomi haluaa. Joudumme ottamaan kantaa myös siihen perimmäiseen kysymykseen, olemmeko väljän Euroopan unionin kannalla vai tuemmeko federalismia eli EU:n muodostamista jonkinlaiseksi Euroopan yhdysvalloiksi, jolle as-

teittain keskitetään yhä enemmän päätösvaltaa ja siirretään yhä uusia tehtäviä. EU:n liittovaltiosta epäilemättä muodostuisi hyvin erilaisten ainesten byrokraattinen dinosaurus.

Lipposen hallitus samoin kuin eduskunnan ulkoasiainvaliokunta puhuvat Eurooppa-linjauksessaan Euroopan unionin kehittämisestä itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Käytännössä hallitus ja sitä tukevat ovat kuitenkin Maastrichtin sopimuksen määrittelemän linjan eli federalismin kannalla. Eduskunnan käsittelyssä olevasta ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä tämä on luettavissa, vaikka teksti onkin kovin koukeroista, luultavasti ihan tarkoituksellisesti.

Taipuvaisuus federalismiin näkyy kolmessa kannanotossa selvimmin: 1) Ulkoasiainvaliokunnalla on valmiutta lisätä määräenemistöpäätäntää ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, 2) on halua muuttaa Euroopan unionin ja sotilasjärjestö Weun suhdetta, ja 3) kierretään kanta Emuun.

Suomi on harjoittanut puolueettomuuspolitiikkaa. Se on ollut menestyksellistä. Se on antanut meille turvallisuutta ja luonut hyvät edellytykset kehittää omaa maatamme. Puolueettomuus on mahdollistanut myös sen, että olemme voineet edistää rauhaa myös rajojemme ulkopuolella luotettuna välittäjänä. Määräenemistöpäätäntään siirtyminen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa myös sisällön osalta johtaisi tilanteeseen, jossa EU voi ottaa kantoja, jotka ovat meidän linjamme ja geopolitiittisen asemamme vuoksi vaikeita, vääriä tai jopa suorastaan mahdottomia. Onkin kaikki syyt estää tällaisen mahdollisuuden syntyminenkin. Suomen tulee siis sanoa "ei" määräenemistöpäätäntään siirtymisen mahdollisuudelle ulko- ja turvallisuuspolitiikan sisällöstä päätettäessä. Tehtäköön siis edelleenkin vain yksimielisiä päätöksiä, mikä merkitsee Suomelle veto-oikeutta maamme johdon niin halutessa.

Euroopan unionissa on olemassa hanke Euroopan unionin ja sotilasjärjestö Weun yhdistämiseksi, mikä merkitsisi sitä, että unionille tulisi oma sotilaallinen osastonsa. Hankkeeseen tuntuu olevan Suomen vastaus se, ettei nyt ihan niin pitkälle mentäisi, mutta EU:n ja sotilasjärjestö Weun suhdetta ollaan kuitenkin valmiita rukoamaan liikesemmäksi jollakin tavalla Weu EU:lle alistamalla, niin kuin sanonta näyttää kuuluvan. Tätäkään ei voi hyväksyä. Pidettäköön nämä rakenteet ennallaan. Se on kaikin puolin viisainta.

Mitä kriisinhallintaan tulee, tältä osin on var-

masti parasta korostaa ei suinkaan Weun tai Naton roolia vaan sitä, että vahvistetaan YK:n asemaa ja toimintakykyä kriisinhallinnassa maapallon eri puolilla.

Suomen vieminen muodossa tai toisessa Weuhun ja sitten Naton jäseneksi tekisi Suomesta läntisen etuvartion Venäjää vastaan. Siinä asemassa Suomi on ollut kahdesti, ensin Ruotsin kuninkaan hallitessa myös Suomea ja toisen kerran sitten, kun liittouduttiin toisen maailmansodan aikana Saksan kanssa. Kummastakin "unionista" on saatu kokemus, joka on ollut katkera mutta myös opettavainen. Kun olemme olleet puolueettomia ja itse huolehtineet rajoistamme, ongelmia ei ole ilmennyt.

Hallituksen selonteossa kierrettiin kanta Emuun eli EU:n Raha- ja talousliittoon. Samoin tekee eduskunnan ulkoasiainvaliokunta. Perusteluksi on otettu se, ettei Emu ole hallitusten välisen kokouksen asialistalla. Emun sivuuttaminen on tietoista vaikenemista oleellisimmasta. Emustahan ollaan muodostamassa EU:n liittovaltion sydäntä. Jos se toteutuu, syntyy ajan kanssa väistämättä myös liittovaltio. Jos taas yhteistä rahaa ei tule, ei synny liittovaltiotakaan vaan Euroopan unioni muotoutuu laajenevaksi kauppa- ja talousliitoksi.

Emu ei ole vain rasti vaan myös rastille juoksu. Sitähän Emu-kriteereiden täyttäminen merkitsee. Meillä on jo kovaa kokemusta siitä, mitä Emu-politiikka merkitsee. Lipposen hallitus muodostettiin tähän maahan, jotta Emu-kriteerit tulevat täytetyiksi. Käytännössä tämä Lipposen hallituksen Emu-politiikka on merkinnyt ylikireää talouspolitiikkaa eli pienituloisten ihmisten tulojen leikkaamista, joka sitten osaltaan on vaikuttanut siihen, että suurtyöttömyys yhä vain jatkuu vakavan korkeana.

Emuun liittyminen johtaisi siihen, ettei meillä enää olisi omaa rahaa. Ei siis olisi myöskään omaa raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa. Jos esimerkiksi metsäteollisuus ajautuisi tilanteeseen, jossa sillä ei olisi kilpailukykyä eikä valuuttakurssia voitaisi enää tarkistaa, mahdollista olisi silloin vain palkkojen suora alentaminen ja kantohintojen nollaus kilpailukyyn parantamiseksi. Emu ei olekaan Suomen etujen mukainen, ja siksi meidän tulee jäädä sen kolmannen vaiheen ulkopuolelle.

On siis tarpeen saada aikaan keskustelu Emusta myös hallitustenvälisessä konferenssissa, koska Emu on kaikkein suurimman luokan kysymys. Olisi oikeastaan omituistakin, jollei tästä "Euroopan talouden kuristavasta kaulapannas-

ta” edes keskusteltaisi, kun Euroopan maiden hallitukset EU:n tulevaisuutta ratkovat.

Suomi saa Emun hallitustenvälisen kokouksen asialistalle esittämällä sitä. Siksi ehdotankin eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että Suomi nostaa Emun kolmannen vaiheen ja Emu-kriteerit keskusteluun hallitustenvälisessä konferenssissa suurtyöttömyyden jatkuessa EU-maissa.”

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kannattaa ed. Tennilän lausumaehdotusta.

Hallituksen eduskunnalle antama hvk-selonteko oli sisällöltään ympärilyöreä ja hengeltään Suomen asemaa itsenäisenä valtiona heikentävä. Mukauduttiinhan siinä useisiin EU:ssa suunnitella oleviin uudistuksiin, jotka omalta osaltaan kaventaisivat nimenomaan pienten jäsenmaiden asemaa ja mahdollisuutta päättää omista toimistaan. Nyt käsitellyssä oleva ulkoasiainvaliokunnan mietintö on, sen olen ilolla todennut, astetta kriittisempi ja kannanotoiltaan selkeämpi. Luonnollisesti minua koko EU-prosessia vastustaneena ja jäsenyyden toteuduttua sen sisällön laajentamista ja syventämistä vastustavana kansanedustajana häiritsevät monet valiokunnan mainitsemani kehityssuuntaa edesauttavat kannanotot. On kuitenkin myönteistä, että ulkoasiainvaliokunta pystyy edes tämän tapaiseen linjanvetoon EU-jäsenyyden osalta.

Perussuomalaisen mielestä Euroopan unioni on ehdottomasti säilytettävä täysivaltaisten ja itsenäisten jäsenvaltioiden yhteenliittymänä. Tämän tavoitteen toteaa myös valiokunta mietinnössään. Olemme siis tavoitteesta yhtä mieltä, mutta keinoista sen säilyttämiseksi, tai paremmin asioista, joihin voidaan suostua olotilan muuttumatta, olemme mietinnössä esiintuotujen kantojen kanssa osin erimieltä. Olen ollut tosin havaitsevinani useiden Suomen EU-jäsenyyttä kannattaneiden henkilöiden kannoissa siirtymistä astetta kriittisempään suuntaan. Lieneekö se merkki silmien avautumisesta ja alkurakkauden huumen vaihtumisesta arjen todellisuudeksi? Toivottavasti tätä pilvistä putoamista tapahtuu enememmän ja vielä useampien päättäjien osalta!

Olemme valinneet EU-jäsenyyden, mutta voimme vielä valita monilta osin sen, mihin sen myötä haluamme tai suostumme. Haluamme Euroopan unionin säilyvän itsenäisten valtioiden liittona, emme kehittyvän liittovaltioksi. Tämä merkitsee sitä, että kansallista päätösvaltaa ei saa kaventaa eikä kansallisten parlamenttien asemaa

heikentää. Näin ollen suunnitelmat Euroopan parlamentin vallan lisäämisestä kansallisten elinten kustannuksella on syytä haudata.

Europarlamentin toiminta perustuu lisäksi yleiseurooppalaisiin puolueyhmittymiin ja niiden kantoihin, jolloin kansalliset näkökohdat jäivät paitsioon. Siksi ei ole mitään syytä siirtää tai antaa lisää valtaa Euroopan parlamentille niin kutsutun yhteispäätösmenettelyn puitteissa. Neuvostossa on pienillä jäsenmailla paremmat edellytykset hallituksen kansallisilta parlamenteilta ohjeensa saaneiden ministereiden toimesta estää ja muuttaa jäsenmaille vaikeita tai kielteisiä päätöksiä. Tähän liittyvät myös suunnitelmat lisätä määräenemmistöpäätöksin hyväksyttäviä asioita neuvostossa. Hämmästyttävästi on myös valiokunta hallituksen ohella valmis luopumaan Suomen mahdollisuudesta estää sille vahingollisten tai esimerkiksi liian kalliiden päätösten syntyminen. Keskustakaan ei valiokunnan mietintöön jättämässään vastalauseessa ilmaise selkeän kielteistä kantaa hankkeeseen.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohella on monia muita tärkeitä ja merkittäviä kysymyksiä, joissa yhden jäsenmaan on edelleen voitava estää päätöksen syntyminen neuvostossa. Pidän mahdollisuutta jopa niin tärkeänä, että se ohittaa yksimielisyyden säilymisen kielteiset seuraukset, kuten meille mahdollisesti tärkeiden hankkeiden kariutumismahdollisuuden. Suomen etuja ja kansalaistemme päätöntävaltaa ei saa myydä yhteistyön tai eurooppalaisuuden nimissä.

Toisena merkittävänä kysymyksenä selonteossa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä otetaan esiin pienten jäsenmaiden ajatus, toisin sanoen ajatus muuttaa europarlamentin, neuvoston ja komission kokoonpanoa paremmin jäsenmaan asukaslukua vastaavaksi vedoten mahdollisten uusien jäsenmaiden luomaan paineeseen. Onneksi valiokunta on ottanut pääsääntöisesti kielteisen kannan kyseessä oleviin hankkeisiin.

Suomen ei tule suostua vähentämään Euroopan parlamentin edustajien lukumäärää nykyisestä 16:sta, sillä sekin määrä on kokonaisuudessaan nähden mitätön. Vielä ongelmallisempaa olisi, jos EU:n puheenjohtajuutta ei annettaisikaan pienille jäsenmaille. Se sysäisi Suomen unionin ulkokehälle jonkinlaiseksi kuunteluoppilaaksi tai äänettömäksi yhtiökumppaniksi varsinkin, jos määräenemmistöpäätöntä lisättäisiin. Vähintään yhtä turmiollista olisi komissarien vaikutusvallan portauttaminen tärkeisiin ja mukanaolijoihin maan koon mukaan tai sitten pienille maille annettava yhteinen komissaarin

paikka. Näihin suunnitelmiin ei tule koskaan suostua.

Euroopan unionista on hyvää vauhtia tulossa suuri, kömpelöliikkeinen jättiläinen, jonka sisällä valtaa käyttävät muutamat suurimmat jäsenvaltiot. Koneisto on tehoton ja kallis, taloudelliset edut liukuvat suurten maiden suuryritysten omistajien pussiin. Oman lisänsä tälle kehitys-suunnalle tuo uusien jäsenmaiden mahdollinen hyväksyminen EU:hun.

Mielestäni uusien jäsenten ottamisella Euroopan unioniin ei ole mitään kiirettä. On ensin katsottava, tukehtuuko nykyinenkin unioni omaan mahdottomuuteensa vai ei. Uusien jäsenten osalta tulee nykyisten jäsenmaiden olla terveen itsekkäitä. Kustannukset uusien jäsenten sopeuttamisessa eivät saa nousta liian korkeiksi. Tarjokkaiden on ensin pystyttävä kehittämään taloutensa ja yhteiskunnallinen rakenteensa riittävän korkealle tasolle. Puolikehittyneet valtiot eivät sovi Euroopan unioniin.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on katsonut, että Suomen tulee varautua hvk:ssa ottamaan kantaa ennakkokaavailuista poiketen myös Talous- ja rahaliiton lähentymisperusteisiin, aikatauluun ja muihin edellytyksiin. Tämä on mahdollista siksi, että yleisesti on vallalla mielestäni aivan oikea käsitys, ettei Emun kolmanten vaiheeseen pystytä siirtymään nykyisillä ehdoilla vuoden 1999 alkuun mennessä. Näin siksi, että edellytykset täyttyviä maita ei tuolloin ole kuin kourallinen, jos sitäkään. On siis joustettava joko aikataulusta tai lähentymisperusteista. Valiokunta on lähtenyt siitä ajatuksesta, ettei aikataulussa pysyminen saa muodostua itseisarvoksi eli kolmatta vaihetta tulisi lykätä. Tämä on mielestäni oikea johtopäätös ja toiseksi paras evästy Suomen edustajille hvk:ssa.

Olen suuressa valiokunnassa yhtynyt erivään mielipiteeseen, jossa katsotaan, että Suomen tulisi nostaa Emu yhdeksi asiaksi hvk:n esityslistalla. Näin saataisiin asia selkeästi esille eikä se vain kummittelisi kaiken keskustelun taustalla. Paras neuvo hvk:ta varten olisi luonnollisesti se, että koko tarpeeton hanke tulisi jättää toteuttamatta.

Perussuomalaisen mielestä Suomen tulee säilyttää oma rahansa ja Suomen Pankin on voitava itsenäisenä ohjata rahapolitiikkaamme. Saksan keskuspankin satelliittina ollessaan se ei sitä voi enää tehdä, jolloin nykyinen rajallinenkin säätelemahdollisuus on mennyttä. En usko, että Saksan keskuspankin ohjaama talouspolitiikka voi olla itse soveltamaamme parempaa, ei ainakaan meille suomalaisille.

Talouteen liittyvänä kysymyksenä otan esiin selonteossa ja mietinnössä varsin ylimalkaisesti käsitellyn Euroopan unionin budjettipolitiikan ja tarkastustoiminnan. Yleisesti on tiedossa, että EU:lta huijataan vuosittain erilaisia tukina miljardeja markkoja. Suurimmat mustat aukot lienevät Etelä-Euroopan maatalous- ja yritystoiminnassa. Tähän saakka näitä vuotoja on etsitty, tutkittu ja paikattu melko ponnottomasti. Ne ovat kuin luonnonlaki.

Viime aikoina ovat lisääntyneet vaatimukset tukihävikin vähentämisestä ja väärin perustein myönnettyjen rahojen tehokkaammasta takaisin perimisestä. Mielestäni EU:n varojen väärinkäyttö ja järjestön tuhlaileva toiminta kaikilla tasoilla mukaan lukien ääriesimerkkinä noudatetun palkkatason kohtuuttomuus olisivat ehdottomasti asioita, joita tulisi hvk:n puitteissa käsitellä. Ei ole yhdenkään jäsenmaan etujen mukaista, että tuntuva osa maksetuista jäsenmaksuista ja EU:lle tilitetystä varoista ohjautuu väärinkäytösten kautta jopa rikollisille tai menee tuhlaailun myötä hukkaan. Tilintarkastusta ja muuta varainkäytön seurantaa on pikaisesti tehostettava ja ylikorkeita palkkoja alennettava. Miksi sallisimme rahojamme tuhlettavan EU:ssa, kun kotimaassa leikkelemme valtion ja kuntien menoja sormet verillä?

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi puutun ulko- ja turvallisuus- sekä puolustuspolitiikkaan. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on lähdetty siitä, etteivät hallitustenvälisessä konferenssissa päätetyt ratkaisut saa olla ristiriidassa Suomen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen kanssa sekä että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ulkopuolelle jäävien ei tarvitse osallistua niiden täytäntöönpanoon tai rahoitukseen. Samoin mietinnössä on korostettu Weu:n asemaa pelkästään EU:n poliittisen johdon alaisena kriisinhallinta- ja rauhanturvaamistehtävien yhteistyöjärjestönä ilman omaa toiminnallista koneistoa. Olen näistä vaatimuksista valiokunnan kanssa samaa mieltä, mutta en voi olla yhtä lujauskoinen niiden toteutumiseen käytännössä.

Totesin jo hallituksen selonteon lähetekeskustelussa helmikuussa, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen ja puolustusyhteistyön syventäminen Weu:n kautta ovat merkittäviä askeleita kohti Euroopan liittovaltiota ja sen Naton kautta toimivaa puolustusta. Näin on suurena vaarana käydä siksi, että valtaosa EU:n jäsenmaista on jo Naton jäseniä, ja olisi kaikin puolin järjetöntä luoda kokonaan uutta puolus-

tusjärjestelmää alusta alkaen, kun on valmiina Nato, johon vain muutama pieni jäsenmaa ei tällä hetkellä vielä kuulu.

Suomen ns. salakuljettaminen Natoon on jo käynnissä jopa taannaisen Eta-päätöksen taapaa. Maaperää muokataan muun muassa Max Jakobsonin maanantaina maanpuolustuskurssi-yhdistyksen vuosikokouksessa pitämän puheen tyyppisillä asiantuntijalausunnoilla. Jakobsonhan katsoi, ettei Suomen, Ruotsin ja Itävallan Nato-jäsenyydelle ole lähiaikoina estettä ja että Suomi ja Ruotsi menisivät jäseneksi Itävallan lähivuosina toteutuvan jäsenyyden jälkeen. Kansalaisten kannattaisi olla tässä asiassa tarkkoina. Muuten huomataan Suomen olevan jo käytännössä valintansa tehnyt.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana valiokunnan vähälle huomiolle jättämästä työllisyydestä. Mietinnössä todetaan vain, että unionin tulisi ottaa työllisyysnäkökohdat horisontaalisesti huomioon eri politiikkalohkoilla ja laatia eurooppalainen työllisyysstrategia, mutta toisaalta kansalliset toimet ovat ensisijaisia ongelman ratkaisemisessa.

Nämä kannat eivät paljon suomalaista ja eurooppalaista työtöntä lämmitä. Suomen tulisi vaatia hvk:ta ottamaan työllisyyskysymys esille yhtenä tärkeimmistä EU:n lähivuosien haasteista ja toimista. Lisäksi työllisyys- tai paremminkin työttömyystaso tulisi lisätä yhdeksi Emun lähentymiskriteereistä, niin ettei Suomen kaltainen ylikorkeasta työttömyydestä kärsivä valtio voisi päästä mukaan nk. kolmanteen vaiheeseen. Tämä saattaisi tuoda vauhtia Suomenkin Emukipeään hallitukseen, jonka tähänastiset toimet työttömyyden vähentämiseksi ovat olleet lähes olematonta näpertelyä.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Keskityn pariin pääkohtaan.

Hvk-mietinnössä puhutaan äänenpainotusjärjestelmästä. Mielestäni tässä ollaan vähän kummallisella linjalla, koska väitän, että tulevaisuudessa Suomen neuvotteluvaltti jos mikä on nykyinen äänenpainotusjärjestelmä. En ymmärrä millään valiokunnan kantaa, jossa sanotaan: ”Selonteon mukaan valtioneuvosto suhtautuu määräenemmistöpäätösten lisäämiseen periaatteessa myönteisesti muun muassa sosiaalipolitiikkaan ja ympäristöön liittyvissä kysymyksissä, mutta se suhtautuu torjuvasti nykyisiin perusteisiin pohjautuvan äänenpainotusjärjestelmän muuttamiseen, ainakin ennen laajentumisen toteutumista.”

Eli ajatteleeko hallitus tai valiokunta niin, että kun Puola, Viro tai Baltian maat, mitä niitä nyt on, liittyvät EU:hun, siellä sitten Puola puolustaa Suomea? Vai mikä tämän ihmeellisen logiikan takana on, että me voisimme luopua äänenpainotusjärjestelmästä?

Mielestäni tässä on hullunkurista väite, että esimerkiksi määräenemmistöpäätösten lisääminen olisi myönteistä sosiaalipolitiikkaan ja ympäristöön liittyvissä kysymyksissä. Euroopassahan hyvin ikävästi Saksa esimerkiksi suhtautuu Suomen jokamiehenoikeuksiin. Jos me annamme eurooppalaisen määräenemmistön päättää näissä asioissa, esimerkiksi jokamiehenoikeuksista tai ympäristöön liittyvistä kysymyksistä, joihin minun mielestäni jokamiehenoikeudet liittyvät suhteessa luontoon, me kyllä olemme erittäin kummallisella tai vaarallisella tiellä suhteessa suomalaisten oikeuksiin. Täällähän joka paikassa aina muistutetaan siitä, kuinka Suomi on itsenäinen valtio.

Mietinnön sivulla 40 (suuren valiokunnan lausunnossa) puhutaan, kuinka meillä hallitus tai valtioneuvosto on suhtautunut määräenemmistöpäätöksiin. Sanotaan: ”Valtioneuvoston selonteossa käsitellään kysymystä määräenemmistöpäätöksenteon laajentamisesta suhteellisen ylimalkaisesti.” Onko Suomen valtioneuvostolla tänä päivänä sellainen käsitys, että on ihan sama, mitä Suomessa tästä asiasta oikeastaan ajatellaan, kun jonain kauniina päivänä kuitenkin meidän on pakko luopua tästä? Kaupataan se johonkin hyvään hintaan ja sen jälkeen ollaan, voisiko sanoa, toisenlaisen kulttuurin, esimerkiksi katolisemman ja muutenkin asioista eri tavalla ajattelevan Euroopan armoilla.

Sivulla 41 sanotaan kauniisti Euroopa-neuvostosta: ”Neuvostossa pyritään varmistumaan siitä, että määräenemmistön tekemä päätös ei aiheuta vähemmistöön jääville jäsenvaltioille kohtuuttomia vaikeuksia, sillä jokainen jäsenvaltio tietää voivansa tulevaisuudessa olla josain muussa asiassa vähemmistössä”. Tämä on uskomatonta sanahelinää, varsinkin kun asia jatkuu vielä. Mutta kun tuntee näitä intressipiirejä ja asioita, mitä EU:ssakin hyvin pitkälle ajetaan, ja kun muutenkin markkinavoimat jylläävät, tässä annetaan sellainen humoristinen vaikutelma, että voittajatahot ottaisivat häviäjän intressit huomioon, varsinkin, kun mietintö jatkuu todella tragikoomisella ilmaisulla, kun puolustellaan määräenemmistöä: ”Toisaalta tiettyjä poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta jäsenvaltioiden intressit muodostavat unionissa niin laajan

kirjon, että ne eivät pitemmän päälle voi kestää sellaisen tilanteen jatkumista - -” Läpä läpä. Eli suostutellaan meidät hyväksymään pikkuhiljainen valahtaminen määräenemmistöpäätöksiin ja luopumaan Suomen ehkä parhaasta edusta suhteessa Eurooppaan sillä pohjalla, että se on joku poikkeuksen poikkeus laajassa kirjossa.

Vielä todetaan: ”Komissio ja puheenjohtajavaltio voivat muihin asioihin liittyvällä toiminnallaan nostaa yksittäisessä kysymyksessä esitetyn veton poliittisen hinnan niin suureksi, että se muodostuu jäsenvaltion kannalta ajan mitaan kohtuuttomaksi.” Tällä ikään kuin puolustellaan sitä, että on veto-oikeus, kun tulee puheenjohtajavaltioksi. Suomihan tulee vaalien jälkeen vuonna 1999 puheenjohtajavaltioksi ja sitten taas voidaan tehdä jotain. Ja läpä läpä läpä.

Tämä muistuttaa kyllä aika rankasti sitä, mitä joidenkin ulkoasiainministeriön virkamiesten kanssa olen puhunut siitä EU-pupusta, mihin joutuu jatkuvasti törmäämään, varsinkin kun päättämme työasiainvaliokunnassakin niitä asioita ja, voisiko sanoa, aika asiantuntemattomat kääntäjät ovat raakakäännöksiä meille antaneet. Aina vedotaan siihen, että sitten, kun pääsemme virallisesti pitemmälle, pystytään lukemaan paremmin näitä juttuja. Mutta minusta tässä on koko ajan jotain ihan järjetöntä.

Luen vieläkin vähän, tämä on kerta kaikkiaan asiaa, kun luen suoraan täältä: ”Arvioitaessa kysymystä määräenemmistöpäätöksenteon laajuudesta on eräs lähestymistapa se, että määräenemmistöpäätöksiä pidetään lähtökohtaisesti hylättävinä, koska unioni on itsenäisten jäsenvaltioiden yhteenliittymä.” Taas annetaan meille, jotka kunnioitamme Suomen itsenäisyyttä ja ainutkertaista linjaa suurten valtioiden välissä, uskomaton porkkana. Tuomitaan jopa määräenemmistön Euroopassa meidän hallintamme, mutta sitten, auta armias: ”Tämä lähestymistapa ei valiokunnan mielestä kuitenkaan anna yleispätevää vastausta kysymykseen. Se ei periaatteessa eikä käytännössä voi olla pohja kansallisten etujemme mukaiselle neuvottelukannalle tilanteessa, jossa olemme jo unionin jäseniä ja osa sen sisämarkkinoita.”

Minä, joka olen joskus jopa logiikkaa opiskellut, en näe tässä mitään logiikkaa. Ikään kuin aina sanotaan jotain kaunista ja seuraavassa lauseessa kumotaan se, koska olemme jo siellä sisällä. Me olemme oikeastaan menneet siihen sisälle pikkuhiljaa siltä pohjalta, että, arvoisa puhemies, asiat olisivat juuri tällaisia kuin tämä sananheli-

nä aina väittää, että meillä olisi itsenäisyyttä. Sitten kuitenkin ne asiat ovat älyttömän marginaalisia, jotain mitä en enää muistakaan.

Menen vielä toiseen ja oikeastaan tärkeimpään asiaan eli turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan. Sitä on nyt tietysti täällä vatvottu rankemminkin, mutta tässä on minusta jopa eurooppalaista hullun politiikan tautia ilmenemässä. Tässä meille jotenkin syötetään lisää, ennen kuin on ehditty edes niellä, samaa EU-puppua, ja tämä on vielä ihan suomen kielellä laadittua.

Luen tästä, kuinka meillä uuden tyyppinen varautuminen epävarmuustekijöihin on täällä kirjattu: ”Valiokunta yhtyy valtioneuvoston käsitykseen, että nykyisissä oloissa puolustusulottuvuuden kehittäminen on lähinnä kriisinhallinta- ja rauhanturvakyvyn vahvistamista.” No niin! Voin vain muistuttaa, että olen hallitseva, äidinkielen opettajien valitsema väittelypuhujamestarikin, joten tällainen tarkka kieli, jota lakimiehemme vatvovat ja valvovat kaikkialla Suomen lainsäädännössä, tulee taas kummalliseen valoon, kun otetaan lähinnä-sana täältä irti. (Ed. Korkea-osa: Yhtykää keskustan vastalauseeseen!) — Niin, huomasin kyllä. Siellä oli vähän jotain saman kaltaista puppua, mutta vähän toisella tavalla. Olen täysin samaa mieltä, luin vastalauseen tuossa.

Vielä täsmennän sitä lähinnä-juttua: ”Unionisopimuksessa on mahdollisena pitkän aikavälin tavoitteena mainittu yhteinen puolustus.” Tällainen kieli siihen nähden, että olemme luopumassa itsenäisyydestämme, tai siis emme me ole tämän mukaan luopumassa, vaan Euroopan unioni on itsenäisten valtioiden yhteisö. Toisaalta, jos olemme sitoutuneet ja läpä läpä. Haluan peräänkuuluttaa sitä, miten täällä voi olla niin pitkäaikaisen ja vakavan asian kuin Suomen ulkopoliittikan suhteen tällaisia huitaisuja kuin ”lähinnä” ja ”mahdollisena”. (Ed. Aittoniemi: Ja todennäköisesti!) — Tässä kohtaa nyt ei ole ”todennäköisesti”.

Tässä sanotaan, että ”mahdollisena pitkän aikavälin tavoitteena mainittu yhteinen puolustus”. Mitä on tällainen ”mahdollinen yhteinen puolustus”? Voisiko sitä selventää siinä mielessä tai tarkentaa, kuka voisi olla se mahdollinen yhteinen vihollinen lähinnä, jotta saisimme jotain lihaa tällaisen kummallisen EU-luurangon päälle — tässä kehitysvaiheessa se vaikuttaa luurangolta. Mikä on varsinkin näin mahdollisen ydinsodan aikana tällainen lähin mahdollinen vihollinen? Minulle tämä antaa sellaisen kuvan koko jutusta, että unionin puolustuspoliittinen idea

lienee lähinnä elämän turvaaminen tällä planeetalla, siis juuri ydinasetilanteessa.

Sen takia haluaisinkin esittää moton tässä mielessä. Jos ajatellaan poliittista kieltä ja konsulttien kehittämää mitänsanomattomuuden joikhaamista jatkuvasti näissä kuvioissa, niin tässä voisi olla ideaa, että mahdollinen yhteinen puolustus tarvitsee lähinnä yhteisen vihollisen. Minun on hyvin vaikea sitäpaitsi terapeutina tajuta, että ihminen puolustautuisi ihan ilman mitään syytä ja muodostaisi jonkun ison liiton ilman mitään muuta syytä kuin ”mahdollinen” tai ”lähinnä”. Tietysti Suomelle ”lähinnä” merkitsee vähän enemmänkin.

Minä nyt jatkan tätä, kun tämä on niin eksaktia ja tarkkaa, Suomen ulkopoliittisen valiokunnan ja valtioneuvoston tekemää ja todella hiotua kieltä. Kun täällä on Eurooppa-ministerikin paikalla ja ymmärtää suomen kieltä varmaan myös, vielä otan täältä tällaisenkin jutun, jossa sama kappale jatkuu: ”Valiokunnan käsityksen mukaan hallitusten välisessä konferenssissa ei tehtäne päätöksiä, jotka olennaisesti syventäisivät velvoittavaa puolustusyhteistyötä.” Ai ai ai ai! Siis ”ei tehtäne”. Minulle tulee mieleen, onko Suomi mahdollisesti muuttumassa epäolennaiseksi tekijäksi tässä pinnallisessa kielipelissä: ”olennaisesti syventäisivät” tai ”ei tehtäne”. Okei, okei. Teksti jatkuu: ” - - Valiokunta katsoo, että eduskunnalla - - ”

Sitten tulee kaiken huippu. Nimittäin vähän ajan päästä: ”Valiokunta edellyttää, että Suomi sotilaallisesti liittoutumattomana valtiona osallistuu sotilaalliseen kriisinhallintaan vain, jos sillä säilyy oikeus itsenäiseen päätöksentekoon omaa turvallisuutta koskevissa kysymyksissä.”

Täällä on koko ajan meille todisteltu sitä, kuinka parlamentaarinen järjestelmäme, eduskuntamme, tulee päättämään Suomen turvallisuuspolitiikasta jonkun kriisin tai muun yhteydessä, ja sitten sanotaan kuitenkin vähän aikaisemmin: ”Jos tällaisia päätöksiä koskevia ehdotuksia kuitenkin tulee konferenssissa esille, valiokunta katsoo, että eduskunnalle on varattava mahdollisuus ottaa niihin kantaa ennen kuin konferenssi tekee niistä päätöksiä.” Siis onko tämä itsenäinen päätöksenteko sitä, että meille on varattu oikeus ottaa kantaa EU:n päätöksiin näissä asioissa? Herranjumala. Varsinkin lehtimiehet ovat kovia kirjoittamaan, että minä olen ainoa puppu puhuva kansanedustaja täällä, mutta kyllä tämä EU-teksti jotenkin tuntuu skitsofreeniseltä kieleltä. Terapiassahan tämä on kyllä aika tyypillistä. Missäköhän minä oikeas-

taan menen? Minä menen jo omissa Paasikivi — Kekkonen-jutuissanikin sekaisin.

Oikeastaan vielä totean sen, että jos meillä on tällainen yhteinen mahdollinen vastaantuleva voima, niin minkä takia Suomea roikotetaan ja tavallaan Suomen omat päättäjät pyrkivät tekemään tällaisella kummallisella virkakiellellä Suomen asemasta sen kaltaisen, ettemme tajuaisi, missä me olemme?

Minä muistan aikoinaan lukeneeni, että esimerkiksi Moskovassa tehdyn välirauhasopimuksen aikaan oletettiin tai toivottiin, että Suomi mahdollisesti hoitaisi saksalaiset pois tästä maasta ja kun se ei ihan oikein toiminut, sieltä tuli ukaasi tai mikä lieneekään, jossa Moskova ilmoitti, että puna-armeija on kyllä käytettävissä ja hoitaa tämän homman, jos ei tästä pian jotain tule. Silti tässä sopimuksessa annettiin Suomelle täydet mahdollisuudet hoitaa tämä kysymys.

Oikeastaan haluaisin lopettaa tämän kyllä nyt tähän, koska ehkä nämä esimerkit riittävät valaisemaan, mihin Suomi on sitoutumassa tai oikeastaan meidän sanaleikkiset tyypimme. Nimittäin Nietzsche, minun lempisyvyyspsykologiini aikoinaan sanoi, että koko indoeurooppalainen sivistys ja poliittinen kulttuuri on indoeurooppalaisten kielten sanaleikkiä. Loppujen lopuksi koko vallan käsite liittyy siihen, kuka hallitsee kielen juuri tässä tietynlaisessa vakavasti otettavassa saneleikkimäisyydessään. Nyt kun tällainen EU-puppu, jonka tosiaan me joudumme omassa valiokuntatyöskentelyssämme kohtaamaan vielä raakamuodossa, saa meidän omilta luottoihmisiltämme tämän kaltaisen muodon, niin tuntuu kyllä aika ihmeelliseltä, että me olemme vakavasti sitoutumassa näihin asioihin.

Toisaalta yksi helpottava tekijä, jonka minä hyväksyn tässä laitoksessa, on se, että tämä menetelmä on siitä tuttu, että Suomen puolueet-han ovat tavallaan käyttäneet samanlaista taktikkaa tehdessään puolueohjelmia varsinkin nyt, kun kaikki tällainen konsensus on lieventänyt puolueitten ns. ideologioita eli kun ne ovat oikein hiottuja. Kun hiotaan tällaisia tekstejä eikä pystytä ottamaan selkeästi kantaa eikä haluta paljastaa päämääriä, niin silloin kirjoitetaan tällä kielellä.

Vielä kerran, ei ole valitettavasti toimittajia paikalla, ihmettelen mainettani asiattomuuden puhumisessa. Oikeastaan me mietimme juuri Strömbergin, eduskuntaryhmäni sihteerin kanssa, arvoisa puhemies, että kun aikoinaan hyvin menestynyt kirja oli, kuinka Aku Ankkaa lue-

taan, niin tästä voisi tehdä opastuksen, kuinka ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hvk:sta lue- taan. Kiitoksia. Jatkaa vain samaan tahtiin.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Kyllä varmasti riittää, kun yksi kansanedustaja on syventynyt syväpsy- kologiaan.

Muutama kommentti kolmannen pilarin asioista. Suomihan katsoo, että joko niitä voi- daan siirtää ensimmäiseen pilariin taikka voi- daan ruveta tekemään enemmän päätöksiä mää- räenemmistöllä. Tämä on minusta keino tehos- ta EU:n toimintaa. Nyt on monessa asiassa niin, että jos yksi tai kaksi valtiota vastustaa, niin enemmistö joutuu hyväksymään vähemmistön kannan. Se ei voi olla järkevä päätöksentekotapa pääsääntöisesti. Tämä on varsinainen syy, miksi voidaan muuttaa päätöksentekojärjestelmää. Minä ymmärrän, että eduskunta haluaa seurata neuvotteluja juuri kolmannen pilarin asioista, koska ne ovat tärkeitä demokratian ja valvonnan kannalta, ja ymmärrän, että on eduskunnan int- ressissä, että tätä seurataan.

Pääsääntöisesti olen tyytyväinen siihen mie- tintöön, jonka ulkoasiainvaliokunta on saanut aikaan, ja haluan kiittää sekä suurta valiokuntaa pohjatyöstä että ulkoasiainvaliokuntaa hyvästä työstä. Minulla on oikeastaan vain muutama kommentti.

Olen iloinen siitä, että kiinnitetään sosiaali- pöytäkirjaan ja ympäristöpolitiikkaan paljon huomiota. Olen iloinen siitä, että nimenomaan kilpailun näkökannalta asiat on nostettu esille. Ei voi olla oikein, että yritykset, jotka toimivat maissa, missä ei hoideta ympäristöpolitiikkaa eikä sosiaalipolitiikkaa, saavat kilpailuedun suhteessa yrityksiin, jotka toimivat maissa, missä nämä asiat hoidetaan. Yleensä on vielä jopa niin, että ne maat, jotka hoitavat sosiaali- ja ympäris- tökysymykset, solidaarisuuden nimessä auttavat muita maita. Minusta on aivan oikein, että EU kiristää otteitaan tässä ja että sosiaalipöytäkirja olisi kattava EU:n sisällä. Sama pätee, kun puhua- taan ympäristöpolitiikasta.

Haluan kiinnittää kuitenkin yhteen onnetto- maan sanamuotoon huomiota kappaleessa ympäristöpolitiikasta. Täällä sanotaan, että tulee turvata ympäristösuojelun ensisijaisuus tavaroi- den vapaaseen liikkuvuuteen nähden. Tämä on ongelmallinen sanamuoto siitä syystä, että tämä antaa protektionismille suuria mahdollisuuksia. Maa, joka haluaa suojella omaa tuotantoaan, voi laatia sen tyyppisiä määräyksiä, jotka estävät

muiden maiden tuotteita tulemasta omaan maa- han. Varsinkin jos tämä olisi globaalinen sääntö, niin kehitysmaat kärsisivät tästä. Minä toivon, että tämä lause voitaisiin poistaa, taikka joudun ilmoittamaan, että tämän mukaan ei ole mahdol- lista elää, vaan kauppapolitiikassa pitää kiinnit- tää ympäristöpolitiikkaan kyllä huomiota, mut- ta aina pitää voida arvioida, mikä on yleisen kehityksen kannalta järkevää. Jos tämä lause jää, niin tästä Suomen teollisuus voi myös kärsiä aika huomattavasti. Muilta osin ympäristö- ja sosiaa- lipolitiikan tekstit ovat oikeat.

Sitten muutama sana turvallisuuspolitiikasta. Täällä on puhuttu opting outista siinä mielessä, että Suomi voisi jäädä ulkopuolelle, jos EU ryh- tyi johonkin operaatioon, joka on hankala Suo- men kannalta. Yleisesti on tähän saakka hyväk- sytty, että näin voidaan tehdä. Tähän liittyy myös solidaarisuusnäkökohta. Me lähdemme siitä, että kriisit ovat aina muualla ja me voimme valita, milloin osallistumme, milloin jäämme ul- kopuolelle. On syytä myös muistaa, että jos me varaamme itsellemme opting out -mahdollisuuksia, niin se koskee muita maita, jos meillä on ongelmia. Näin ollen tämä asia ei ole ollenkaan niin yksiselitteinen kuin tässä keskustelussa ja muuten keskusteluissa on annettu ymmärtää. Kun puhutaan rauhanturvaamisoperaatioista EU:n nimessä tai muista sen kaltaisista operaa- tioista, niin on syytä muistaa, että mitalilla on toinen puoli, joka saattaa jossakin vaiheessa kos- kea meitäkin, jolloin me toivomme tukea ja apua muilta.

Arvoisa puhemies! Voidaan tietenkin puhua hyvin kauan tästä, mutta kerran vielä: Haluan kiittää valiokuntia hyvästä pohjatyöstä ja koros- tan vielä, että on äärettömän tärkeätä, että halli- tustenvälisessä konferenssissa esillä olevat asiat tuodaan myös eduskuntaan ja valiokuntiin kes- kusteltaviksi. Kun peräänkuulutamme avoi- muutta EU:lta, niin on syytä elää samojen sään- töjen mukaan myös täällä kotona.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vistbacka arvosteli sitä, että halli- tustenvälisessä konferenssissa on tarkoitus lisätä määränemmistöpäätöksiä ja että ulkoasiainva- liokunta näyttää tälle vihreätä valoa. Tällä het- kellä tilanne on se, että itse asiassa ulko- ja turval- lisuuspolitiikassa, kun on kyse sisällöstä, ei voida tehdä lainkaan määränemmistöpäätöksiä EU- sopimusten mukaisesti. Ainoastaan menettelyta- voissa toimeenpanon osalta voidaan tehdä mää- räenemmistöpäätöksiä, joita niitäkään ei ole ker-

taakaan tehty Euroopan unionin Maastrichtin jälkeisessä historiassa.

Merkittävää on ulkoasiainvaliokunnan kannanotossa se, että samalla tavalla kuin hallitus myös ulkoasiainvaliokunta on tehnyt täydellisen käännöksen suhtautumisessaan määränemistöpäätösten käyttöönottoon ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Vielä viime syksynä Suomi oli sitä mieltä, ettei määränemistöpäätöksiä pidä ottaa käyttöön, vaan yksimielisyysperiaate ja veto-oikeus yksittäisillä jäsenmailla on säilytettävä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Nyt Suomi seuratesaana ennen kaikkea Saksaa ja eräitä muita Euroopan unionin jäsenmaita näyttää vihreää valoa samoin kuin ulkoasiainvaliokunnan enemmistö sille, että määränemistöpäätökset otetaisiin käyttöön ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Mielenkiintoista on se, että parhaillaan Suomi on mukana neuvottelemassa siitä, että määränemistöpäätökset ns. solidaarisuusklauuulin avulla voitaisiin ottaa käyttöön myös puolustuspolitiikassa. Maastrichtin sopimushan rajaa määränemistöpäätökset kokonaan puolustuspolitiikan ulkopuolelle myös päätösten toimeenpanon osalta. Nyt neuvotellaan solidaarisuusklauuulista, jossa kun määränemistöstä on jotakin mieltä, muut jäsenvaltiot pidättäytyvät vastustamasta näitä päätöksiä. Täytyy kysyä, miksi eduskunta, ulkoasiainvaliokunta on mennyt vielä hallitusta pidemmälle määränemistöpäätöntävällän käyttöönoton hyväksymisessä. Hallitus omassa selonteossaan esitti vain asian tutkimista.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Laakso!

E d. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän samaan asiakokonaisuuteen huomiota kuin ed. Laakso edellä, mutta kommentoimalla hänen ryhmänsä ryhmäpuheenvuoron pitäjän ed. Wahlströmin ajatuksia ja esityksiä, joissa hän esitti kritiikkiä siitä, että keskusta itse asiassa olisi hallituksessa edellisen hallituksen aikana lähtenyt tälle tielle, jossa nyt hänen puheenvuoronsa mukaan ei ole mitään enää tehtävissä.

Minusta oleellista on tässä kiinnittää huomiota siihen kysymykseen, onko tarpeen luoda EU:lle sotilaallisen kriisinhallinnan välineitä. Tämä on peruslähtökohta. Kun hallitus lähtee siitä, että EU:n pitää vahvistaa kykyään sotilaallisessa kriisinhallinnassa, ollaan siinä suossa,

missä nyt monien puheenvuorojen osalta on osoitettu oltavan. Joudutaan miettimään opting out -kysymyksiä, joudutaan miettimään sitä, olemmeko me maksajina mukana, vaikka emme osallistuisi päätöksentekoon, jos niin kuin hallitusryhmät ulkoasiainvaliokunnassa edellyttivät, tämä järjestelmä todentuisi. Peruskysymys on tämä, luodaanko EU:lle sotilaallisia kriisinhallintavalmiuksia. Jos tälle tielle lähdetään, niin olemme liukumassa kohti sotilaallista yhteistyötä, yhteistä puolustusta, sotilaallista liittoutumista tämän kehitysprosessin päätepisteessä.

E d. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ainakin näitä ryhmäpuheenvuoroja kuunneltuani en voi syyttää siitä, että Suomessa ei debatoitaisi ulkopoliitikasta, jopa hyvinkin herkeistä aiheista. Täällä oli sisällöllisesti kaksi erinomaisen sanoisinko jopa kovaa ryhmäpuheenvuoroa, joista kyllä hyvin selvästi näkyy, että ulkopoliitikasta keskustellaan ja kansallinen yhteisymmärrys jopa keskeisistä teemoista on hyvin kaukana.

E d. S a l o l a i s e n puheenvuoro, kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro hämmästytti. Suora sitaatti häneltä, kun hän toteaa, että jos Nato laajenee, Suomen on mahdollisesti pohdittava Nato- ja Weu-jäsenyyttä. Tämä oli siis kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro eikä ainoastaan ed. Salolaisen puheenvuoro. Joutuu tietenkin kysymään sitä, onko todella niin, että meillä on turvallisuusvaje Suomessa tällä hetkellä. Yhtä lailla joutuu kysymään sitä, vahvistuisiko vai heikkenisikö naapurimme turvallisuus ja ylipäätään vakaas Pohjolaas, jos Suomi liittoutuisi sotilaallisesti. Nämä minusta ovat niin tärkeitä kysymyksiä, että soisi, että kokoomuksen puolelta tähän vastattaisiin.

E d. K o r k e a o j a n puheenvuoro myöskin oli erinomaisen selkeä ja voimakas eriävä kannanotto siihen nähden, miten ulkopoliitikkaa tällä hetkellä Suomessa rakennetaan. Häneltä sitaatti: "Suomen ei tule tehdä ehdotuksia - - Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamiseksi nykyisestä." — Tämähän on ilmiselvä kritiikki siihen aloitteeseen, joka Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden toimesta on tehty Weu:n kehittämiseksi ja nimenomaan EU:n ja Weu:n suhteiden kehittämiseksi. Presidentti Kekkonen aikoinaan totesi, että puolueettomuuspolitiikassa passiivisuus rauhankysymyksissä saattaa johtaa siihen, että me itse asiassa emme asetu sodan puolelle, mutta emme ota voimakkaasti kantaa sotaa vastaan. Nimenomaan kun on kysymys rauhanpolitiikasta, siinä meidän tulee olla aktiivisia. Tässähän me

naemme, että tämän aloitteen, joka Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden toimesta on otettu, tehtävänä on nimenomaan vahvistaa EU:n rauhanpoliittista aktiviteettia.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kiljunen!

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljuselle haluan todeta sen, että kokoomus on aikaisemmin todennut, että mitään vaihtoehtoa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ei voida pitkällä aikavälillä sulkea pois.

Ed. Salolainen täällä on todennut, että mikäli Nato laajenee yhteisymmärryksessä Naton ja Venäjän kesken, tällä edellytyksellä Suomen pitää pohtia omaa asemaansa. Kyllä mielestäni on välttämätöntä, että näissä olosuhteissa juuri keskustellaan myös Suomessa siitä, mikä meidän valintamme niissä olosuhteissa on. Varsinkin jos Nato laajenee hyvinkin pitkälle ja käsittää myös Baltian maat, onhan meidän turvallisuuspoliittinen asemamme aivan erilainen siinä tilanteessa. (Ed. Kiljunen: Onko meillä turvallisuusvaje Suomessa?)

Kokoomuksen puheenvuorossa ei sanottu, että pitäisi liittyä Natoon, vaan että kaikki mahdollisuudet tulee siinäkin tilanteessa pitää auki ja tulee käydä älyllistä keskustelua. Ed. Salolainen nimenomaan arvosti sitä, että ministeri Jakobson on Helsingin Sanomissa kirjoittanut erittäin mielenkiintoisen ja hyvän kirjoituksen. Mielestäni tämän tyyppistä ulko- ja turvallisuuspoliittista keskustelua Suomessa tarvitaan. Jos joku haluaa sanoa, että näistä asioista ei saa keskustella, mielestäni hän ei ole kehittämässä oikeaan suuntaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoittelen ensinnä sitä, että täällä ei ole yhtään hallituksen jäsentä paikalla. Ministeri Norrback lähti myöskin paikalta heti esitetyään puheenvuoronsa jäämättä kuuntelemaan kommentteja. Minusta se on huonoa keskustelua. Se on sitä samaa keskustelua, jota käytiin valmiusjoukoista. Silloin lehdet raportoivat, ettei esitetty lainkaan poikkipuolisia sanoja Suomen valmiusjoukkoja kohtaan, vaikka vuorenvarmasti esitettiin, koska myös itse olin esittämässä. Tämä keskustelu on sillä tavalla Suomesa vaiettu.

Nato-keskustelua ei tänä päivänä voi enää vaieta Helsingin Sanomien ottaman kannan jäl-

keen, kun Helsingin Sanomat lähti ajamaan Suomen Nato-jäsenyyttä markkinoimalla sen ministeri Jakobsonin nimiin. Tässä mielessä kokoomus on vain sillä linjalla, jossa ammuttiin lähtölaukaus Suomen Natoon lähtemiselle maanantai-iltana ja tiistaina Helsingin Sanomissa. Kokoomus päiväperhosena tarttuu niihin kysymyksiin, joita on. Minusta kokoomuksen kanta ja linja on mielenkiintoinen sen takia, että se on ristiriidassa tasavallan presidentin linjan kanssa. Tasavallan presidentinhän on sitä mieltä, että asia ei ole ajankohtainen, mutta nyt näiden keskustelunavausten jälkeen sen täytyy olla ajankohtainen myöskin ulkopoliittisen johdon näkökulmasta.

Minusta tämä keskustelu pitää käydä, pitääkö meidän liittoutua sotilaallisesti vai ei, koska muuten meidät ajetaan pussi päässä sotilasliitto Natoon. Nämä asiat ovat niitä, jotka nyt ovat eräällä tavalla varjonyrkkeilyn tasolla myöskin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Olisin toivonut, että siinä olisi enemmän käsitelty tätä nimenomaista kysymystä ja myöskin Naton pfp-ohjelmaa, joka tulee mielestäni olemaan tärkeämpi kysymys kuin Weu-jäsenyys. Minusta Ruotsin ja Suomen ulkoministerien arvostelu tässä yhteydessä on paikallaan, koska tähän on EU:n mandatoimaa kriisinhallintatoimintaa, ja EU:n mandatointi saa aikaan EU:n liittovaltioluonteen lisääntymisen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeastaan pyysin puheenvuoron siitä syystä, että halusin kehua mietinnön kansilehteä. Tämä on aivan loistava, parasta mitä on ollut koskaan. Tämä tuo mieleen hiekkalaatikkomaisen palikkaleikin, sillä palikkaleikkihän EU-keskustelu nykyaikana kokonaisuudessaan on. EU nykymuodossaan ja kehityksessään on pitkän rauhanajan aiheuttaman turhautuneisuuden mukanaan tuoma ilmiö.

Mitä tulee muutamaasi asioihin, ed. Salolainen on puhunut asiaa täällä siitä syystä, että hän uskaltaa puhua, koska hän on päivänpolitiikasta lähtevä henkilö. Hän puheenvuorosaan — ed. Sasi, te vähän sitä kaunistelitte — selkeästi lausui sen toteamuksen, että me olemme menossa Natoon. Eihän siitä mihinkään pääse. Minä arvostan sellaista rehellisyyttä, mutta ed. Salolainenkin olisi voinut sanoa sen aikaisemminkin, ennen kuin hän tiesi pääsevänsä suurlähettilääksi.

Ed. Virtaseen haluan yhtyä siinä mielessä, että hän kysyi, kuka on vihollinen, jota vastaan Eu-

roopan unioni kriisinhallinnan ja rauhanturvajoukkojen muodossa varjonyrkkeilee ja harjoittelee. Kuka on se vihollinen? Voisiko joku vastata? Ei varmasti kukaan.

Mitä tulee, rouva puhemies, lopuksi Euroopan unionin syventymiseen ja liikkumiseen kohti liittovaltiota, enemmistöpäätökset, joita täällä ministeri Norrback puolusteli, ovat juuri yksi askel siihen suuntaan, joka oli täysin ennustettavissa mutta joka vielä vuosi sitten ja puoli vuotta sitten Suomessakin aivan ehdottomasti kiellettiin. Tämä on aivan luontainen seuraus. Ei kai tässä salissa ole ketään niin tyhmää kansanedustajaa, ettei tiedä, mihin Euroopan unioni johtaa, ellei se hajoa. Tällaisen syventymisen kautta se johtaa liittovaltioon.

Toinen esimerkki on kolmannen pilarin lainsäädäntö, jota eduskunnassa nyt käsitellään. Se on yksi askel, ja tosiaan Weu — Nato, joka viime päivinä on saanut sekä sanallista että myös tapahtumallista tukea Weu:n ja Naton välisessä toiminnassa, osoittaa, mihin ollaan menossa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta meillä on nyt varsin omiutuinen hallitus. Se on muodostettu sellaisista puolueista, joiden ideologiat poikkeavat jyrkästi toisistaan. Nyt tämä erilaisuus näkyy myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Kokoomushan nyt liputti, minusta tuntuu ensimmäisen kerran ainakin tässä salissa, avoimesti Nato-jäsenyyden puolesta, (Ed. Kiljunen: Häkellyttävän avoimesti!) hyvin suoraviivaisesti, hyvin päättäväisesti. Minä näen tämän vyörytyksen aloituksena. Jos vanha kaava toistuu, vyörytys johtaa siihen, että siellä Natossa kohta ollaankin.

Odotan kyllä nyt vasemmistolta selvää vastausta. Monissa muissa asioissa kokoomus on vienyt ja vasemmistoa on viety. Eiköhän tässä olisi aika nyt ruveta ottamaan selkeitä kantoja myös vasemmalla, kun kyseessä alkavat olla jo aivan perimmäiset asiat eli jopa Nato-jäsenyys.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On totta se, että integraation syventäminen aikaansaa sen, mihin ed. Salolainen viittasi, eli luo sellaisen tilanteen, jossa sotilaallisesti liittoutumattoman maan mahdollisuus pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana kapenee. Mitkä ovat ne syyt, mitkä aikaansaavat tämän?

Ensinnäkin se, että merkittävät EU:n jäsenvaltiot ovat sitä mieltä, että sotilaallinen liittoutumattomuus ei ole sopusoinnussa Euroopan unionin yhteisen puolustuspolitiikan ja tulevai-

suudessa mahdollisesti yhteisen puolustuksen kanssa.

Toiseksi se, että laajentumisprosessi tuo Euroopan unioniin sellaisia valtioita, jotka kannattavat EU:n muuttamista entistä enemmän turvallisuuspoliittiseksi ja myös sotilaallispoliittiseksi yhteiseksi. Tuki Euroopan unionin laajentumiselle merkitsee sitä, että sinne tulee yhä enemmän niitä maita, jotka katsovat, että EU:n jäseneksi eivät kelpaa maat, jotka ovat sotilaallisesti liittoutumattomia.

Kolmas syy siihen, miksi sotilaallisen liittoutumattomuuden mahdollisuus kapenee, on se, että kaikissa niissä maissa, jotka nyt ovat sotilaallisesti liittoutumattomia, toimii viides kolonna sotilaallista liittoutumattomuutta vastaan pyrkien viemään sotilaalliselta liittoutumattomuudelta ja itsenäiseltä puolustukselta pohjan pois. Täytyy sanoa, että tässä suhteessa se keskustelu, joka nyt Suomessa on avattu Nato-jäsenyydestä, tarvitsee myös Nato-jäsenyyden vastustajien aktiivista toimintaa. (Ed. Seppänen: Kokoomus on viides kolonna!)

Sanoisin vielä sen, että ei ole salaisuus se, että Naton johdon taholta useissakin eri keskusteluissa Suomen ulkopoliittisen johdon kanssa on pidetty välttämättömänä sitä, että Suomi hallitustenvälisen konferenssin aikana tekee päätöksen liittyä Länsi-Euroopan unionin Weu:n jäseneksi, tämä hyvin tietäen, että Weu-jäsenyys merkitsee samalla myös Nato-jäsenyyttä. Nämä kaksi jäsenyyttähan kulkevat käsi kädessä.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen kysyi, onko Suomella turvallisuuspoliittista vajetta. Erittäin hyvä kysymys. Haluan tältä osin ottamatta asiaan suoraanaisesti kantaa todeta, että ymmärtääkseni myös pääministeri on todennut, että Suomen pitäisi olla Emun kolmannessa vaiheessa mukana siitä syystä, että olisimme EU:n ydinryhmässä, jotta emme olisi niin sanotulla harmaalla vyöhykkeellä. Hyvin helposti tarkoitetaan, että jos ollaan harmaalla vyöhykkeellä, ollaan jollakin tavalla tietyllä tavalla turvattomassa tilanteessa. (Ed. Laakso: Tiedättekö, kuka on keksinyt imaisun harmaa vyöhyke?) Voidaan ehkä sanoa, että yleinen arvio on, että saattaa olla jonkinlaista turvallisuuspoliittista vajetta.

Kun lähdetään siitä, että pitäisi voida keskustella avoimesti myös Nato-jäsenyydestä, niin tietysti ajatus on se, että ei pidä hylätä mitään vaihtoehtoa, vaan pitää olla kaikkien vaihtoehtojen mukaan ja suhteen avoin. Sen keskus-

telun lopputuloksena, mikä kansallisesti käytäisiin, voidaan sitten katsoa, mikä on Suomen kansallinen etu, mutta on kansallisen etumme vastaista se, että sanotaan, että Nato on tabu, siitä ei saa keskustella. Se edustaa ajattelua, joka juontaa juurensa siltä ajalta, kun Eurooppa oli vielä kahtiajakautunut. Kyllä meidän tavoitteenamme pitää olla, jos ajattelemme kansallista etuamme, se, että mietimme, millä tavalla turvallisuus Euroopassa maksimoidaan. Kyllä siinä voi olla tulevaisuudessa, kun EU kehityy, myös Natolla keskeinen rooli. Näitä kaikkia vaihtoehtoja, mikä on meille edullista varsinkin tilanteessa, jossa Nato laajentuu, meidän on voitava avoimesti myös tässä salissa pohtia ja niistä keskustella.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielelläni olisin myös debatoinut vielä keskustan suuntaan. Otetaan se seuraavassa vaiheessa, mutta nyt olemme puhumassa kokoomuksen Nato-kannasta.

Ed. Sasi kysyi, eikö Natosta saa keskustella. Ehdottomasti saa keskustella ja on suorastaan erinomaista, että me tuomme eri näkemyksiä esille. Me olemme kysymässä ja minä olen kysymässä, mikä on kokoomuksen kanta tässä asiassa. Se on ihan eri asia kuin puhua, saako keskustella vai ei.

Ed. Sasi viittasi siihen, että kun Suomi on liittynyt Euroopan unioniin ja on toivon mukaan myös liittymässä Emuun, että se olisi myös vaikiinnuttamassa meidän asemaamme eurooppalaisessa turvallisuusjärjestelmässä. Näin epäilemättä varmasti, ed. Sasi, on, mutta siinähan haetaan aivan muuta turvallisuutta, niin sanottua koheesioturvallisuutta, kuin siinä, jos liityttäisiin johonkin sotilasliittoon. Sotilasliittojen luonne on kokonaan toinen. Siinä tavallaan turvallisuus nojautuu pahimmassa tapauksessa seläiseen politiikkaan, jossa turvallisuus haetaan naapurien kustannuksella ja ollaan synnyttämässä vaarallisia jakolinjoja. Tätä polarisoituvaa kehitystähän tässä pitäisi pyrkiä välttämään.

Euroopan unioni on luonteeltaan, kuten eduskuntaryhmämme puheenvuorossa todettiin, pikemminkin rauhanjärjestö, joka luo niitä sekä taloudellisia, poliittisia että sotilaallisia siteitä, jotka tekevät sodan mahdolliseksi. Sotilasliittoon sitoutuminen on luonteeltaan joka tapauksessa jakavaa. Tätähän meidän pitäisi pyrkiä välttämään ja olen ymmärtänyt, että siihen suomalainen turvallisuuspoliittinen ajattelu on rakentunut.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nato-jäsenyyttä ajaessaan kokoomus ottaa irtioton Suomen linjasta, joka on kaikille tuttu sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsellinen puolustus. Ilman muutahan kokoomus tässä nyt lähtee vyöryttämään Suomen linjaa mieleisekseen.

Kokoomuksella on tietysti aivan täysi oikeus esittää oma linjansa, poikkeaa se sitten kuinka paljon tahansa Suomen linjasta. Suuri kysymys siinä onkin, miten tällaisen Nato-puolueen kanssa vasemmisto voi olla samassa hallituksessa. Vasemmistohan lähtee kokonaan toisista lähtökohdista.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että Natolla on aika merkittävä rauhaa turvaava rooli tänä päivänä tietysti Bosniassa, mutta jo pelkästään pfp-ohjelman kautta. Se, että myös Venäjä on mukana pfp-ohjelmassa, venäläiset sotilaat käyvät Brysselissä, keskustelevat Naton sotilaiden kanssa, on asia, joka olennaisesti lisää luottamusta ja myös turvallisuutta Euroopassa. Ei pidä nähdä vanhoilla silmilaseilla sitä, että Nato on kaikissa suhteissa paha, vaan Naton laajentunut rooli on ollut hyvin myönteistä eurooppalaiselle turvallisuuskehitykselle viimeisten vuosien aikana.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän ed. Kimmo Sasin esittämään näkökulmaan, että Naton yhteistyö Iforin tyyppisessä toiminnassa on ollut eurooppalaista rauhantilaa vahvistava, siis sellainen toiminta, jossa puolueettomat maat, Venäjä ja Nato yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden, on myönteinen asia. Sen sijaan en kyllä ymmärrä lähtökohtaa Nato-jäsenyyden hakemisesta, koska se, niin kuin ed. Kiljunen totesi, tarkoittaisi raja-aitojen ja blokkipolitiikan vahvistumista eittämättä.

Kyllä kysymys siitä, mikä on Suomen turvallisuuden kannalta paras vaihtoehto, edelleenkin kulminoituu kysymykseen siitä, millä tavalla me voisimme pysyä mahdollisten kriisien ulkopuolella. Tässä suhteessa liittoutuminen ei mielestäni tätä peruskysymystä ratkaise. Jos me olemme liittoutuneita ja syntyy yleiseurooppalainen kriisi, se minusta vääjäämättä johtaa siihen, että me joudumme kriisiin osapuoleksi. Meillä on selkeästi parempi mahdollisuus säilyä kriisien ulkopuolella, jos harjoitamme liittoutumattomuus- ja puolueettomuuspolitiikkaa. Tämä on minusta perus- ja ydinkysymys edelleenkin, ja vaikka näi-

tä kahta asiaa punnitaan uudelleen ja uudelleen, tulen siihen johtopäätökseen, että Suomen turvallisuuden kannalta liittoutumattomuus- ja puolueettomuuspolitiikka on parempi vaihtoehto.

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Voidaan sanoa, että Eurooppa elää jatkuvaa muutoksen aikaa, mikä myös heijastuu käytetyissä puheenvuoroissa. Päivittäin me saamme uusia, varsin usein mielenkiintoisia kannanottoja Emusta, ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, EU:n laajentumisesta ja monista muista tärkeistä näkökohdista, jotka liittyvät koko Euroopan ja erityisesti Euroopan unionin kehittämiseen. Omasta puolestani otan kantaa erityisesti Emuun ja sen jälkeen Euroopan ja myös Suomen kannalta tärkeään kysymykseen siitä, minkälainen unioni Euroopan unionista oikeastaan pitäisi tehdä.

Ensinnäkin, mitä tulee keskusteluun kansalaisten unionista, haluaisin kyllä yhtyä suuren valiokunnan, jonka jäsen olen, näkemykseen siitä, että on realistista lähteä siitä, että unioni on ja pysyy etäisenä ja suhteellisen vaikeasti ymmärrettävänä asiana kansalaisille. Niin vaikeata kuin tämä ehkä meille kansanedustajille onkin hyväksyä, niin näin se vain asian laita on. Unioni on aika vaikeaselkoinen ja tavallisille kansalaisille etäinen asia, ja niin kuin valiokunta toteaa, ei ole syytä olettaa, että unionia koskaan voitaisiin kokea erityisen läheiseksi kansalaisten piirissä tai että siihen kohdistuisi samanlainen lojaliteetti kuin kansallisvaltion. Näinhän asianlaita on. Myös on yhdyttävä siihen näkemykseen, että kansalaisten odotukset kanavoituvat myös unionin tasolla ratkaistavien kysymysten osalta ensisijaisesti kansallisten hallitusten ja parlamenttien kautta. Tässä yhteydessä tietysti tulee esille juuri kansallisten parlamenttien asema.

Omasta puolestani olen vähän ihmetellyt sitä, että Suomessa on ollut aika voimakasta vastustusta sekä ulkoasiainministeriössä että täällä eduskunnassa sille näkemykselle, että kansallisparlamentit näytteisivät yhdessä entistä suurempaa roolia. Aivan oikein valiokunta toteaa kyllä mietinnössään, ettei tämä parlamenttien vaikutuskanavien järjestäminen ole hallitusten välinen asia. Sekin on ihan selvä. Mutta minun mielestäni ranskalainen ehdotus siitä, että kansallisista parlamenteista tehtäisiin jonkinlainen ylähuone, jonka erityiseksi tehtäväksi annettaisiin läheisyys eli niin kuin nykyään me Suomessa sanomme toissijaisuusperiaatteen tulkitseminen, on erit-

täin mielenkiintoinen näkökohta. Sitä ei pitäisi Suomessa unohtaa.

Rouva puhemies! Kuitenkin koko Euroopan unionin kehittämisen kannalta kansalaisten kiinnostus unionia kohtaan ja kansalaisten tietämys siitä on aivan ratkaisevaa. Nimittäin kuitenkin kansanvaltaan kuuluu se, että kansalaiset viime kädessä ratkaisevat, minkälainen Euroopan unionista tulee. Mitä esimerkiksi tulee Euroopan Raha- ja talousunioniin, niin kuin me tiedämme, se sisältyy Maastrichtin sopimukseen, ja Suomessa on juuri sillä perusteella lähdettykin siitä, ettei kansanäänestystä Emusta järjestetä, niin kuin ed. Seppänen viime vuonna täällä esitti lakialoitteessaan, vaan että Emu-ratkaisu tehdään täällä eduskunnassa. (Ed. Seppänen: Se oli sitä aikaa, jolloin ed. Elo oli vielä Emun kannalla!) — Kyllä minä olen kieltämättä muuttanut hieman kantani Emun tarpeellisuuteen, mutta se on, ed. Seppänen, liittynyt myös meidän kansalliseen taloudelliseen kehitykseen, joka on poikennut selvästi siitä, mitä viime keväänä ajattelin ja moni muukin ajatteli. Yritän tässä lyhyesti myös selvittää, miksi näin on asianlaita.

Mutta me tiedämme, rouva puhemies, myös, että kansanäänestyksiä ilmeisesti on tulossa Emusta. Tällä hetkellä näyttää suhteellisen varmalta, että ranskalaiset tulevat äänestämään, ja myös Englannissa on jo syntymässä puolue, joka on ottanut nimekseen Referendum eli joka ajaa kansanäänestyksen aikaansaamista Ison-Britannian Eurooppa-politiikasta. (Ed. Seppänen: Tanskassa tulee!) — Tanskassa myös tulee. — Eli kyllä näitä kansanäänestyksiä tulee, ja tämä keskustelu saattaa vaikuttaa meille Suomeenkin.

Mutta joka tapauksessa vähin, mitä tässä nyt voisi odottaa, kuten olen kerran aikaisemminkin todennut samalta paikalta, on se, että puolueet tekisivät jonkinlaisia ratkaisuja. Mikään yksittäinen puoluehan ei ole lyönyt lukkoon omaa kantaansa Emuun nähden. Esimerkiksi Ruotsissa on päätetty siitä, että sosialidemokraattinen puolue järjestää ensi vuonna omissa keskuudessaan ylimääräisen puoluekokouksen, joka käsittelee Emua. Minusta se on hyvä ajatus. Se on ajatus, jota Suomessakin ehkä puolueiden kannattaisi harkita. On kuitenkin niin suuresta linjakysymyksestä kysymys, kun on Emun toteuttamisesta puhe.

Mitä sitten tulee Emun todennäköisyyteen tänä päivänä, 8 päivänä toukokuuta 1996, niin kyllä näillä näkymin voi pitää suhteellisen varmana, että jos ja kun liittokansleri Kohl jatkaa linjaansa, niin Emu varmasti syntyy. Kuinka

monta jäsenvaltiota siinä on ensi vaiheessa mukana, sitä on vielä vaikea tänä päivänä sanoa. Mutta aika varmalta näyttää, että kun Emu syntyy, niin siinä joudutaan käyttämään hyvin paljon poliittista harkintaa, eli monia sellaisia maita, jotka eivät ole lähelläkään kriteerien täyttämistä, tulee mukaan siihen. Täällä Suomessa me kuitenkin olemme mallioppilaan tavoin kovasti täyttämässä kaikkia kriteerejä, jotta me olisimme Emu-kelpoisia.

Rouva puhemies! Yksi suuri vaara koko Emu-hankkeelle myös on. Se on jatkuvasti lisääntyvä työttömyys ja sitä kautta lisääntyvä tyytymättömyys erityisesti Euroopan raha- ja talousunionia vastaan koko eurooppalaisella tasolla. Se saattaa kyllä viime kädessä sitten olla se, joka kaataa koko Emu-hankkeen.

Periaatteessa, niin kuin me kaikki tiedämme, Emu on hyvää talouspolitiikkaa. Ei kukaan hyödy suuresta budjettivajeesta, ei kukaan hyödy suuresta valtionvelasta eikä korkeasta inflaatiosta. Mutta tämä on vain periaatteellinen kysymys. Jos me katsomme tällä aikaperspektiivillä, mikä meillä Suomessa nyt on käytössä, me näemme jo tällä hetkellä, että syvät leikkaukset heikentävät ostovoimaa, ne heikentävät kulutuskysyntää ja samalla ne tietysti lisäävät työttömyyttä ja aiheuttavat entistä suurempaa epävarmuutta talouteen.

Tämä sama ilmiö on nähtävissä koko Euroopassa. Saksassa selvästi kasvuluvut ovat aivan eri luokkaa kuin vielä muutama kuukausi sitten enustettiin. Työttömyys lisääntyy. Saksassa on tällä hetkellä jo 4 miljoonaa työtöntä. Ranskassa on suurin piirtein pysytty samalla tasolla kuin aikaisemmin. Missään työttömyys ei kuitenkaan ole laskusuunnassa, ja se on erittäin murheellista tässä eurooppalaisessa kehityksessä. Sen vuoksi minä olen kyllä entistä enemmän vaatimassa sitä ja toivon, että me suomalaiset kansanedustajat kuljemme siihen suuntaan, että me vaadimme Euroopan raha- ja talousunionin ohella, Euroopan työllisyys- ja sosiaaliunionin aikaansaamista.

Ei tavallista kansalaista, kuulkaa, hyvät edustajatoverit, kovinkaan paljon lohduta se, että me puhumme Euroopan raha- ja talousunionista, kuinka hyvää talouspolitiikkaa siellä on. Jos samanaikaisesti nähdään, että sosiaaliturvaa leikataan ja työttömyys lisääntyy, emme me tällä politiikalla saa kannattajia Emu-hankkeelle sen paremmin kuin koko Euroopan unionin politiikalle.

Kyllä tosiasia on se, että jos katsotaan, miten Euroopan unioni on kehittynyt 80-luvun alusta

lähtien, jolloin Jacques Delors 80-luvun puolivälissä tuli komission puheenjohtajaksi, niin sehän on ollut hirveän markkinavetoista koko Euroopan unionin kehitys. Sisämarkkinoista on puhuttu, se oli vuosi 1992. Muistatte kaikki tämän projektin. Sen jälkeen tuli Emu-projekti eli kaksi markkinaprojektia. Eivät siellä tavallisen ihmisen asiat ole olleet kovinkaan paljon esillä. Sitten on lohdutettu ja sanottu, että kyllä työllisyys on tärkeä, se on aivan keskeisiä asioita, mutta ei siihen ole kukaan tosissaan kiinnittänyt huomiota eikä sosiaaliturvan korkeaan tasoon, ei ympäristön korkeaan tasoon. Me olemme markkinaehtoisessa politiikassa, ja sitä on Euroopan unionin johdolla tehty.

Mutta, hyvät ystävät, minä vielä kerran sanon, että jos tämä kehitys jatkuu, niin minä näen suuren vaaran koko Euroopan unioni -hankkeelle ja sen kehittymiselle. Toivon, että työllisyys- ja sosiaaliunioni saa entistä suuremman ulottuvuuden.

Niin ranskalainen sosialisti kuin Jacques Delors olikin, hänen johdollaan kuitenkin Euroopan unionista tehtiin tällainen markkinaunioni ja Raha- ja talousunioni, joka oli hänen suuri projektinsa myöskin. Aika mielenkiintoista oli, kun Ranskan hallitus Alain Juppén ja oikeastaan Jacques Chiracin johdolla esitti sosiaaliunionin tekemistä joitakin viikkoja sitten, niin Delors sanoi, että ei, tuollainen on aivan turhaa puhetta. Kuitenkin Delors on minun ranskalainen puoluetoverini ja olen oikeastaan vähän ihmetellyt hänen suhtautumistaan asiaan, mutta hänen johdollaan tätä politiikkaa on tehty.

Joka tapauksessa tämän eurooppalaisen politiikan on pitänyt olla vastaus globaalille kilpailulle eli sille kilpailulle, joka tulee USA:sta, Japanista ja myös Kaakkois-Aasian maista.

Nyt me tietysti voimme kysyä, onko tämä ehdoitta tapahtuva kaupan avautuminen ollut järkevää Euroopan kannalta. Eikö olisi ollut järkevämpää, että olisimme samalla vaatineet Kaakkois-Aasian mailta ja muilta, että siellä myös lisätään ihmisten hyvinvointia ja sosiaaliturvaa jne. Päinvastoin, myös suomalainen porvari on nähnyt koko ajan sen erinomaisen suuren etuna, että vapaa kilpailu tuo halpatyövoimaa, tuo työvoimaa, jolla ei ole minkäänlaista ihmisarvoa eikä sosiaalisia etuuksia, tuo lapsityövoimaa, ja me sitten saamme nauttia niitä hedelmiä halpojen tuotteiden muodossa huomaamatta sitä, mikä suuri vaara siitä muodostuu koko eurooppalaiselle ja tietysti myös suomalaiselle työllisyydelle. Minusta tämä globaalinen haaste on nähty

liian yksipuolisesti. Se on nähty vain markkinoiden haasteena, kun meillä olisi ollut kaikki mahdollisuudet kuitenkin myös nähdä se toisella tavalla, sillä tavalla, että me asetamme ehtoja, kun kauppaa vapautetaan. Toivon, että tämä myös Suomessa otettaisiin huomioon.

Rouva puhemies! Lopuksi, kun aika on käymässä loppuun, haluan ihan lyhyesti tuoda esille työllisyyden mukaan ottamisen Euroopan unionin perussopimukseen. Nythän suuri valiokunta toteaa mietinnössään: ”Valiokunnan käsityksen mukaan sellaisen, sinänsä välttämättömän työllisyyspoliittisen lähestymistavan toteuttaminen, jota selonteossa esitetään, ei välttämättä edellytä perustamissopimuksen muuttamista.”

Jo valiokunnan kokouksessa esitin tähän erilaisen näkökulman. Kun olin Kööpenhaminassa 5 päivänä maaliskuuta Pohjoismaiden neuvoston järjestämässä Eurooppa-seminaarissa, Ruotsin silloinen pääministeri Ingvar Carlsson käytti erinomaisen puheenvuoron työllisyydestä, jossa hän erityisesti vaati sitä, että Euroopan unionin perussopimukseen kirjataan erityinen luku työllisyydestä.

Minä ihmettelen oikeastaan sitä vastustusta, mikä Suomessa on. On tietysti helppo sanoa, että jo nyt on mahdollista hoitaa työllisyyttä. Mutta se, mikä on Ingvar Carlssonin ja Ruotsin sosialidemokraattien tarkoitus, on se, että työllisyys nostetaan todella Raha- ja talousunionin rinnalle ja mahdollisesti sen edellekin siinä mielessä, että sillä luodaan hyvinvointia. Eihän Raha- ja talousunioni sinänsä mitään hyvinvointia luo, paitsi ehkä joissakin utopistisissa ajatuksissa.

Ingvar Carlsson toteaa muun muassa seuraavat kohdat: Ruotsin puolelta me haluamme, että seuraavat viisi kohtaa otetaan mukaan tähän sopimukseen: 1) Korkean ja vakaan työllisyyden täytyy olla EU:n tärkein taloudellinen, sosiaalinen ja poliittinen päämäärä. 2) Pitää luoda yhteisiä strategioita työttömyyden vastustamiseksi. 3) Jäsenvaltioita velvoitetaan laatimaan kansalliset työllisyysuunnitelmat. 4) Perustetaan työllisyyskomitea. 5) Jäsenmaiden työllisyyspolitiikkaa pitää arvioida ja sitä pitää valvoa samalla tavoin kuin valvotaan konvergenssiohjelman toteuttamista.

Kuten me tiedämme, konvergenssiohjelmaa valvotaan silmántarkasti, hyvin tarkasti, mutta kukaan ei valvo sitä, miten eri jäsenmaat hoitavat työllisyyttään. Tämä voisi Ingvar Carlssonin mukaan johtaa julkisiin suosituksiin, jotka on suunnattu niille maille, jotka eivät hoida asioitaan, kuten on ollut Emunkin osalta puhetta.

Rouva puhemies! Toivon, että sosiaali- ja työllisyysunioni otettaisiin todella vakavasti myös Suomen hallituksen puolelta esille silloin, kun hallitustenvälistä konferenssia jatketaan.

Ed. Paasilinna merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaksi asiaa: Vasemmistoliitto otti Emu-kriittisen kannan, itse asiassa Emu-kielteisen kannan, viimeisessä puoluevaltuuston kokouksessa. Onnistuimme saamaan vaaliohjelman eli asiakirjaan maininnan, jonka mukaan Emu ei ole vasemmistoliiton tavoite. Meillä on nyt tällainen kanta. Kysymys on siitä, voiko siihen luottaa. Hallituksessa olo ratkaisee sitten, kummalla sitä mitataan, sanoilla vai teoilla, jos hallitus on menossa Emuun, vasemmistoliitto siinä mukana.

Mutta nythän tässä tulee mielenkiintoinen uusi vääntö, kun kokoomus on menossa Natoo sen ohella, että Suomi on menossa Emuun. Ovatko nämä todella niitä tavoitteita, että voimme yhdistää samassa hallituksessa näin ristiriitaiset näkemykset, koska ymmärtääkseni meillä vasemmistoliitossa on perinteisesti ollut myös Nato-kielteinen kanta?

Mitä tulee käytännön kysymykseen Emu-asiassa ja sen mukaan ottamiseen perussopimukseen, nythän on hallitustenvälisessä kokouksessa perussopimuksen tarkistaminen käynnissä. Olin toivonut, että ed. Elo olisi suurella valiokunnassa ottanut myönteisen kannan niihin ehdotuksiin, joilla halusimme ottaa Emun esille hallitustenvälisessä kokouksessa, jotta siihen yhteyteen voitaisiin liittää työllisyys- ja sosiaaliskysymykset. Mutta ed. Elohan valiokunnan kokouksessa äänesti tällaista kantaa vastaan. Tänään hänelle näyttää tarjoutuvan, kun tämä asia tulee eduskunnassa äänestykseen — olen näin ymmärtänyt, että on tehty esitys — tilaisuus korjata valiokunnassa ottamansa virheellinen kanta. Nyt täällä salissa kai, ed. Elo, äänestämme sen puolesta, että tämä hallitustenvälinen konferenssi avataan myös Suomen aloitteesta näille kysymyksille, joita ed. Elo halusi kokouksessa ottaa esille.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli erinomainen asia, että ed. Elo omassa puheenvuorossaan nosti esille tavallaan niitä samoja ainespuita, mitä monis-

sa EU:n jäsenmaissa parhaillaan käytävissä keskustelussa on esillä. Hän puhui sosiaali- ja työllisyysunionista ja tällaisista arvoista, jotka eivät ole välttämättä ihan ensimmäisinä pinnalla ja eniten esillä koko varsinaisessa Emu-hankkeessa. Euroopassa ainakin eräissä maissa keskustellaankin siitä, pitäisikö varsinaisen Raha- ja talousunionin rinnalla toteuttaa sosiaaliunioni, jossa ne ulottuvuudet, mitkä sen käsitteen alla hyvin tiedetään olevan, voisivat saada sen arvon, mikä eurooppalaiselle, sanoisinko taustan pitkän historian kannaltakin katsoen, kehitykselle kuuluisivat myös tulevaisuudessa.

Kiinnitän samalla huomiota myös siihen, että Suomessa on kuitenkin aika paljolti menetely todella toisin kuin mistä ed. Elon puheenvuoro henkii. Suomi ilmoittaa myös EU:lle omat lähenymisohjelmat, siis ne toimet, joilla Suomi tähtää Emu-kriteereiden saavuttamiseen ja tavoittamiseen. Mutta aivan niin kuin ed. Elo puheenvuorossaan esille toi, kukaan ei kunnolla huolehdi Suomessa tällä hetkellä esimerkiksi siitä, miten jäsenmaat, tässä tapauksessa Suomi hoitaa ja valmistautuu oman yhteiskuntansa arkojen kohtien osalta kaikkeen siihen, mitä Emun kolmas vaihe tullessaan toisi. Suomen kannalta tällaisia arkoja kohtia ovat ehdottomasti työttömyys, alueellinen kehitys, sen erilaistuminen. Ne paineet, joita Emu tullessaan toisi siihen, ovat mitä melkoisimmat. Lisäksi täällä sosiaaliturvan ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia, ed. Pekkarinen!

Puhuja: ... tai sosiaalipolitiikan kohdalla on muitakin arkoja kohtia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro):
Rouva puhemies! Ed. Elo taisi unohtaa ripittäytymisen siitä, miksi hän muutti kantaansa Emukysymyksessä, tai se luiskahti ohi korvieni. Mutta sillä ei nyt ole niin väliä.

Minua vain vähän ihmetyttää ajatus hyväuskoisuudesta. Se on sekä ed. Elon että tässä tapauksessa myös ed. Pekkarisenkin puheenvuorossa, kun hän tuki ed. Elon puheenvuoroja. Jos Euroopan rahaunioni kahlehtivine vaikutuksineen toteutuu, on aivan yhdentekevää, vaikka rinnalle perustetaan työllisyysunioni ja sosiaali-

poliittinen unioni. Ei niillä ole mitään merkitystä, koska Rahaunionin kahlitseva vaikutus estää näiden kahden muun unionin tarkoitusten toteuttamisen.

Ed. Elo totesi viisi kohtaa, jotka Ruotsin pääministeri Ingvar Carlsson on esitellyt. Siinä on kaikenlaisia julistuksia ja suunnitelmia. Kyllähän me täällä Suomessakin olemme niitä tehneet. Eikö Lipposen hallitus ole tehnyt vaikka kuinka paljon konkreettisia suunnitelmia ja julistuksia, ja mihinkään suuntaan työllisyys ei ole muuttunut?

Ei kai Euroopassa ole heittäydytty niin huolimattomaksi sentään kansalaisten työllisyydestä, ettei siellä kaikenlaisia julistuksia ja suunnitelmia tehtäisi vaikka kuinka paljon. Jos ne eivät nyt pure tässäkään vaiheessa ja jos Euroopan rahaunionin kahlitseva vaikutus talouselämässä sillä tavalla, kuin me Suomessa arvelemme sen vaikuttavan, astuu vielä mukaan, vaikka kullalla kirjoitettaisiin ja kivitaluihin tai seinälle julistukset Euroopan työllisyys- ja sosiaaliunionista, se on niin kuin tuuleen puhaltaisi. Sillä ei ole mitään merkitystä. Tämä on juuri sitä huuhaata, jota osoittaa tämä etukansi, palikkaleikki koko hommassa. Tämä on hyvä kansi tähän keskusteluun.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen häipyi jo pois, mutta minusta hän oli oikeassa siinä, että on syytä epäillä vasemmistoliiton kantaa, koska niin kuin havaitsemme vasemmistoliiton ministerit kuitenkin haluavat olla hallituksessa, ja jos he haluavat olla hallituksessa, ilmeisesti he haluavat myös kannattaa Emua. Tämähän on selvästi hallitusohjelmassa julkilausuttu periaate. Ed. Seppänen, on syytä jatkaa tätä epäilyä.

Mitä tulee ed. Pekkarisen puheenvuoroon, siinä oikeastaan ei ollut paljon kommentoitavaa. Sehän oli erinomainen tukipuheenvuoro minun puheenvuorooni.

Mutta ed. Aittoniemelle sanoisin sen verran, että voidaan tietysti sanoa Ingvar Carlssonin viidestä kohdasta, että siinä on paljon julistuksenomaista. Mutta minusta siinä on yksi hyvin konkreettinen kohta, kun hän sanoo sillä tavalla, että työllisyysohjelmia pitäisi seurata samalla tavalla kuin Emu-ohjelman konvergenssikriteereitä, eli annetaan ohjeita niille maille, jotka eivät hoida itse asioitaan, miten niitä hoidetaan.

EU:n budjettihan ei riitä. EU:n budjettihan on 500 miljardia markkaa eli suurin piirtein 1 prosentti EU-maiden bruttokansantuotteesta. Sillä-

hän ei työllisyyteen pystytty pureutumaan. Mutta antamalla moitteita ja ohjeita aivan varmasti se herättää ainakin keskustelua.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa rouva puhemies! Kun erityisesti suurempien hallituspuolueiden edustajien ryhmäpuheenvuoroja kuunteli, niistä löysi yhtäläisyyksiäkin. Yksi sellainen edustajien Tuomioja, Salolainen ja Wahlström puheenvuoroissa muun muassa oli, että he kaikki korostivat, kuinka ulkoasiainvaliokunnassa pääpiirteissään suurista asioista yhteisymmärrys on ollut lähellä tai että todellisia näkemuseroja ei liiemmin ole ollut tai että ne ovat olleet hyvin pieniä.

Jäin ihmettelemään, minkä takia näissä kaikissa puheenvuoroissa tämä asia korostui, kun myös sen jälkeen kritiikki kohdistettiin keskustaan siten, että keskusta päinvastoin on tätä yhteisymmärrystä yrittänyt kaventaa. Tuntuu siltä, että hallituspuolueiden edustajilla on huono omatunto siitä, että valiokunnan mietintöön jäi kuitenkin jonkin verran vielä epätasällisia sanoja ja sillä tavalla vaikeita tulkintakohtia. Nyt ryhmäpuheenvuoroissa, kuten ed. Kiljunen muun muassa ensimmäisenä otti muistaakseni esille, näitä näkemuseroja on tullut yllättävän paljon enemmän kuin valiokuntakeskusteluissa konsanaan.

Silloin kun hallituksen hvk-selontekoa koskeva lähetekeskustelu käytiin, useissa puheenvuoroissa moitittiin myös hallitusta siitä, että se antoi eduskunnalle varsin ylimalkaisia, yleisiä ja analysoimattomia suuntaviivoja. Myös ulkoasiainvaliokunnan varteenotettavat asiantuntijat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että selonteolla on heikko poliittinen pohja. Johtopäätöksiä pidetään varovaisina. Nyt kuluneen kevään aikana on eduskunnan valiokunnissa asiaa käsitelty huomattavasti syvällisemmin ja saatu selkeämpiä kannanottoja hallitukselle. Tosin, kuten keskustan ryhmäpuheenvuorossa esimerkein todettiin, myös ulkoasiainvaliokunnan enemmistö on jättänyt mietintöön noita ristiriitaisuuksia ja niitä ilmeisesti on tulossa lisää.

Arvoisa puhemies! Haluan puheenvuorossani nostaa esille eräitä periaatteita. Ensinnäkin olisi kovin toivottavaa, että hallitus voisi tulevaisuudessa esittää mahdollisimman yksimielisesti Suomen käsityksiä tulevaisuuden Euroopan unionista. Unionia tulee kehittää itsenäisten valtioiden liittona. Kaikki federalistiset pyrkimykset tulisi selkeästi torjua. Itsenäisten valtioiden yhteenliittymässä kansan suverenisuus toteutuu kansal-

listen parlamenttien kautta. Euroopan unionissa neuvosto heijastaa kansan suvereniteettia, joten sillä tulee säilyttää keskeinen rooli EU-lainsäädännössä. Tämä tarkoittaa muun muassa, että unionille ei tule antaa juridista oikeustoimikelpoisuutta utp-asioissa ja että esimerkiksi tärkeiden instituutioiden väliset suhteet tulisi pitää pääpiirteissään ennallaan. Näitä ja erityisesti jäsenvaltioiden tasapainoon vaikuttavia uudistuksia ei tule tehdä ennen kuin on saatu varmuus unionin laajenemisen toteutumisesta, kuten UaV:n mietinnössäkin todetaan.

Itse unionin laajenemiseen sekä Baltiaan että itäiseen Eurooppaan on suhtauduttava myönteisesti, vaikkakaan se ei tulle tapahtumaan ongelmitta. Suomen on kuitenkin muiden pienten maiden tapaan vaadittava pienille maille tyydyttäviä päätöksentekomahdollisuuksia ja siten muun muassa pidettävä kiinni yhdestä komissaarin paikasta.

Hallitus toteaa selonteossa, että sen mielestä EU:n toimielinten välistä tasapainoa ei pidä merkittävästi muuttaa. Kanta on kovin varovainen. Tällä hetkellä tuntuisi viisaammalta pyrkiä siis säilyttämään status quo -tilanne. Tästä seuraa, ettei Suomen tulisi hyväksyä yhteispäätösmentelyn laajentamista, sillä jos siihen mentäisiin, silloinhan toimielinten välinen tasapaino muuttuisi. Tässä suhteessa UaV:n mietinnön keskustaryhmän vastalause on selkeä, se on myös johdonmukainen, ja siihen liittyvä ponsi on mielestäni hyvin kannatettava.

Unionin päätöksentekotapa on tunnetusti monimutkainen, ja tämä heikentää myös toiminnan tehokkuutta. Hvk-selonteossa yksi tavoite on kuitenkin tehokkuuden lisääminen. Siitä näkökulmasta on niin, että eräillä alueilla olisi varmasti paikallaan siirtyä määräenmistöpäätöksentekoon. Erityisesti sellaisilla alueilla, joilla Suomi on itse ollut edistysellinen, kuten on jo todettukin, ympäristöpolitiikassa, kuluttaja- ja sosiaalipolitiikassa, voidaan avata määräenmistöpäätöksenteolle tie.

Arvoisa puhemies! Kansalaiset eivät näytä olevan kovinkaan kiinnostuneita EU:n kehittämisestä. Siksi on tärkeää, että UaV:n mietinnössä on ponsi, jolla edellytetään valtioneuvoston turvaavan edellytykset laajalle kansalaiskeskustelulle hvk:ta käsittelevissä asioissa. Tämä on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty. Tavoitetta ei ole mitenkään helppo toteuttaa. Jo nyt valistuneellekin kansalaiselle on tähänastisista keskusteluista saattanut jäädä mieleen pelkistetysti vain se, kumpi istuu illallispöytään, päämi-

nisterikö vai presidentti. Monet kokevat unionin aiheellisestikin hyvin etäiseksi, välttämättömäksi pahaksi. Kaikki eivät ole vielä edes taipuneet hyväksymään koko unionin politiikkaa.

Hallitustenvälisen konferenssin asialistalle tulee saada ehdotuksia siitä, miten lähentää unionia kansalaisiin. Olen ed. Elon kanssa samaa mieltä siitä, että varmasti koskaan kovin läheiseksi kansalaiset eivät unionia tule kokemaan. Toisaalta on tärkeitä myös mieltä, miten vahvistaa kansalaisten luottamusta unioniin tulevaisuudessa. Keinoja on monia. Yksi on avoimuuden vaatiminen niin asiakirjojen saannin kuin päätösten suhteen, mutta yhtä tärkeää on se, että käännökset saadaan ajallaan ja että asiakirjakieli on ymmärrettävää. Näihin seikkoihin valiokunta onkin kiinnittänyt huomiota.

Arvoisa puhemies! Selonteon keskeisiin asiakokonaisuuksiin kuuluu ulko- ja turvallisuuspolitiikan hahmottaminen. Suomen tavoitteena on luonnollisesti ylläpitää ja vahvistaa maamme turvallisuutta muuttuvissa olosuhteissa. Joudumme etsimään ratkaisuja, joilla säilytämme neutraliteettimme ja pysymme sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on oma itsenäinen puolustus. Puolueettomuus ja sotilaallinen liittoutumattomuus ei johda mihinkään lännen ja Venäjän väliseen harmaaseen vyöhykkeeseen edellyttäen, että olemme selkeitä ja johdonmukaisia edelleen omassa linjassamme.

Suomella ei historiallisesta kehityksestä ja nyt EU-jäsenyydestä johtuen ole samaa tarvetta lähestyä Natoa kuin Itä-Euroopan ja Baltian maille. Euroopan unionin jäsenyys liittää meidät nyt tietyllä tavalla läntiseen turvallisuusyhteisöön. On kuitenkin korostettava sitä, että Suomi tarvitsee siinä poliittista liikkumavaraa naapurisuhteiden hoitamiseen. Nykyiseen turvallisuuspoliittiseen keskusteluun en olisi tuomassa Nato-jäsenyysspekulointia varsinkaan tavalla, jolla esimerkiksi ministeri Max Jakobson äskettäin eräässä sanomalehdessä esiintyi. Tässä suhteessa olen täysin eri mieltä kuin ed. Salolainen ja ilmeisesti kokoomusryhmä kokonaisuudessaan. On luonnollista, että mahdolliset muutokset eurooppalaisessa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa johtavat aina tilanteen arviointiin maassa kuin maassa, niin myös Suomessa. Etukäteen kaiken varalta ei kuitenkaan pitäisi tehdä epävarmoja siirtoja eikä esittää tarpeettomia ja epäajankohtaisia vaihtoehtoja. Tällä en kuitenkaan halua rajoittaa Nato-jäsenyysspekulointia, johon ilmeisesti on meillä aika tavalla halua jostakin syystä tällä hetkellä ryhtyä.

Euroopan turvallisuuspoliittisessa kentässä on selvästi muodostumassa kaksi pilaria, joiden keskukset ovat Bryssel ja Moskova. Venäjä ei hyväksy yhden keskuksen Eurooppaa, siksi Naton itälaajentuminen on sille jatkuvasti herkkä kysymys. Suomen on otettava tämä omassa politiikassaan huomioon yhtenä realiteettina. Tämä ei mielestäni ole mitään vanhanaikaista ajattelua.

Selonteon näkökulma puolustuspolitiikkaan on varsin suppea. Siinä sanotaan, että Suomen lähtökohtana tulee olla välttää jäsenyyttä sotilasliitoissa. Mielestäni meidän tulisi tässäkin olla selkeämpiä ja todeta, että Suomi on pysyvästi sotilasliittojen ulkopuolella mutta pyrkii olemaan mukana Euroopan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen identiteetin muodostamisessa EU:n kautta, kuitenkin niin, että siellä Suomi pysyttelee erillään yhteiseen puolustukseen tähtäivistä järjestelyistä. Yhteinen puolustus ja kriisinhallinta pysyvät erillään, jos Weu:ta ei sulauteta unioniin eikä Natoon. Weu:n sulautuminen unioniin merkitsisi käytännössä yhteisen puolustuksen muodostumista. EU:n ja Weu:n suhteet ovat monesta syystä erityisen mielenkiinnon kohteena tällä hetkellä. Useilla unionin mailla on toisistaan poikkeavia käsityksiä suhteiden tulevaisuudesta.

Suomen kannalta olisi viisautta tyytyä tässä tilanteessa nykytilanteeseen ja pysyä tarkkailijajäsenenä Weu:ssa. Suomen turvallisuuspoliittisten etujen mukaista ei ole edistää uusien sotilaallisten rakenteiden luomista Eurooppaan. Suomen tulee kuitenkin olla valmis tukemaan unionin kriisinhallintatoimintaa. Keskustan eduskuntaryhmällä on koko ajan ollut tähän selkeä linja. Sotilaallinen kriisinhallinta on rakennettava YK:n tai Etyj:n varaan ja suurta sotilaallista panosta edellyttävissä tilanteissa Ifor-operaation kaltaisen Nato-maat mukaan lukien USA:n, Venäjän ja puolueettomat maat käsittävän organisaation varaan.

Vaikka ei hallitus uskokaan, niin Emu-keskustelu nousee hvk-asialistalle. UaV on mielestäni onnistunut, samoin kuin suuri valiokunta, hyvin muodostaessaan kantaa tähän kiperään kysymykseen. On edellytettävä, että hallitus nyt kuuntelee Emu-kysymyksessä eduskunnan enemmistöä, eikä väkisin aja Suomea Emuun välittämättä sen taloudellis-yhteiskunnallisista vaikutuksista. Työttömyyden hallintaan saattaminen täytyy priorisoida Emuun nähden, vaikka tämä sitten merkitsisi suunnitellun Emu-aikataulun muuttamista.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan kiinnittää huomiota Suomen EU-politiikan hallintoon, joka ehkä kaipaisi uudelleenajattelua ja ehkä jonkinlaisia muutoksiakin. Eduskunnan mahdollisuutta seurata ja vaikuttaa ennalta tulee edelleen kehittää ja selkeyttää. Esimerkiksi EU:n hyväksymät kannanotot tulisi viipymättä informoida koko eduskunnalle. On myös rohjettava pohdiskella, onko paras mahdollinen ratkaisu se, että EU-asiat on nyt keskitetty ulkoministeriöön, joka luonnollisesti on omalla alallaan hyvä asian tuntija. Tässä on kuitenkin vaara, että kokonaisnäkemys jää puuttumaan. Olisiko sittenkin parempi, että pääministeri valtioneuvoston kanslian avustuksella olisi EU-politiikan koordinoija Suomessa?

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoro oli kyllä erinomainen täydennys siltä osin, mitä täällä keskustan ryhmäpuheenvuoro piti sisällään. Nyt vaikutti siltä, että näissä kahdessa puheenvuorossa kuitenkin oli ainakin eräiltä osin loogista ristiriitaa. Olisin tätä halunnut tarkentaa ed. Isohookana-Asunmaan suuntaan.

Hän totesi hyvin selkeästi sen, että EU:ta ei tule viedä sotilasliiton suuntaan, EU:ta ei tule kehittää sotilasliittorakenteiden suuntaan. Hän myös totesi, että Suomen tulee olla mukana EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä. Hän oli myös valmis tukemaan EU:n kriisinhallintavalmiuksien kehittämistä. Aivan suorina siteatteina hän totesi näin.

Ed. Korkea-osa sen sijaan totesi omassa puheenvuorossaan hyvin selkeästi sen, että Euroopan unionin kriisinhallintavalmiuksien kehittäminen on itse asiassa sen sotilasliittoluonnetta tai sotilasorganisaatioluonnetta vahvistava. Hän oli voimakkaasti vastaan Suomen ja Ruotsin ulkoministerien aloitteellisuutta kriisinhallintavalmiuksien kehittämisen suuntaan. Haluan kysyä ed. Isohookana-Asunmaalta, pitääkö hän Halosen ja Hjelm-Wallénin aloitetta positiivisena vai negatiivisena?

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on ensinnäkin erinomaisen hyvä asia se, että Suomi ja Ruotsi Euroopan unionissa pyrkivät ulko- ja turvallisuuspolitiikassa toimimaan yhden suuntaisesti. Meillähän on ollut erilaisia käsityksiä siitä, ja vielä tällä hetkelläkin jotkut väittävät, että Suomi ajaa erilaista politiikkaa ja Ruotsi

erilaista. Nyt ainakin näyttää siltä, että yhteistä halua yhteisiin linjanvetoihin tulevaisuudessa on. Toisaalta minusta on myös erinomaisen hyvä se, kun tiedämme Weu:n olevan muutostilassa ja sen, että Weu:n asemasta keskustellaan, että Suomi ja Ruotsi ovat tuoneet esille yhden vaihtoehdon, joka ei ole ainakaan omien mielipiteiden kanssa mitenkään ristiriidassa.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Kokouksen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa tämä lievä Nato-kannanotto tuntui saavan ansaitsemansa huomion. Niin oli tarkoituskin. On tavallaan avattu peli ja puheenvuorot asiasta. Mielestäni tästä keskustellaan ihan liian vähän. Kävin Virossa ja siellä sitä vasta puhutaan Natojäsenyydestä. Tuntuu vain siltä, että me suomalaiset yleensäkin Euroopan unionin uusissa asioissa kuljemme lievästi takakenossa. Sen tähden allekirjoitan kaiken tuon, mitä ed. Salolainen täällä sanoi.

Meidän täytyy kulkea kaksi askelta aina edellä ja tehdä päätökset sen mukaan. Tämä ei tarkoita sitä, että toivon, että Naton tankit tänne nyt sitten ovat vyörymässä. Jos ajatellaan sitä, että Itä-Euroopan maat ja heidän toiveensa Naton suuntaan ovat niinkin voimakkaita, niin täytyy tietysti ajatella, että on hyvä asia, että Nato yleensä on Euroopassa ja mitä huonoa siinä on, jos se vaikka lähtisi pois. Tätä taustaa vasten tämä on ihan hyvä, ja upeita puheenvuoroja tältä osin on tullut, mutta selvensin vielä kokoomuksen ajatusta asiasta.

Arvoisa puhemies! Hallitustenväliseen konferenssiin. Sehän ajoittuu oikeastaan sellaiseen vaiheeseen, jossa on esillä hyvin merkittäviä, isoja asioita ja sanoisiko, että unionia ravisuttavia asioita, valitettavasti myöskin sellaisia asioita, joita ei ole ajateltu käsiteltävän hvk-konferenssissa. Epäilemättä on kuitenkin niin, niin kuin täällä useat edustajat ovat tuoneet jo esille, että ovat edellä mainitut eräät asiat agendalla tai ei, niistä varmasti keskustellaan. Tällaisia asioita ovat unionin jatkolajentuminen, rakennerahastojen uudistaminen ja yhteisen maatalouspolitiikan tulevaisuus sitten kun ja jos EU laajentuu sekä Rahaliiton kolmannen vaiheen toteuttaminen toivotussa aikataulussa ja varsinkin sen mahdollinen viivästyminen.

Epäilen näiden kaikkien asioiden viimeistään hvk:n tulosten ratifointivaiheessa saavan jonkinasteisen poliittisen sidonnaisuuden. Valtioneuvoston kannanotto tarkoittanee myös sitä, ettei Suomen tarvitse valmistautua näihin asioi-

hin, ellei hvk:ssa ole tarkoitus neuvotella esimerkiksi unionin toimivallan yleisestä laajentumisesta. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että on tärkeää, että hvk:ssa tulokset ovat sellaisia, että ne mahdollistavat laajentumisneuvottelujen käynnistämisen.

Tässä salissa on tänään käyty aika vähän keskustelua laajentumisesta. Sen tähden oikeastaan keskityn omassa puheenvuorossani siihen.

On todettava ja myös tiedostettava se tosiseikka, että jäsenvaltioiden kannat näiden asioiden keskinäisestä suhteesta vaihtelevat hyvin jyrkästi. Esimerkiksi Englanti lähtee siitä, että jatkolaajentaminen on ensisijainen tavoite ja että tämä englantilaisten mielestä on toteutettava ilman sen suurempia tarkistuksia nykyisiin perussopimuksiin. Toisaalta taas Saksa, Ranska, Benelux-maat ja nykyinen Euroopan parlamenttiinkin lähtevät siitä, että jatkolaajentaminen vaatii ehdottomasti merkittäviä muutoksia institutionaalisesitkin. Joka tapauksessa EU:n laajentuminen tulee merkitsemään vaikeita haasteita unionin tehokkuudelle, sen rahastoille, maataloudelle ja tietysti unionin tarkoituksen yhdelle tärkeimmistä tavoitteista eli turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden parantamiselle. Se on se positiivinen puoli.

Suomi joutuu ja sen tulee punnita Suomelle sekä taloudelliset että turvallisuuspoliittiset painoarvot EU:n laajentumisen vaikutuksista. Epäilen, että hvk:ssa voidaan asettaa joidenkin jäsenvaltioiden taholta jatkolaajentuminen joidenkin neuvottelujen ehdoksi, esimerkiksi pienten ja suurten jäsenvaltioiden välisiin voimasuhteisiin vaikuttaville selkeille uudistuksille.

Suomen kannalta on kaikei edullista, että jatkolaajentuminen, laajeneminen tapahtuu hitaasti, hitaammin kuin siitä aikaisemmin on puhuttu. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tämä asia on mielestäni aika piilotetusti sanottu. Se on kylä sinne tavalla tai toisella kirjoitettu. Suomihan on ottanut positiivisen kannan EU:n laajentumiseen. Realismia kuitenkin on, että EU:n laajentumessa Itä-Eurooppaan EU:n budjetti kasvaa yli 50 prosentilla.

Ei ole olemassa sellaista mahdollisuutta, että 9—10 maata vain teknisesti liitettäisiin unioniin. Myös liittymisen eritahtisuus on hyväksi tässä ongelmassa, tässä tapauksessa. Ongelmat eivät kasaannu, kun kaikki ja suurin osa EU:hun hakukaista maista eivät halua yhtä aikaa EU:n jäseniksi. Se johtaisi esimerkiksi rakennerahastojen yli kaksinkertaistumiseen. Rakennerahastojen osuus näiden uusien maiden kansantuottees-

ta kasvaisi niin suureksi, etteivät taloudet olisi enää terveellä pohjalla, kun rakennerahastoista virtaavat rahat muodostaisivat kansantuotteesta jopa 25 prosenttia. Se ei varmasti olisi tarkoituksenmukaista näille uusille liittyville maille.

Maataloustuen puolella ei suuria ongelmia olisi, jos tilanne säilyisi nykyisen kaltaisena, sen me tiedämme. Itä-Euroopan maat eivät ole maataloustuotteiden nettoviejiä tänä päivänä. Siellä syödään se, mikä siellä tuotetaan. Ongelma voi tulla, kun näiden maiden rajat avautuvat EU:hun liittymisen myötä. Maataloustuotanto lähtee todennäköisesti voimakkaaseen kasvuun uusien vientimahdollisuuksien myötä, ja näin tietysti EU:n budjettia rasittavia ongelmia on syntymässä ja syntyy ilman muuta, ellei mitään tehdä. Ilman EU:hun pyrkivien maiden toimivaa sisämarkkinajärjestelmää ei EU:hun voida ottaa jäsenmaita. Komissio on tehnytkin näille maille Valkoisen kirjan, joka on eräänlainen opaskirja tähän tarkoitukseen. Minä olen nähnyt tämän kirjan, joka on aika seikkaperäinen ja mielestäni hyvin opetuksellinen Valkoinen kirja.

Rehelligesti on kai todettava, että kuulu uusien jäsenmaaehdokkaisten ja nykyisten EU:n jäsenmaiden välillä on ammottava. Eli kaikki nykyiset jäsenmaat joutuvat EU:n laajentumisen maksu-miehiksi. Tästä on hyvä muistuttaa. Poliittista tahtoa ja hyvää tahtoa EU:n laajentumiselle on kaikkialla. Se tulee ilmi niin hallituksen selonteossa kuin molempien valiokuntien lausunnoissa.

Turvallisuuspoliittisesti ja rauhanaatetta ajatellen laajentuminen on hyväksi EU:lle. On kuitenkin tuotava selkeästi esiin Suomenkin kannalta se tosiseikka, että lasku siitä on kuitenkin kova — taloudellisesti. Monessa maassa katsotaan jo nyt, että maan nettomaksu EU:lle on liian raskas. Tällaisia kuiskeita kuuluu. Koska nykyiset EU:n budjetin maksajat eivät varmasti suostu budjetin loppusumman kasvamiseen yli 50 prosentilla, menevät budjetin perustelut uusiksi, kun uudet jäsenmaat otetaan mukaan unioniin. Esimerkiksi rakennerahastojen tehtävät olisi käytävä kokonaan silloin uudestaan läpi. Suomi on nyt nettosaaaja EU:sta, mutta muuttuu nettomaksajaksi. Suomikin joutuu muiden rikkaiden mukana mahdollisen laajenemisen maksumieheksi.

Rakennerahastojen uudelleenmuokkaus koskee myös meidän syrjäalueitamme ja taantuvia teollisuusalueita. Suomalaisetkin varmasti sitten puolustavat neuvotteluissa leijonan lailla nykyisiä oikeuksiaan rakennerahastoista. On todennäköistä, että Suomen puheenjohtajakaudella

vuonna 1999 rahastojen tulevaisuudesta neuvotellaan kovasti. Rakennerahastoille tulee silloin ehdottomasti laittaa katto — muuten tulevat ratkaisut eivät ole viisaita.

Arvoisa puhemies! EU:n laajentumisesta pitää puhua myös taloudellisena ratkaisuna, mikä tulee olemaan siltä osin vaikeaa. Hallituksen tulee pitää eduskunta hyvin ajantasalla siitä, mitä hvk:ssa tältäkin osin tapahtuu, koska varasuunnitelmia ei ole toistaiseksi tehty. Halusin korostaa tätä asiaa puheenvuorossani, koska Suomessa keskustelu EU:n laajentumisesta rajoittuu liian usein poliittiseen hyvään tahtoon ja taloudelliset seikat jäävät huomattavasti vähemmälle. Toivon hallituksen olevan valppaana hvk:n kokousten aika myös tässä laajentumisasiassa.

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tulosen puheenvuoro oli hyvin laaja ja kattava. Yhdestä kohdasta kysyisin, kun hän siteerasi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa liittyen EU:n laajenemiseen itään ja siltä osin myös Venäjän roolia ja Suomen mahdollista liittymistä Natoon. Voisiko hän hieman täsmentää, minkälainen riippuvuussuhde tässä laajenemisessa hänen mielestään olisi?

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olisin reagoimassa ed. Tulosen puheenvuoron ingressiin, jossa hän viittasi nimenomaan ed. Salolaisen ryhmäpuheenvuoroon ja asettui sen taakse. Ed. Salolainenhan totesi, että jos Venäjä ja Nato pääsevät yhteisymmärrykseen Euroopan turvallisuusjärjestelmän kehittämisestä ja myös Naton laajenemisesta, Suomen olisi mahdollista pohtia Nato- ja Weu-jäsenyyttä.

Haluaisin tiedustella ed. Tuloselta: Onko sellaisia merkkejä, että Venäjä ja Nato olisivat pääsemässä yhteisymmärrykseen Naton laajenemisesta? Toinen kysymys, johon soisin hänen myös vastaavan: Onko Suomen turvallisuustilanne nyt selvästi erilainen ja uhkaavampi kuin viimeisen 50 vuoden aikana, jolloin on tultu toimeen suhteellisen alhaisella varustelutasolla ja puolueettomuuspolitiikalla, joka sittemmin on ollut sotilaallista liittoutumattomuutta? Kärsimmekö todella jostakin turvallisuusvajeesta täällä Pohjoisessa tällä hetkellä?

Ed. Isohökkanen - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun kommenttini liittyy samaan aiheeseen kuin kaksi edellistä. Ed. Tulonen veti varsin rohkeasti johto-

päätöksiä kokoomusedustajien Suomen Nato-jäsenyyttä koskevista puheenvuoroista todeten ne upeiksi kannanotoiksi. Olisin halunnut häneltä nyt syvällisempiä perusteluja sille, mikä on muuttunut niin, että Nato-jäsenyykeskustelu on nyt yhtäkkiä ajankohtaistunut. Kun täällä on ed. Salolainen paikalla, joka itse asiassa ensimmäisenä tämän upean lausunnon lausui, hän voisi myös varmasti valottaa sitä muuttunutta tilannetta, joka on nyt johtanut tähän uuteen kokoomuksen kannanottoon.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos ed. Salolaisen puheenvuoro oli näin lievä ja vesitetty, mitä nyt ed. Kiljunen siitä kertoi, minä olen kuullut väärin enkä oikeastaan mitään. Kyllä tässä täytyy minunkin yhtyä siihen pyyntöön, että ed. Salolainen toistaisi sen, mitä lausui, ehkä vähän terästettynäkin. Tulee ilmaan vähän tunnelmaa.

Mutta sitten ed. Tulosen puheenvuoroon: Teillä aina vain lausutaan, että Suomi on netto-saaja Euroopan unionista. Se on 600 miljoonaa markkaa nettomaksaja, mutta sählääminen johtuu siitä, että toistuvasti Euroopan unionille tuloutettavat ulkotullit jätetään laskelmista pois, ne ulkotullit, joista vain 10 prosenttia annetaan perintämaksua Suomelle. Kun asiaa kysytään, vastataan: Jaa, niin juu, kyllä, sitten jos nämäkin lasketaan. Mutta mitäs ne ovat muuta kuin laskettavia, jos Euroopan unionille tullimaksut tuloutetaan? 600 miljoonaa olemme nettomaksajana. Pysytään kerrankin totuudessa.

Ed. Paasilinna (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin ikään ed. Tuloselle. Nato-keskustelu on alkanut oikeastaan hieman kummallisella tavalla. Onko ed. Tulonen tai joku muu sitä mieltä, että tällä tavalla lisätään tasapainoa Euroopassa, jos Nato laajenee itään, silloin, kun Euroopan suurin valtio, meidän suuri rajanaapurimme sitä kerta kaikkiaan periaatteellisesti vastustaa.

Minun mielestäni sotilaallinen uhka ei suinkaan ole se uhka, jota vastaan nyt joudutaan varautumaan. Sellaista ei ole näköpiirissä. Sosiaalinen uhka on se todellinen. Se on jokaisen Euroopan unionin jäsenmaan hallituksen suurin ja keskeisin ongelma tällä hetkellä, ja siihen ei näytetä varauduttavan asianmukaisella tavalla. Työttömyys on yksi sen seuraus. Mikäli unioni päättää, niin kuin näyttää, laajentumisesta, sitä suuremmaksi tulee kysymys sosiaalisen sektorin hoitamisesta, kun otetaan uusia maita jäseniksi, joi-

den kansantaloudet ovat aivan toisella tasolla kuin meidän tällä hetkellä jäsenenä olevien. Toisin sanoen ei sieltäkään ole tulossa sotilaallista uhkaa, johon nyt ollaan varautumassa, vaan sosiaalinen ongelma ja uhka.

Ed. Salolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun täytyy tuottaa suuri pettymys kaikille niille, jotka ovat kommentoineet jotain sellaista, mitä en ole täällä sanonut. En ole kuullut, mitä ed. Tulonen puhui, joten sitä en kommentoi. Kommentoin vain siltä osin, kuin olen itse lausunut. Voin sanoa, että lausunto on pohdittu erittäin tarkkaan ja se kannattaa lukea myös erittäin tarkkaan, ettei tule sanoneeksi sellaista, mitä riveillä ei ole.

Mitä tulee itse asiaan, lähtökohtahan on se, että tällä hetkellä ei ole tarvetta uusiin virallisiin kannanottoihin, kuten esimerkiksi ministeri Jakobson analyysissään toteaa. Hänhän käsittelee lähinnä sitä tilannetta, jossa joskus, ehkä ensi vuoden alkupuolella, vuodenvaihteen kieppeissä, Nato laajenee, jolloin ehkä Puola, Unkari, Tshekki tulevat Naton jäseniksi. Ennen kuin tämä tapahtuisi, tapahtuisi jonkinlainen yhteisymmärrys myöskin Moskovan ja Naton välillä. Sellaisissa olosuhteissa on hyvin tärkeää, että me käymme Suomessa myös perusteellisen keskustelun Suomen turvallisuuspolitiikan tilanteesta. Uskon, että siihen ei tarvitse ketään kehottaa. Se tullaan käymään joka tapauksessa. Minähän vain toteankin, että tällaiseen keskusteluun täytyy varautua. En ole missään tapauksessa esittänyt, että Suomen tulee liittyä Natoon tai mitään sellaista, mitä täällä ehkä on aikaisemmin keskustelussa käsitelty.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Jos Nato laajentuu — riippuu tietysti siitä, keitä siihen on pyrkimässä — kyllä ihan vakavasti ajatellen Suomen ja meidän täytyy silloin syventää omaa rooliamme ja keskusteluumme. Olen ihan samaa mieltä ed. Paasilinnan kanssa, että todellinen marssijärjestys on kyllä sosiaalinen puoli ja sosiaalinen hyvinvointi, jos ajatellaan Itä-Euroopan maita ja sitä kuilua, mikä on toisaalta EU:n nykyisen jäsenvaltioiden ja EU:hun pyrkivien valtioiden tämän päivän tilanteessa.

Sitä taustaa vasten tietysti joskus vähän ihmetyttää Itä-Euroopan maiden innokkuus Natojäsenyyteen. Mutta ajattelen tilannetta ihan vilpittömästi. Jos uusia Nato-maita tulee kovin monta — jos Nato ottaa niitä, tai mikä on heidän

pyrkimyksensä — väittäisin, että me joudumme täällä eduskunnassa uudelleen keskustelemaan myös vähän laajemmin, mikä on Suomen rooli siinä muuttuvassa tilanteessa. Tätä lähinnä tarkoitin.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Käsitellen puheenvuorossani lyhyesti ainoastaan yhtä aihealuetta, nimittäin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Tämä aihepiirihän on paitsi tärkeä myös erittäin ajankohtainen. Täällä on tänään jo viitattu joissakin yhteyksissä ministeri Jakobsonin äskettäin Maanpuolustuskursssiyhdistyksen vuosikokouksessa pitämään puheenvuoroon, jossa hän hyvin perusteellisesti ja mielenkiintoisesti käsittelee Euroopan turvallisuuspoliittista tilannetta ja myöskin arvioi Suomen vaihtoehtoja Naton laajentuessa.

Meillä on viime päivinä käyty myös sangen mielenkiintoista keskustelua Ruotsin ja Suomen ulkoministerien aloitteesta koskien EU:n ja eurooppalaisen sotilasliiton Weu:n suhteiden järjestämistä. Aloitteen olennainen sisältö on ehkä luonnehdittavissa siten, että Maastrichtin sopimusta muuttamalla sotilaalliset rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävät määritellään EU:n viralliseksi tehtäväksi. Tämä ei kuitenkaan merkitsisi sitä, että EU:lle perustettaisiin omat sotajoukot, vaan kriisioperaatiot toteuttaisi Weu. Kuitenkin käytännössä merkittävimmät operaatiot edellyttäisivät Naton myötävaikutusta. Kuten Arto Astikainen Helsingin Sanomissa jokin aika sitten totesi, Weu:sta tulisi EU:lle alistettu sotilaallinen alihankkija.

Mutta mikä on ulkoministerien aloitteen tavoite? Aloitteen, jota on luonnehdittu muun muassa suomalais-ruotsalaiseksi utopiaksi taikka aloitteeksi, joka ehkä joidenkin mielestä tyydyttää ruotsalaisia ja suomalaisia puolueettomuusnostalgikkoja, mutta ei ole vakavasti otettavissa Torinossa eikä Brysselissä. Ehkä vastaanotto kuitenkin on ollut parempi kuin saatettiin odottaa.

Mutta kyse on myös tämän aloitteen tavoitteesta. Haluaako Suomen ulkopoliittinen johto osoittaa, että me olemme mallioppilas, että me hoidamme asiat siinä kuin vanhatkin jäsenet? Haluavatko Ruotsi ja Suomi aloitteella osoittaa, että liittoutumattomuudestaan huolimatta ne ovat valmiita antamaan panoksensa EU:n puolustuslottuvuuden kehittämiseen ja kantamaan vastuuta EU:n turvallisuudesta? Otetaanko aloitteella etäisyyttä puolustuskysymysten jarrumieheen, Isoon-Britanniaan? Haluaako Suomi

tälläkin tavalla turvata mahdollisuutensa päästä mahdollisesti Saksan ja Ranskan ympärille muodostuvaan ytimeen? Oli miten oli, aloite asettautuu EU-maiden näkemysten valtavirtaan.

Euroopan integraatiokehityksessä puolustuspolitiikka pysyi pitkään taka-alalla, itse asiassa aina Maastrichtin sopimukseen johtaneisiin neuvotteluihin saakka. Turvallisuuden käsite rajoitui lähinnä poliittisiin ja taloudellisiin ulottuuksiin. Puolustusasioiden esiin nousu tuossa vaiheessa selittyy paljolti Euroopan sodanjälkeisen turvallisuusrakenteen muutoksella. Euroopan maat ryhtyivät rakentamaan uutta turvallisuusjärjestelmää, jonka perusajatuksena on se, että integroituminen Euroopassa demokratian ja markkinatalouden pohjalta parhaiten takaa rauhan ja turvallisuuden maanosassamme.

Unionin jäsenmaiden puolustuspoliittisen yhteistyön kohentaminen alkoi Weu:n uudelleenaktivoimisella. Vuoden 1984 Rooman julistuksessa nostettiin esille ajatus eurooppalaisen turvallisuusidentiteetin kehittämisen tarpeellisuudesta ja Weu:n jäsenmaiden puolustuspolitiikan vähittäisestä yhteensovittamisesta. Haagin julistuksessa vuonna 1987 puolestaan hahmoteltiin Weu:n kaksoisrooliksi toiminta atlanttisen puolustusyhteistyön eurooppalaisena pilarina. Tämän vuosikymmenen aikana Weu:n muodollinen asema on vahvistunut ja siihen on liittynyt uusia jäseniä, tarkkailijoita sekä liittännäisjäseniä.

Varsinaisena toiminnallisena käännekohtana voidaan kuitenkin pitää vuonna 1992 tehtyä Petersbergin julistusta, jossa Weu:n jäsenmaat hahmottelivat järjestölle tehtäviä perinteisen kollektiivisen puolustuksen lisäksi myös rauhanturvaamis- ja humanitaarisissa tehtävissä. Weu:n aktivoitumisen seurauksena onkin syntynyt käsitys Euroopan puolustusidentiteetistä.

Muutama sana EU:n ja Weu:n suhteiden tulevasta järjestelystä. Ulkoasiainvaliokuntahan lähtee siitä, että Weu:n kytkeminen EU:n alaisuuteen antaa muihin vaihtoehtoihin nähden parhaat edellytykset. Tämä on ehkä eräänlainen vaihtoehto Weu:n unioniin sulautumisen ja tilanteen nykyisellään jatkumisen välillä. Jos tilanne jatkuisi nykyisellään, säilyisi puolustusyhteistyö suvereenien valtioiden välisenä toimintana ja edellyttäisi yksimielistä päätöksentekoa. Weu:n toiminta tulisi jatkumaan lähinnä Petersbergin päätösten mukaisena, ja EU voisi esittää sille pyynnön ryhtyä toimintaan, johon sen toimivalta ei riitä. Weu:n sulautuminen EU:hun taas merkitsisi Weu:n olemassaolon päättymistä ja vaatisi

liitännäisjäsenien aseman uudelleenarviointia. Sulautumisvaihtoehto toisi niin ikään unionin sisälle kokonaisen sotilaallisen suunnittelujärjestelmän.

Kolmas vaihtoehto eli Weu:n kytkeminen EU:n alaisuuteen, joka siis ulkoasiainvaliokunnan mielestä antaa parhaat edellytykset Suomen osallistumiseksi kriisinhallintayhteistyöhön EU:n puitteissa, edellyttää nykyistä tiiviimpää ja monimuotoisempaa yhteistyötä. Tämä on toki joustava ja monipuolinen malli, mutta ei poista päällekkäisyyksiä ja ristiriitaisten toimeksiantojen mahdollisuuksia. Lisäksi tämä edellyttää, että Weu:n tulee tehostaa omaa sotilaallista suunnitteluaan sekä toimeenpanoaan ja EU:n tulee olla valmiimpi käsittelemään puolustusasioita.

Mutta, arvoisa puhemies, valtioneuvoston selonteon turvallisuus- ja puolustuspoliittinen osuus oli varsin ohut ja ylimalkainen keskittyen sangen yleisellä tasolla kriisinhallinnan tarpeellisuuteen. Ne kannanotot, joihin ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään päätenyt, ovat minun mielestäni aivan oikean suuntaisia ja tarvittavassa määrin selventävät Suomen näkökantoja turvallisuus- ja puolustuspoliittisiin kysymyksiin.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Hallitustenvälisessä konferenssissa Torinon kokouksen jälkeen on hahmoteltu kolme eri peruslinjausta, joita tullaan käsittelemään. Ensinnäkin yhtenä peruslinjauksena on pohtia kansalaisten Euroopan synnyttämistä, kuinka voitaisiin ottaa huomioon sellaiset tekijät Euroopan unionin päätöksenteossa, joissa paremmin kansalaisten sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen liittyvät tarpeet huomioidaan. Toinen olennainen osa-alue Euroopan unionin kehittämisessä hvk-prosessissa liittyy instituutioiden, rakenteiden, äänestysmenettelyjen ja päätöksentekojärjestelmien kehittämiseen. Kolmas osa-alue, ja siihen tulen puheenvuorossani, arvoisa puhemies, keskittymään, liittyy ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Halusin oikeastaan pohtia asiaa osittain niiden kysymyksenasettelujen ja keskustelupuheenvuorojen pohjalta, joita me tässä tämän päivän kuluessa salikeskustelussa ja ehkä laveamminkin suomalaisessa yhteiskunnassa näinä päivinä olemme käyneet ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

On epäilemättä selvää, että EU-jäsenyys ja itse asiassa myös tämä hvk-prosessi sinänsä on asettanut suomalaisen turvallisuuspolitiikan aivan uuteen tiettyssä mielessä haasteelliseen tilanteeseen.

seen. Aivan selvästi se perinteinen puolueettomuuspolitiikka, jossa oli luonteeltaan hyvin paljon elementtejä, joissa pyrittiin väistämään ja pidättymään, vältettiin kannanottoja, on taakse jäänyttä elämää. Nyt suomalaisilta tarvitaan osallistumista ja vaikuttamista.

Tätä taustaa vasten on hyvin outoa oikeastaan seurata sitä turvallisuuspoliittista keskustelua, jota Suomessa parhaillaan käydään. Jos pitää paikkansa se vanha toteamus, että kenraaleilla on taipumus suunnitella edellisiä sotia, niin nyt vaikuttaa siltä, että tämä sama synty vaivaa monia turvallisuuspoliittiseen keskusteluun osallistujia, jopa myös niitä puheenvuoroja, joita olemme tänään kuulleet. (Ed. Aittoniemi: Pitäisikö niiden suunnitella tulevia sotia?)

Kieltämättä tässä keskustelussa annetaan jo hyvin selkeitä vastauksia, niin kuin kuulimme muutamissa edeltävissä puheenvuoroissa. Mutta väittäisin, että nämä vastaukset ovat vanhoihin kysymyksiin. Keskustelu vaikuttaa hyvin suora- viivaiselta ja vaihtoehdot ovat pelkistettyjä. Minusta kysymyksen asettelu ei sittenkään ole tästä ajasta, vaan nojaa menneen ajan ajatusmalleihin.

Kun vaikuttaa siltä, että perinteinen puolueettomuuspolitiikka, nyt sotilaalliseksi liittoutumattomuudeksi luonnehdittava politiikka ei kykene vastaamaan aikamme haasteisiin, niin ainoaksi turvallisuuspoliittiseksi optioksi näyttäisi jäävän kysymys sotilaallisesta liittoutumisesta tai täydellisestä liittoutumattomuudesta. Ei olla minkäänlaisissa kansainvälisissä turvallisuuspoliittisissa prosesseissa mukana. Ollaan joko jyrkästi puolesta tai vastaan. Näin ollen vaihtoehdot uhkaavat kutistua joko perinteisten turvatokuiden hakemiseksi sotilasliittojen kautta tai kaikkien ulkoa tulevien uusien turvallisuuspoliittisten sitoumusten ja velvoitteiden torjumiseksi. Ei nähdä eurooppalaisen turvallisuuspoliittisen ympäristön muutosta. Ei oivalleta myöskään, että ympäristömuutosten vuoksi turvallisuuselimet ja niiden tehtävät saattavat uusiutua ja mikä olennaisinta, ei itse asiassa ole sisäistetty sitä laajempaa turvallisuuskäsitettä, joka on ollut ohjenuorana joka tapauksessa hallituksen turvallisuuspolitiikassa.

Tämän tapaista joko-tai-turvallisuuspolitiikkaa ajavien ja siitä hyvin varmoja vastauksia antavien olisi kuitenkin minusta syytä ensin etsiä oikeat kysymykset.

Arvoisa puhemies! Ennen kuin tekisin johtopäätöksiä, olisin esittämässä muutaman kysymyksen. Niitä yritin jo esittää siinä keskustelussa, kun mietittiin, ovatko esimerkiksi Pohjois-

Atlantin puolustusliitto Nato tai EU:n Weu elimiä, joihin Suomen kannattaisi liittyä tai olla liittymättä.

Ensimmäinen kysymys on tietysti se, onko Suomen turvallisuustilanne selvästi erilainen ja huonompi kuin se on ollut viimeisen puoli vuosisataa. Kärsimmekö turvallisuusvajeesta, kuten kysyin? (Ed. Aittoniemi: Emme!) En saanut vastausta muilta, vastaan itse.

Epäilemättä nykytilanne on erilainen kuin kylmän sodan kausi, mutta ei missään tapauksessa, kuten ed. Aittoniemikin salista totesi, sotilaallisesti uhkaavampi. Suomi ei ole turvallisuuspoliittisessa tyhjiössä, vaan puolen vuosisadan työ on luonut vakautta ja varmuutta naapurisuhteisiimme ja koko Pohjolaan. Tässä asetelmassa sotilaallinen liittoutumattomuus ylläpitää jatkuvuutta ja sen takia meidän on sen takana syytä seisoa. Se jättää myös tulevaisuuteen vaihtoehtoja, joilla voidaan tarpeen mukaan reagoida muuttuviin olosuhteisiin.

Toinen kysymys, johon pitäisi vastata yhtä lailla, on se, vahvistuisiko vai heikkenisikö naapuriemme turvallisuus ja ylipäätään vakaus Pohjolassa, jos Suomi liittoutuisi sotilaallisesti. Tähän minun vastaukseni on se, että pidemmän päälle ei ole kestävää kohentaa omaa turvallisuutta muiden kustannuksella, ei erityisesti naapurien kustannuksella. Viime kädessä turvallisuus on yhteistä.

Suomen yksipuolinen sotilasliittoratkaisu epäilemättä horjuttaisi Pohjois-Euroopan vakautta ja vaikeuttaisi erityisesti vastaitseenäistyneiden Baltian maiden asemaa. On itsestään selvää, että se vaikeuttaisi sitä eikä parantaisi, kuten ministeri Jakobson omassa puheenvuorossaan toissapäivänä totesi. Olen tässä suhteessa hänen kanssaan täysin eri mieltä.

On vielä kolmas kysymys, johon on myös syytä hakea vastausta silloin, kun pohdimme sotilasliittoratkaisun mahdollisuutta, on sitten kysymys Natosta tai Weu:sta, joka tällä hetkellä on itse asiassa perusasetelmaltaan rinnastettavissa Natoon siltä osin, että viime kädessä ne turvatakuut, jotka Weu:n viides artikla antaa jäsenmaille ovat samat turvatakuut kuin Nato-sotilasliitolla. Tässä suhteessa näillä kahdella järjestöllä ei ole eroa. Olemmeko tämän tapaisilla sotilasliittoratkaisuilla nostamassa uuden jyrkän raja-aidan itärajallemme? Tähän vastaus on tietysti sen tapainen, että Venäjän taloudellinen ja poliittinen avautuminen on luonut aivan uudet edellytykset kasvavalle ja monipuoliselle kanssakäymiselle kahden naapurimaan välille.

Raja on madaltunut molempien osapuolten eduksi ja kannattaa muistaa, että tuo pitkä raja Suomen ja Venäjän välillä on myös EU:n ja Venäjän raja.

Se vaikeus tuossa rajassa epäilemättä on, että se on tällä hetkellä elintasorajana ehkäpä kaikkein jyrkin maailmassa. Venäjän kansantulo/capita suhteessa Suomeen on noin 1:10 ja ero on suurempi kuin Yhdysvaltain ja Meksikon tai Kiinan ja Hongkongin välisten rajaseutujen erot. Tässä suhteessa on epäilemättä totta, mikä ed. Paasilinna toi aikaisemmin esille, että tässä ovat sosiaalinen ristiriita, sosiaalinen vastakkainasettelu ja sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat huomattavasti suurempia myös turvallisuusriskien tasolla kuin konsanaan sotilaalliset kysymykset.

Neljäs kysymys, johon myös täytyy löytyä vastaus silloin, jos pohdimme liittoutumisliittoutumattomuuskysymystä, on se, mihin olisin halunnut jatkovastauspuheenvuoron ed. Tulosen puheenvuoroon, kun hän vastauksessaan meidän kysymyksiimme viittasi siihen, että Nato vaikuttaa laajentuvan Keski-Euroopan entisiin sosialistisiin maihin ja tässä prosessissa myös Suomen kannattaa katsoa paikkansa. Kysymys on se, onko ylipäätään syytä rinnastaa Suomi itäisen Keski-Euroopan maihin ulkoisten turvatakuiden haikailijana. Tässä meidän täytyy todeta ilman muuta se, että Itä-Euroopan entiset sosialistiset maat eivät ole eivätkä voi olla Suomelle mikään luontainen viiteryhmä. Erot poliittisessa, taloudellisessa, kulttuurihistoriallisessa ja myös geopoliittisessa asemassa ovat siinä määrin suuret. Ei ole mitään syytä edes viitteellisesti samaistaa meidän asemaamme näihin Itä-Euroopan maihin.

Viides kysymys, johon myös täytyy antaa vastaus, jos pohditaan liittoutumattomuus-liittoutumiskysymystä, on se, pyrimmekö omin ratkaisuin välttämään uusien sotilaspoliittisten jakolinjojen syntymistä Eurooppaan. Tässä minusta vastaus on se, että kestävää ei ole se, että yhden osallistujan suhteellinen asema vahvistuu, jos se samalla polarisoi ja heikentää yleistä turvallisuustilannetta. Eurooppalainen turvallisuus on viime kädessä jakamatonta, ja se merkitsee sitä, että kaikkien merkittävien valtioiden ja voimien on oltava mukana yhteistä turvallisuutta ja hyvinvointia rakentamassa. Tämä korostaa EU:n lisäksi tietysti myös Etyjin kaltaisen yleiseurooppalaisen turvallisuusyhteistyön merkitystä.

Arvoisa puhemies! Viimeinen kysymys, mihin myös täytyy antaa vastaus ennen kuin pohditaan

liittoutumiskysymyksiä, on se, kaipaako Suomen turvallisuusaseman vahvistaminen ja yleisempi eurooppalainen turvallisuuskehitys ensi sijassa sotilaspoliittisia ratkaisuja. Tähän minun vastaukseni on se, että yhteistyön Euroopassa kestävää turvallisuutta luo taloudellinen, poliittinen ja sosiaalinen vuorovaikutus ja yhdentyminen, ei sotilaallinen liittoutuminen. Käytin termiä ”koheesioturvallisuus” aikaisemmassa keskustelussa. Tätä koheesioturvallisuutta nimenomaan Euroopan unionin yhteydessä tapahtuva integraatio ajaa ja se eroaa edukseen Naton kaltaisesta sotilasliitosta. Pahimmassa tapauksessa yksipuolinen sotilaallisten vaihtoehtojen korostaminen saattaa jopa heikentää muuta yhdentymiskehitystä. Sitä paitsi itsestäänselvästi nämä perinteiset sotilaalliset ratkaisut eivät auta aikamme olennaisimpiin turvallisuushaasteisiin, liittyvät ne sitten ympäristökatastrofeihin, kansainväliseen rikollisuuteen tai hallitsemattomiin väestöliikkeisiin.

Epäilemättä tämän kaltaisiin kysymyksiin on vastauksia annettava, ennen kuin tehdään johtopäätöksiä siitä, tuleeko Suomen sotilaallisesti liittoutua, on sitten kysymys todella Natosta tai Weu:sta. Tässä kääntyy asia toisin päin. Turvallisuuspolitiikassa on myös vastapuoli. Ne, jotka pelkäävät aktiivisemman roolin ottamista kansainvälisesti esimerkiksi kriisinhallintatilanteissa, pelkäävät, että siinä aktiivinen rooli heikentäisi ja vesittäisi Suomen sotilaallista liittoutumattomuutta. Tämän kaltaisia puheenvuoroja erityisesti edusti ed. Korkeaon tämänpäiväinen puheenvuoro, keskustan ryhmäpuheenvuoro. Siinä kavahdettiin perinteisen rauhanturvatoiminnan laajentamista, sitä on aikaisemmin kavahdettu keskustan puolelta samoin kuin valmiusjoukkojen rakentamista. Yhtä lailla nyt kavahdettiin sitä aloitteellisuutta, jota Suomen ja Ruotsin ulkoministerien toimesta on esitetty nimenomaan koskien Weu:n asemaa ja suhdetta Euroopan unioniin.

Ed. Korkeaon ehdotti keskustan ryhmäpuheenvuoron lopuksi muutosta tähän selonteoon tai vastaukseen hvk-selonteosta, jonka ulkoasiainvaliokunta on hyväksynyt ja tämän muutoksen sisältö oli seuraava. Tämä on asia, josta me joudumme äänestämään eduskunnassa. Ehdotus oli näin: ”Eduskunta edellyttää, että Suomen tulee hvk:ssa edistää toimia, joilla vahvistetaan EU:n kykyä tukea siviiliyhteiskunnan kriisienjälkeistä jälleenrakentamista.” Aivan oikea toteamus epäilemättä ja sitä tulee kannattaa. Mutta kakkoslause: ”Suomen ei tule

tehdä ehdotuksia sotilaallisten rakenteiden vahvistamiseksi Euroopassa eikä Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamiseksi nykyisestä.” Tämä toinen lause on itse asiassa aika häkellyttävä ja sen loppu erityisesti, koska se todellakin kyseenalaistaa sen aloitteellisuuden, jota Suomen ulkoministeriön puolelta on harjoitettu koskien Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja ulkopoliittikan kehittämistä.

Tarja Halosen ja Lena Hjelm-Wallénin esitystä on arvosteltu siitä näkökulmasta, että se vaikuttaisi epärealistiselta. Eräissä lehtiartikkeleissa, samoin eräissä puheenvuoroissa on tuotu esille, että tämä on siinä suhteessa tarpeetonta aloitteellisuutta, koska sillä ei ole pohjaa toteutua. Tämä on yksi näkökulma. Aloitteita voidaan myös tehdä muussa mielessä kuin että ne toteutuisivat. Sitä paitsi näyttäisi jopa mahdolliselta, että tämä Suomen ja Ruotsin tekemä aloite saataisi jopa toimia kompromissina, jolla Weu:n ja EU:n suhdetta tullaan kehittämään tässä hvk-prosessissa. Mutta tämä realismisuus on yksi seikka.

Olennaisempi seikka on pohtia sen aloitteellisuuden merkitystä sotilaallisten liittoutumattomien maiden omaa asemaa arvioitaessa nimenomaan tässä hvk-prosessissa. Ei kai keskustan kanta voi olla se, että me vetäydymme, emme ota kantaa tämän yhteisön ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen suuntaan? Ei kai tämä voi olla se näkökulma, että jälleen kerran olisimme väistämässä ja pidättymässä ja antaisimme muiden viedä? Eikö tässäkin ole mitä järkevintä, että me olemme aktiivisia, olemme aloitteellisia ja vaikuttamme, pyrimme ainakin vaikuttamaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen, johon me olemme nyt menneet mukaan, kun olemme Euroopan unioniin liittyneet? Liittymisprosessissa, kuten hyvin tiedämme, edellinen hallitus, jota johti keskustapuolueen puheenjohtaja Esko Aho, oli omalla tavallaan aloitteellinen. Ei kai ole mitään mieltä viedä meitä mukaan johonkin prosessiin ja sitten todeta, että me emme olekaan aktiivisesti vaikuttamassa päätöksentekoon, koska se oli keskeinen peruste, minkä vuoksi ylipäätään EU:hun liityimme?

Mutta vielä olennaisempi kysymys tässä on se, eikö sisältö ole se, mihin meidän pitäisi kiinnittää huomiota, siihen, mitä Halonen ja Hjelm-Wallén esittivät. Kysymyshän oli siitä, että pyritään vahvistamaan Euroopan unionin mahdollisuuksia toimia kriisinhallinnassa rauhanturvatoiminnassa. Vahvistaisimme niitä ulottuvuuksia, joihin nimenomaan olemme havainneet kansainvälisen

yhteisön kokonaisuudessaakin tarvitsevan vahvempaa panosta. Sen lisäksi tähän liittyy vielä tietenkin se ajatus, että jos Weu on toimeenpanija kriisinhallintatoiminnoissa ja rauhanturvatoiminnoissa, niin me voisimme olla EU:n kautta vaikuttamassa päätöksentekoon emmekä tässäkin suhteessa jäisi sivuraiteille. Kuten hyvin tiedämme, olemme tarkkailijoita Weu:n puitteissa perustuen siihen sotilaallisen liittoutumattomuuden politiikkaan, jota ymmärrän myös keskustapuolueen kannattavan. Tässä suhteessa pidin kovin kovin häkellyttävänä sitä, että keskustalta olisi tässäkin asiassa ottamassa tavallaan tarpeettomasti etäisyyttä kansallisen yhteisymmärryksen löytämisen suhteen keskeisessä ulkopoliittisessa kysymyksessä.

Ed. Aho, keskustan puheenjohtaja, on viitanut siihen, että ulkopoliittista keskustelua Suomessa on nyt viety siihen suuntaan, ettei pyritä etsimään kansallista yhteisymmärrystä, sisäpoliittisista syistä oltaisiin eristämässä oppositio. Minulla on se vaikutelma, että tämänpäiväinen puheenvuoro, jonka ed. Korkeaoja piti, joka edustaa keskustan kantaa, on heiltä tapa ottaa tarkoituksella etäisyyttä sisäpoliittisista syistä, omaa oppositioprofiiliaan korostavista syistä linjauksiin, jotka tuntuisivat perusteiltaan kuitenkin kestävilta. Tässä suhteessa pidän kovin valitettavana keskustan kantaa tässä kysymyksessä.

Ed. Aitto Nieminen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en sellaisenaan vastaa keskustan enkä ed. Korkeaojan puolesta, mutta kylläkin siitä ajatuskuviosta, mitä olen keskustalaisena saanut asiasta käsityksen. Ahon aikana Suomi vietiin Euroopan unionin jäsenyyteen, mutta jo silloin oli selkeä näkemys siitä, että emme sotkeudu sotilaspoliittisiin kuvioihin. Se oli keskustan ehdoton edellytys näissä asioissa, ja tämä linja on meillä pidetty edelleen. Näin ollen ed. Korkeaojan ryhmäpuheenvuoro tältä osin, jos olen oikein käsittänyt, noudatti sitä linjaa, joka aikanaan luotiin.

Rauhanturvatoiminta ja viimeksi valmiusjoukkojen kokoaminen ja muodostaminen on sekä laajuudeltaan että tarkoitukseltaan josain määrin häkellyttävä ja epämääräinen. Minulla on henkilökohtaisesti sormituntuma, että vaikka varjonyrkkeillään rauhanturvatoimien ja kriisinhallinnan kanssa, niin perimmäisenä ja etäisimpänä tarkoituksena on nimenomaan sotilaallisten rakenteiden vahvistaminen tulevaisuuden Euroopan unionissa tavalla tai toisella, mitä

kautta hyvänsä. Eräänä päivänä, jos varovaisuutta, joka on keskustan taholta tuotu esille, ei noudateta, olemme ennen pitkää liian tiukasti kiinni sotilaspoliittisessa toiminnassa Euroopan unionissa vastoin sitä, mikä on keskustan kanta ollut jo siinä vaiheessa, kun aikanaan menimme Euroopan unionin jäseneksi kieltämättä keskustalaisen hallituksen vetämänä. Tällä tavalla minä olen asioita nähnyt, ja ed. Korkeaaja varmasti selittää ehkä toisin, mutta sen ei siitä huolimatta tarvitse hämärtää hänen ajatustaan. Tämä oli minun näkemykseni.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kiljunen kävi hyvää pohdintaa turvallisuuspolitiikasta. Minulla on sellainen näkökulma kuitenkin laajemmin, mikä meillä on edessä tulevan kesän aikana. Venäjällä käydään presidentinvaalit, ja vaalien tuloksesta tietysti hyvin paljon riippuu, miten jännitteet muodostuvat Suomen osalta tai tuleeko siinä jännitteitä hyvin paljon, koska siellä on hyvin arvaamaton tilanne. Voi olla, että me joudumme Suomen miettimään uudelleen monia asioita riippuen vaalien tuloksesta, koska siellä on hyvin epävakaa poliittinen ilmapiiri olemassa. Tiedetään Zhirinovskin puheet. Jos sen tyyppiset voimat nousevat valtaan, niin se on sitten uudelleenharkintaa. Siinä mielessä Suomen pitäisi hyvin varovasti suhtautua sitoutumiseen hyvin jyrkästi mihinkään suuntaan.

Tosin ed. Kiljunen ei hirveästi kyllä hehkuttanutkaan, vaan puhui siitä niin päin, että sosiaalinen turvallisuus on paras tae. Siihen näkökulmaan haluaisin todeta sen, että meillä Suomessa korkean työttömyyden maana on hyviä esimerkkejä siitä, millaisia sosiaalisia ongelmia työttömyys tekee. Sama tilannehan on koko Euroopassa, tosin ei ihan niin korkeassa mitassa, mutta kyllä se tulee lisääntymään, koska tekniikka kehittyi edelleen ja mitään sellaisia uusia avauksia ei ole löytymässä myöskään Euroopan tasolla. Siinä mielessä voi olla, että yksi turvallisuuspoliittinen tekijä, joka tulee yhteiskuntien sisältä, jos me emme työttömyyteen löydä lääkkeitä, on se, että sisältä päin tapahtuu repeämistä. Tämä olisi sellainen sosiaalinen näkökulma, että me voimme työttömyyteen paneutua myös Euroopan tasolla hyvin vahvasti, lujemmin, mitä tällä hetkellä on tehty.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pahoittelen, etten aivan tarkkaan tiedä, minkälaisen puheenvuoron ed. Kilju-

nen täällä on käyttänyt, mutta haluaisin kahteen kohtaan tuoda selvennystä.

Ensinnäkin keskusta ei ulko- ja turvallisuuspolitiikassa missään tapauksessa kannanottojansa muodosta siltä pohjalta, että olemme oppositiossa tai että politikoisimme näillä asioilla. Me lähdemme ehdottomasti siitä lähtökohdasta, että arvioimme näitä asioita Suomen turvallisuuspolitiikan näkökulmasta ja siitä näkökulmasta, mitä pidämme turvallisuuspolitiikan kannalta meille tärkeänä.

Toiseksi kysymys Suomen ja Ruotsin ulkoministerien esityksestä ja kritiikistä nimenomaan suhteessa Weu:hun. Kuten jo aikaisemmin totesin, peruslähtökohta on arvio siitä, että ylipäättään Euroopan unionin piiriin ei tulisi rakentaa sotilaallista kriisinhallintavalmiutta. Ei ole tarpeen rakentaa Eurooppaan uusia sotilaallisia operaatiokykyisiä elimiä. Tarvetta sellaiseen ei ole, vaan muut sotilaallisen rauhanturvatoiminnan organisaatiot riittävät. Toisekseen rakennelma, jonka ulkoministerit ovat esittäneet, näyttää monella tavalla tarkasteltuna aika epärealistiselta. Näyttää siltä, että se ei voi toteutua niillä reunaehdoilla eli puolueettomuus- tai liittoutumattomuusehdoilla, mitä on esitetty. Eli se vaihtoehto kuitenkin pitkässä juoksussa näyttää johtavan sotilaalliseen liittoutumiseen ja sillä tavalla ei ole realistinen.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi pelkää, että olemme kiinni prosessissa, joka on johtamassa EU:n sotilaallisen liiton suuntaan, ja me emme tahdo päästä siitä irti. Kysymys hänelle on tietysti se vastakysymys, että jos emme ole aloitteellisia, eikö silloin ole tilanne sen kaltainen, että olemme kiinni prosesseissa, jotka saattavat johtaa sellaiseen suuntaan, johon me emme haluaisi asioiden kehittyvän. Jos olemme aloitteellisia, me voimme yrittää vaikuttaa asioihin. Tästä syystähan tietysti kaikki tuki täytyy hallitukselle antaa siitä, että se on sotilaallisen liittoutumattomuuden näkökulmasta kehittämässä Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Oli upeata kuulla, kun ed. Korkeaaja totesi sen, että keskusta ei politikoi näillä tärkeillä kysymyksillä, vaan ottaa kantaa itse periaatteisiin. Toivoisin tämän linjan olevan totta. Sen sijaan on mielenkiintoista, kun hän toteaa, että meillä ei ole tarpeen rakentaa kriisinhallintavalmiuksia EU:n puitteisiin, koska meillä on olemassa jo YK:n ja Etyj:n varassa vastaavat instrumentit tai

ainakin siihen suuntaan pitäisi niitä kehittää. Eikö tässä yhteydessä kannattaisi huomioida se, mitä YK:n pääsihteeri Boutros Boutros Ghali on monissa yhteyksissä tuonut esille? Hän on toivonut sitä, että jäsenmaat jopa alueellisissa puitteisissa rakentaisivat ja kehittäisivät valmiuksia, että rauhanturvatoimintaan voitaisiin aktiivisemmin osallistua. Puhutaan ns. valmiusjoukoista tässä yhteydessä. Tässä suhteessa tuntuu hyvin oudolta, että jos Euroopan unioni on rakentamassa sellaista kapasiteettia, jota myöskin YK on toivonut, niin keskustalle tämä ei tuntuisi kelpaavan.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tässä oli hyvin mielenkiintoinen debatti jo äsken käytetyn puheenvuoron osalta ja sitä olisin tietenkin voinut osaltani jatkaa. Kuitenkin näkökulma käsiteltävään asiaan on se, että oikeastaan nyt käsiteltävän hvk-asian tulisi värittää tai ainakin toivoisi sen ikään kuin värittävän keskustelua koko maassa. Nythän tilanne on sellainen, että sisäpolitiikka on osin jännittyneessäkin tilanteessa ja ehkä valitettavasti tämä keskustelu ei tule saamaan sille kuuluvaa osuutta julkisuudessa. Toivoisin kuitenkin, että julkisuus löytyisi.

Yleensä ryhmäpuheenvuoroissa näytti oleen pääpiirteittäin perussävy linjoiltaan samanlainen. Joitakin vivahteita kyllä oli havaittavissa, mikä osoittaa, että eduskuntaryhmien ehkä sisäisissä keskusteluissa on yksilöllistä näkemyseroa. Palaan niihin myöhemmin.

Kuitenkin hvk-kokousprosessia on tarkasteltava ensinnä Euroopan unionin perusasioiden kannalta eli sen kannalta, miten asiat aikanaan tuli kirjoitettua. Tämähän on järjestyksessään neljäs EU-historian hvk-tasoinen kokous sitten vuoden 55 Messinan kokouksen. Miltä nuo perusasiat tämän päivän valossa näyttävät? Toisaalta on arvioitava, mikä on tulevaisuuden Euroopan unionin tavoitetaso ja toimintamalli. Perusasiat siis liittyvät Euroopan unionin tavoitteisiin, toiminnan pelisääntöihin, samoin toimielinten rakenteisiin sekä EU:ssa harjoitettavan politiikan sisältöihin.

Täällä on puheenvuoroissa käsitelty myöskin käsitettä pilari, ja paninpa merkille niin kuin varmasti moni muikin, että tämä käsite on saanut jonkinlaisen vähän uudelta kalskahtavan tulkinnan. Sillä ei todellakaan tarkoiteta maantieteellistä etäisyyttä tai välttämättä geopoliittista ulottuvuutta, vaan yksinkertaisesti on pysyteltävä tässäkin perusasiassa eli tarkasteltava pilareita nimenomaan unionin yhteisötoimivallan, jo-

hon tämä yhteisöpolitiikan pilari kuuluu, siellä sisämarkkinat ja Talous- ja rahaliitto, sekä toisaalta hallitustenvälisen toimivallan kautta, jolloin keskustelussa tulee olla vastaisuudessaakin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pilari sekä oikeus- ja sisäasioiden pilari. Toisin sanoen tarkoitan, puhemies, että näitä peruskäsitteitä tulee ikään kuin kunnioittaa ja niiden sisältöjä tulee vaalia kuitenkin tarkastellen nyt tämän päivän näkökulmasta Euroopan unionia siten, että unioniin liittyy eräällä tavalla sen perusluonne ja pilarijärjestelmä huomioon ottaen kaksijakaisuus, joka pelkistyy täällä keskustellussakin olleeseen kysymykseen, missä määrin unioni on tai sen tulisi olla valtioliitto ja missä määrin liittovaltio. Tältä osin sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään kuuluva ed. Erkki Tuomioja mielestäni aika hyvin asian pelkisti todeten, että tässä on itse asiassa kysymys yhteenliittymästä. On Suomen näkökulmalta varsin perusteltua nähdä asia näin.

Toisaalta nimenomaan tähän hallitusten välisyyteen ja yhteisöllisyyteen päätöksenteon osalta liittyy myöskin kysymys yksimielisyydestä tai enemmistöpäätöksenteosta unionissa. Siltäkin osin voin osaltani ainakin itse tukea sitä näkemystä, joka täällä on korostanut nimenomaan pienten ja suurten jäsenvaltioiden asemaa arvioitaessa pienten maiden aseman vahvistumista. On erittäin hyvä, että tietyissä asioissa nimenomaan pienet maat voivat myöskin olla ratkaisevassa osassa. Muuten päätöksenteko, jossa kansanvalta viime kädessä ikään kuin on koetuksella, saattaa kanavoitua vain suurten ja vahvojen kautta.

Puhemies! Oikeastaan puheenvuoroni varsinainen yksityiskohta liittyy kysymykseen unionin kansanvaltaisuudesta ja siltä osin siihen kysymykseen, josta unionia kohtaan esitetään perustellusti kritiikkiä ja tulee jatkossakin esittää, elleivät asiat korjaannu. Tarkoitan demokratia-vajetta ja sitä, että tällä hetkellä tilanne on se, että kansalainsäkökulma ja jäsenvaltioiden kansalaisten ääni ei kuulu unionissa riittävän vahvana. Tästä näkökulmasta myöskin on tarkasteltava äänestysvilkkautta Euroopan unionin vaaleissa, joka vilkkaus on aina kansanvallan toimivuuden eräs mittari. Tiedämme, että unionin parlamenttivaaleissa vilkkaus on verrattain laimea. Mikä se on meidän osaltamme syksyllä, se ei vielä tule kertomaan kunnallisvaaliyhteytensä takia sitä, mikä on yleensä jatkossa maassamme EU-parlamenttivaalien äänestysvilkkaus. Se nähtäneen vasta 99 kesäkuun alussa, mikäli silloin pidetään

Suomessa tavanomaiseen aikaan parlamenttivaalit.

Demokratiavajeen peräänkuuluttamiseen liittyy eittämättömästi myös kysymys avoimuuden korostamisesta ja vaatimuksesta Euroopan unionin toiminnassa. Samoin kansalaisnäkökulma kytkee sisälleen sopimustekstien luettavuuden parantamisen, joka pitäisi erityisesti Torinin konferenssissa ottaa huomioon. Jokainen sopimustekstejä luenut poliitikko, virkamies tai kansalainen tietää, että sopimustekstit eivät ole selkokieltä. Euroopan unionin valmistelijoiden kieli ei siis taivu, ajatus ei välity. Sen takia pitäisi erityisesti niiden kielimaiden edustajien, jotka ovat vähemmistökieliä, kuten suomi, peräänkuuluttaa sitä, että sopimustekstien luettavuuteen kiinnitetään huomiota. Se nimitäin on erottamattomasti yhteydessä myös sopimusten selkeyteen ja selkeyden merkitystulkintoihin.

Arvoisa puhemies! Täällä käydyssä debatissa on ollut hyvin mielenkiintoisia painotuksia. Oli oikeastaan hyvä, että kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron käyttänyt ed. Salolainen osallistui myös vastauspuheenvuorollaan keskusteluun ja väittelyyn. Sillä tavoin hän tarkensi erään keskeisen hallituspuolueen näkemystä siitä, mikä tulisi olla Suomen roolin silloin, jos Euroopan unioni laajenee itään ja jos Venäjä tavallaan sitten myös integroituisi yhteisymmärryksensä kautta EU:n toimintaan. Se mielestäni täsmensi hänen vastauspuheenvuoronsa sitä tulkintaa, joka näytti edustajien piiriin nopeastikin jo tulleen. Siltä osin tuossa ei ole mitään erityisempää.

Ed. Salolainen korosti myös erästä asiaa, joka ansaitsee tässä esille noston Torinin osalta. Hän ennakoiki kokouksesta hyvin pitkää, vuoden mitaista, jopa pidempääkin, ja katsoi myös, että ratkaiseva vaihe vasta ehkä tullee ensi vuoden aikana, jolloin yleiskeskustelusta siirrytään yksityiskohtaiseen keskusteluun ja kompromissien rakentamiseen. Hän totesi, että Suomen on puolustettava pienten valtioiden asemaa. Tässä suhteessa tämä varmasti kuvastaa myös sosiaalidemokraattien näkemystä, joka painotus tuli myös keskustan puheenvuoroissa. Erityisesti haluan tässä mainita ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoron, joka ei sisältänyt sellaista argumentaatiota, joka on nähtävissä julkisuudessa keskustan puheenjohtajan Esko Ahon joissakin maininnoissa, joihin täällä jo on osin muiden edustajien toimesta puututtukin.

Ed. Isohookana-Asunmaan eräs näkemys, joka on varmasti laajemminkin hyväksyttävissä,

on sellainen, että kansallisten parlamenttien roolia on kehitettävä. Tältä osin on korostettava, että itse asiassa Suomen eduskunnan toimintamalli näyttää herättävän kiinnostusta Euroopan unionissa. Lähinnä tarkoitan sitä, että tuskin löytyy muuta jäsenmaata, jossa ikään kuin Suomessa nyt suuren valiokunnan toimintamekanismin kautta kansallisen parlamentin ääni on kaikissa merkittävässä asioissa mukana. Se tarkoittaa sitä, että myöskään ministerit mennessään neuvostojensa kokouksiin edustamaan hallituksen kantaa eivät voi edustaa kantaansa sellaisissa asioissa, jotka ennen unioniin liittymistä kuuluivat Suomessa kansallisen parlamentin määriteltäviksi, eivät voi siis kantaa ottaa, ellei suuri valiokunta ole kantaansa nähin kysymyksiin määritellyt.

Tämä on todella herättänyt hyvinkin innostunutta mielenkiintoa unionissa, ja näyttää siltä, että löytyy jopa maita, jotka kaipaavat tämän kaltaista menettelyä. Eräässä määrin, lie-nekö nyt enneaikaista keskustella vielä "Suomen toimintamallista", ainakin yksityisissä keskusteluissa tämä on tullut hyvin myönteisesti esiin.

Samoin näkemys, missä Euroopan unionin politiikkaa koskevat asiat hoidetaan, on tietenkin kansallisesti arvioitavissa. En halua siihen tässä yhteydessä ottaa suuremmalti kantaa.

Lopuksi, puhemies, ed. Kiljusen puheenvuoro analyttävyydessään ja myös kysymysten esille nostamisessaan oli hyvin kiinnostava ja, sanoisin kyllä, myös merkittävä. Hän kuudessa kysymyksessään oikeastaan rakensi kuusi ulottuvuutta, joiden kautta voitaisiin nimenomaan tarkastella Euroopan unionin tulevaisuutta suhteessa siihen, miten Suomi asemansa määrittelee. Siltä osin ed. Kiljusen puheenvuoro edustaa uutta avausta tällaiseen keskusteluun, koska näiden kuuden kysymyksen kautta ainakin itse olin löytävinäni hyvin kiinteän yhteyden Euroopan unionin perussopimukseen, peruskäsitteisiin ja sitä kautta myös Suomen kannalta Euroopan unionin tulevaisuutta tarkastelevan näkökulman. Minä toivoisin, että juuri tämän kaltainen pohtiva ja myös vaihtoehtoja etsivä tarkastelu tähän unionikeskusteluun voisi saada laajempain kannattajajoukkoa. Toivoisin, että ed. Kiljusen puheenvuoro kirjoitettunakin tulisi kiinnostamaan ja herättämään, uskoisin, vilkas-tuvaa keskustelua näistä asioista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro):
Rouva puhemies! Ed. Olin aprikoi demokratia-

vajetta mutta jätti asian kesken. Minun täytyy arvioida loppu itsekseeni. Hän ilmeisesti tarkoitti sitä, että Euroopan unionissa parlamentin valtaa pitäisi lisätä. Muuta kauttahan demokratiaa, parlamentarismia, ei saada eteenpäin. Tämä oli jälleen mielenkiintoinen näkemys sieltä sosialidemokraattien suunnasta.

Hyvä on. Parlamentti saa kansanvallan ohjat käsiinsä, niin kuin on tällä parlamentilla muodollisesti. Raha- ja pankkijärjestelmä on menossa, tiedämme varsin hyvin, kiikun kaakun poliittisena päätöksenä. Puolustuksessa ollaan tekemässä, niin kuin aikaisemmin on keskustan puheenvuoroissa jo kauhisteltu sitä asiaa, että rauhanturvaus- ja valmiusjoukkojärjestelmä todellisuudessa on puolustuksellisen ulottuvuuden rakentamista pikkuhiljaa ja salaa kivi kiveltä. Jos parlamentarismi ja raha- ja pankkijärjestelmä on yhteinen ja on yhteinen puolustus, niin siinä se on niin kuin metsähallituksen leima koko systeemi, liittovaltio selkeästi. Kaikkiin näihin löytyy tuki sosialidemokraattien taholta, mikä kohta kunkin puheissa, mutta se on selvästi nähtävissä. Te olette liittovaltion tukijoita Euroopan unionissa. Tiedätte, että siihen ollaan menossa. Näin se on. Tämä on helposti johdateltavissa, niin kuin huomaisitte. Ei tässä tarvitse paljon mielikuvitusta kantaa.

Mitä tulee sitten ed. Salolaisen puheeseen, siinä ei loppujen lopuksi ollut paljon mitään. Hän ei kylläkään puhunut Venäjän ja Euroopan unionin suhteista vaan siitä, että jos Venäjä hyväksyy tietyllä tavalla tai päästään sopimukseen Naton laajentumisesta, niin silloin Suomellakin olisi ehkä aiheellista ajatella. Loppujen lopuksi ed. Salolaisen puhe saattoi saada vähän liikaakin turhia ulottuvuuksia.

Suuren valiokunnan osuus tässä parlamentarismissa on metsään huutamista. Sillä ei ole paljon mitään merkitystä.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Olin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Aittoniemelle haluan todeta, että hän ei ole ilmeisesti kuunnellut tarkkaan, mitä sosialidemokraatit ovat esittäneet ryhmäpuheenvuorossaan. Jos hän on kuunnellut, hän ei ole ymmärtänyt. Jos hän on ymmärtänyt, hän haluaa ymmärtää ne väärin. Se, että tässä olisi liittovaltiosta tai muusta kysymys, ei pidä missään käytetyissä puheenvuoroissa paikkaansa, vaan lähinnä kysymys on siitä, että

tämä on itsenäisten valtioiden yhteenliittymä, kuten täällä on todettu.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 1996 hallitustenvälisessä konferenssissa on saanut arvoisensa ulkoasiainvaliokunnan mietinnön, johon on pääosiltaan helppo yhtyä. Valtioneuvoston selonteon pääkohta on, että EU:ta kehitetään itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Suomen taloudellisen ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista on nimenomaan kehittää EU:ta vahvana valtioiden välisenä yhteistoimintaelimenä, jossa itsenäiset jäsenmaat ovat jakaneet toimivaltaa käyttääkseen sitä yhdessä yhteisesti hyväksytyjen päämäärien saavuttamiseksi. Suomen tuleekin olla rakentavalla tavalla mukana hallitustenvälisessä konferenssissa, jossa keskustellaan kansalaisten Euroopasta, EU:n rakenteiden kehittämisestä ja tulevaisuuden ulko- ja turvallisuuspolitiikasta.

EU:n toiminnalle on ollut ominaista se, että järjestö pyrkii yhteistyön jatkuvaan kehittämiseen ja syventämiseen. EU ei ole luonteeltaan staattinen organisaatio. Se on historiansa aikana kyennyt kehittymään vapaakauppa-alueesta ja tulliliitosta toimivaksi sisämarkkina-alueeksi, joka Maastrichtin sopimuksen perusteella on muuttunut unioniksi, jossa jäsenmaiden yhteistyö on laajentunut merkittävästi myös uusille alueille.

EU:n lähiajan haastevyhti on mittava: hvk, kansalaisten asema Euroopassa ja EU:ssa, talouspolitiikka ja työttömyys, tehokkuus ja demokratia, ympäristöpolitiikka, unionin ulkosuhteet ja laajentuminen. Suomen on selkeästi tuettava unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämistä niin, että se voi tehokkaasti edistää tavoitteitaan ja vastata vakautta ja turvallisuutta uhkaaviin kriiseihin.

Kokoomuslaisesta näkökulmasta tärkeä kehittämisen suunta on Maastrichtin sopimukseen kirjatun läheisyysperiaatteen johdonmukainen soveltaminen unionin alueella. EU:n syventäminen ei tarkoita eikä saa tarkoittaa päätösvalan keskittymistä Brysseliin. Sen tulisi tarkoittaa monissa asioissa vallan hajautusta ja kansallisen tai alueellisen päätöksenteon vahvistamista. Meille on tärkeää, että EU:ssa vaikutusvalta ei perustu pelkästään jäsenmaan kokoon. Erityisosaamisella voi pienikin vaikuttaa. Suomella voi katsoa olevan erityisosaamista esimerkiksi ympäristöteknologiassa ja Venäjän suhteissa. Pien-

ten maiden vaikutusmahdollisuuksia ei tulekaan heikentää.

Mutta Suomelle on tärkeää sekin, että niissä asioissa, joissa unionitason päätöksenteko on katsottava järjevimmäksi ratkaisuksi, EU kykenee toimimaan tehokkaasti ja tekemään päätöksiä ilman tarpeettomia koukeroita ja viivästyksiä. Esimerkiksi ympäristönsuojelu on sellainen asia, jossa tehokkaita tuloksia voidaan saavuttaa vain ylikansallisella päätöksenteolla. Olemme selkeästi havainneet, että meidänkään etumme ei aina ole yksimielisyys vaan tietyissä tapauksissa tarvitaan enemmistöpäätöksiä. Yksimielisyydestä on mielestäni pidettävä kiinni kuitenkin silloin, kun halutaan antaa uusia tehtäviä unionille.

Euroopan unionissa keskustellaan yhteisön laajentumisesta myös itäiseen Keski-Eurooppaan. Myös Suomen etu on laaja unioni. Se lisää Euroopan vakautta ja laajentaa entisestään yhteismarkkinoita. Meidän onkin syytä olla mukana kehittämässä unionin laajentumista jäsenyyden ehdot täyttäviin itäisen Keski-Euroopan maihin ja Baltiaan. EU:ssa onkin luotu ohjelma, miten Itä-Euroopan maita autetaan kehityksessä, kun kriteereinä käytetään demokratiavaatimuksia, ihmisoikeuskysymyksiä, taloutta ja suhteita naapurimaihin. Tosin laajenemisen kannatus on jossakin määrin arveluttanut, kun sen aiheuttamien kustannusten suuruus alkaa selvitä. Onhan arvioitu, että laajeneminen saattaisi kaksinkertaistaa EU:n budjetin. Laajeneminen onkin kaikinensa moniseikkainen asia ja vaatii EU:n alue- ja maatalouspolitiikan perusteellista uusimista.

EU:n maatalouspolitiikkaa on jo nykyisellään arvosteltu. Se tulee liian kalliiksi, se on säilyttävää eikä aja rakenteellisia muutoksia. Esimerkiksi mahdollisesti tulevassa EU-maassa Puolassa on tällä hetkellä maatiloja yhtä paljon kuin EU:ssa yhteensä ja 25 prosenttia väestöstä elää maataloudesta. Brysselissä on laskettu, että jos nyt Puolan maatalous saatettaisiin EU:n rahoilla eurokuntoon ja tuotanto nostettaisiin EU:n tasolle, voisi Puola ruokkia lähes koko EU:n väestön. Siis mitä tehdä väestölle, joka luopuisi maataloudesta, ja miten Suomen maatalouden tällaisessa tilanteessa kävisi?

Nykyisellään Itä-Euroopan maiden bruttokansantuote on noin 30 prosenttia EU-maiden bruttokansantuotteiden keskiarvosta. EU-alueella saa nykyisellään aluekehitystukia, kun bruttokansantuote on alle 75 prosenttia EU:n bruttokansantuotteen keskiarvosta. Näin ollen Itä-Eurooppaan jouduttaisiin maksamaan sellai-

sia summia rakennerahastoista, ettei sitä EU kestä. Mutta sitä ei kestä myöskään saamisien kohteena olevien maiden talous, koska laskelmien mukaan ne saisivat keskimäärin 16—17 prosenttia, maksimissaan 40 prosenttia bruttokansantuotteestaan EU:n rahoja. Se on ilmeisesti niin paljon, että koko talouden perusta menisi sekaisin. Näin laajentuminen nykytilanteessa tulee EU:lle todella kalliiksi samalla, kun tuotanto siirtyy Itä-Eurooppaan, jonne sitten syntyvät työpaikat ym. vastaavat.

Ratkaisuja on etsitty edellä esitettyihin pulmiin. Esimerkiksi alueellisille kehitystuille voidaan asettaa katto. On ehdotettu 5:tä prosenttia bruttokansantuotteesta, eikä asianomainen valtio voisi saada enempää. Maataloustuen rakenteellisia muutoksia on myös hartaasti harkittu. On ehdotettu, että maataloustuki tulee takaisin kansalliselle tasolle, että kiintiöidään kunkin maan maataloustuotanto ja että pudotetaan tuottajahinnat, mikä sitten kompensoidaan suorana tulotukena. Näistä asioista käydään nyt laajaa keskustelua.

EU:n laajentuminen Itä-Eurooppaan on nähty turvallisuuspoliittisena kysymyksenä, siksi Saksa on siitä kiinnostunut. On kysytty, kun laajentumisen hinta on näin kova, kannattaako sitä tavoitella. Vastauksena tähän väittämään on esitetty hyvä vastakysymys: Mitä rauha maksaa? EU:n alkuperäinen tavoite ja perustamisen syykin oli taata rauha Eurooppaan. EU:n laajeneminen ja mahdollisimman monen valtion mukaan ottaminen ja niiden tilan vakauttaminen palvelee rauhan asiaa nimenomaan.

Emu-kysymys liittyy EU:n laajennukseen poliittisesti, ei juridisesti. Sanotaan, että Ranska haluaa Emuun. Nimittäin ilman Emua vahvistuu tilanne, että D-markka voimistuu ja Bundesbank dominoi, eikä Ranska halua sitä näin, vaan se haluaa sitoa Saksan yhä kiinteämmin EU:n talous- ja rahayhteistyöhön. Kun Saksa haluaa itälaajentumisen ja Ranska Emun, molemmat ilmeisesti tapahtuvat. Päätös on politiikkaa, ei juridiikkaa eikä talouspolitiikkaakaan. Saksan ja Ranskan rooli näissä kahdessa asiassa osoittaa EU:ssa vallitsevan dominovallan, eikä sen toteaminen välttämättä tunnu hyvältä, mutta se lienee realiteetti.

Suomen talouden kehityksen kannalta on toki viisasta täyttää talouspolitiikassa Emu-kriteerit, koska se on hyvää talouspolitiikkaa. Jos taas Emu syntyy, on Suomen parempi olla mukana Emussa kuin jäädä sen ulkopuolelle. Emun toteuttaminen Maastrichtin sopimukseen kirjatus-

sa aikataulussa ei kuitenkaan saa olla Suomelle sellainen poliittinen itseisarvo, että se voisi sivuuttaa kaikki muut tärkeät näkökohdat, kun asiaa perusteellisesti harkitaan.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puutun muutamaan kohtaan ed. Ihamäen puheenvuorosta, en kritisoidakseni vaan korostaakseni hänen esille ottamaansa erästä asiaa.

Meillä hyvin usein kuulee niitten taholta, jotka eivät ole hyväksyneet eivätkä hyväksy tänä päivänä eivätkä ilmeisesti jatkossakaan hyväksy Suomen EU-jäsenyyttä, heidän toimestaan on usein korostettu sitä, että pienellä maalla, mitä Suomi edustaa, ei ole sanan sijaa tuollaaisessa kansainyhteisössä kuin EU:sta on kysymys. Mielestäni ed. Ihamäki otti erittäin hyvin kysymyksen esille todeten, että ei koko saisi olla, ja näin ymmärsin, että hän myös uskoi, ettei koko olekaan ratkaiseva tekijä, miten vaikutetaan, vaan osaamisellakin on oma ja myös merkittävä osansa, millä tavalla kansoja kuullaan. Tässä suhteessa toivoisin tämän suuntaista ajattelutapaa niin, että voisimme olla rohkaisemassa EU:ssa työskenteleviä suomalaisia siinä, että korostettaisiin hyvin paljon meidän omaa osaamistamme. Minä uskon, että tätä kautta vaikutusmahdollisuutemme tulisivat meidän kokoamme suuremmiksi EU:ssa.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki puhui aika pitkään itälaajentumisesta EU:n puitteissa. Haluaisin korostaa sitä seikkaa, että laajentumisprosessihan ei varsinaisesti ole hvk:n asialistalla.

Sen sijaan ovat merkittäviä ed. Ihamäen huomiot siitä, että jos Itä-Euroopan maat suuremmin joukoin tulevat mukaan Euroopan unioniin, mikä on ehdottomasti toivottavaa, se asettaa rakennerahastot samoin kuin yhteisen maatalouspolitiikan uudelleenlaiseen tilanteeseen.

Sen sijaan on pitäisi tarkoituksenmukaisena sitä, että asetettaisiin joitakin tiettyjä selkeitä taloudellisia perusehtoja, ennen kuin Itä-Eurooppaan tapahtuva laajentuminen EU:n puitteissa voisi tapahtua. Ilmiselvästi laajentumisen taustalla eivät ensisijaisesti ole taloudelliset perusteet vaan poliittiset perusteet. Vastaavan tyyppisiä taloudellisia kriteereitä ei myöskään asetettu silloin, kun EU laajeni Etelä-Eurooppaan 80-luvun alussa, ensin Kreikkaan ja sitten Portugaliin ja Espanjaan. Silloinkin poliittiset syyt olivat taustalla varsinaisesti.

Asia kulminoituu siihen kysymykseen, että jos me emme ole viemässä Euroopan unionin puolelta stabiilisuutta Itä-Eurooppaan päin, pahimmassa tapauksessa olemme tuomassa epästabiilisuutta sieltä tännepäin, ja siihen pohjautuu tämä poliittinen harkinta laajennusprosessissa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme ed. Mähösen kanssa pitkälti ihan samaa mieltä näistä asioista, eli jäsenmaan koolla ei pitäisi olla kovin ratkaisevaa merkitystä, vaan jäsenmaan osaamisella pitäisi olla tärkeä merkitys.

Ed. Kiljuselle toteaisin, että itään laajentuminen ei ole toki asialistalla mutta se on hyvin vahvaa EU:n tulevaisuutta. Taloudelliset seikat eivät ole ratkaisevia vaan poliittiset. Siitä olen samaa mieltä, ja sen mielestäni toin aika selkeästi puheenvuorossani esiin. Taloudellisilla tekijöillä on kuitenkin merkitystä, ja halusin sen vain tuoda esiin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Mietinnössä todetaan, että EU kehittyy itsenäisten valtioiden yhteisönä. Tämä mielestäni korostaa sitä ajatusta, jota tässäkin salissa on pidetty hyvänä, ja se antaa meille vielä mahdollisuuden jatkossakin päättää joistakin asioista itsenäisesti. Otsikon alla on lisäksi todettu ajatuksia työllisyysnäkökohdista ja siitä lähtökohdasta, joka alun perin tavoiteasetelmassa oli, että kansalaisten hyvinvointia pyritään EU:n alueella kohottamaan. Ajatus on tietysti hyvin kannatettava ja kaikin puolin hyvä. Näkisi vain, milloin se toteutuu lihaksi.

Itse keskityn lyhyesti tarkastelemaan selonteossa työllisyys- ja työttömyysnäkökulmaa. Siinä todetaan työttömyyden koko EU:ssa olevan hyvin keskeinen ja pahin ongelma ja ennen kaikkea, että pitkäaikaistyöttömyys myös EU:n sisällä jäsenvaltioissa on kasvamaan päin. Selonteko korostaa kansallisen päätöksenteon mahdollisuutta ja jättää kansalliselle päätöksenteolle eväät siinä mielessä, että se kuuluisi enemmän sinne, mutta tämä ei sulje myöskään pois sitä, että unioni paneutuisi työllisyyden hoitoon. Itse näen, että tähän pitäisi kovemmalla kädellä paneutua, koska se todetaan pahimmaksi ongelmaksi.

Unionin maat sinällään ovat hyvin pitkälle teollistuneita maita, joissa on saman tyyppinen kehitys kuin Suomessa eli automaatio on vienyt työpaikkoja ja saman tyyppinen muiden asioiden suhteen on kehityssuunta palveluiden osalta ja

ongelmat ovat hyvin pitkälle samat kuin Suomessa. Tarkkaa lukumäärää EU:ssa en tiedä, mutta yli 20 miljoonaa työtöntä lienee tänäkin päivänä. Valtioneuvoston kannanotossahan todetaan, että unionille olisi asetettava velvollisuus ottaa työllisyysnäkökohdat horisontaalisesti huomioon eri politiikan lohkoilla. Tämä horisontaalinen näkökulma; itse kun katson horisonttiin ja lähdän kävelemään kohti, niin yleensä menen kauemmaksi päin. Toivon, että tämä sanonta ei tarkoita sitä ajatusta, vaan että joskus tavoittaisimme horisontin.

Näistä toimenpiteistä. Pitäisi lähteä siitä, mitä eilisiltana täällä puhuttiin lakialoitteesta, jossa esitettiin 6-tuntista työaika. Kyse eurooppatasolla, kun otetaan tilanne työttömyyden voittamisen suhteen, on hyvin pitkälle samanlainen kuin aikaisemmin totesin, ja siksi ilman laajempaa työnjakokeskustelua en usko, että eurooppatasollakaan päästään työttömyyden voittamiseen. Sen takia Suomen, vaikka Suomi on pieni maa sinällään, olisi minusta kunniakasta olla siinä rivissä, jossa ollaan esittämässä vahvoja näkökantoja, vahvempia, mitä selonteossa todetaan, eikä seurata vain kehitystä. Sen pitää pitää sisällään sen, että tehdään toimenpiteitä myös.

Unionissa yleensä, eikä yksin Suomessa, vaan koko maailmassa käydään hirveää kädenvääntöä siitä, kuka maksaa sosiaaliturvan. Minusta Suomen yhtenä osallisena olisi kunniakasta olla myös siinä keskustelussa mukana, että puhutaan siitä, millä tavalla rahan valta tavallaan saataisiin mukaan, ne, jotka omistavat koneet, maksamaan yhteistä sosiaalista turvallisuutta. Se tulee olemaan hyvin keskeinen kysymys tulevaisuudessa, millä tavalla tulonjakoa ja sosiaalisia turvaverkkoja pidetään yllä Euroopassa, ettei tässä toteutuisi sellainen näköala, että unioni tuleekin jyräämään näitä alaspäin.

Viimeaikaisessa tiedonvälityksessä ranskalaiset ovat puhuneet työttömyyden voittamisvaihtoehdoista, ja siellä on ihan samat lääkkeet kuin tässäkin salissa viime aikoina on pidetty. Siellä on puhuttu joustoista, työn sivukuluista, mikä tarkoittaa ihan sitä samaa rahanvallan oikeistolaista henkäystä. Nyt viedään alas tätä sosiaaliturvaa, viedään ihmisten elämisen tasoa matalammaksi, palataan aikaan, jossa tehdään pitempiä päiviä huonommalla palkalla. Se ei voi tämän unionin sosiaalipoliittisen näkökulman toteutumisen kannalta ainakaan viedä siihen suuntaan, mitä näissä papereissa on kirjoitettu. Eli kyllä minusta sitä keskustelua pitäisi saada enemmän

myös näissä konferensseissa esille, jotta robotit saadaan verolle ja maksamaan sitä yhteistä turvallisuutta.

Se olisi minusta hieno asia. Me emme olisi takapenkiläisiä siellä. Me tekisimme uusia avauksia. Mitenkään ei voi olla kerskaamassa sillä, että meillä olisi siltä osin asiat kunnossa. Meillä on suuri hätä työttömyyden voittamisen suhteen, ja tämä olisi koko Euroopan unionissa semmoinen kunniakas asia, että me pääsisimme siitä kirosta jatkossa kunnialla pois ja ihmiset saisivat oikealla työllä leipänsä eivätkä syrjäytyisi ja eksyisi sivupoluille.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta haluan todeta Elinkeinoelämän Valtuuskunnan selvittäneen suomalaisten toiveet siitä, mihin suuntaan haluamme EU:ta kehittää. Tärkeimpiä toiveita ovat tämän Evan tutkimuksen mukaan, että Suomi kehittäisi EU:ssa kansainvälisen rikollisuuden torjuntaa, keinoja työttömyyden nujertamiseksi sekä avoimuutta ja demokratiaa päätöksenteossa. Reipas eteneminen näissä asioissa tietysti merkitsee sitä, että suomalaisten luottamus EU:n toimintaan vahvistuisi.

Ed. Lahtelan puheenvuoron johdosta haluaisin todeta sen, että ehkäpä keskustelussa on liikaa painotettu EU:n roolia taloudellisena voimakeijänä, vaikka unionin päämäärät ovat hyvinkin ihmistä lähellä kuten rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen jäsenmaissa.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Suomen lähtökohdat hallitustenvälisessä konferenssissa Torinossa on kirjoitettu valtioneuvoston selonteossa ja nyt käsiteltävänä olevassa ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä. Valiokunta tukee mietinnössään kautta linjan ajatusta, että unionin perussopimuksiin tähtäävillä muutoksilla parannettaisiin unionin toimintaa. Suomen lähtökohdaksi on, että Euroopan unionia tulee kehittää itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä. Ajatus on hyvä, ja kannatan itse myös löysää Euroopan unionia, joskin Euroopan unionin parlamentin valtaa tulisi joiltain osin lisätä. Myöhemmin palaan tähän.

Löysä liitto on hallitusten välinen ja vahva liitto federalistinen liitto. Löysällä liitolla annetaan jäsenmaiden kansalaisten eduille selkeä oikeutus, ja tiukassa liitossa jäsenvaltioiden vetoaminen kansallisiin etuihin on rajattu mahdollisimman vähiin. Jos Suomi liittyy Euroopan ta-

lous- ja rahaunioniin Emuun, niin kolmannen vaiheen toteutuminen edellyttää EU-maiden talouspolitiikan yhteensovittamista ja myöhemmässä vaiheessa siirtymistä yhteiseen valuuttaan. Mielestäni Talous- ja rahaunionin seurauksena EU on kehittyvässä yhä federalistisempaan suuntaan eli paremminkin liittovaltioksi kuin valtioiden väliseksi liitoksi.

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että hallituksen talouspolitiikka tähtää siihen, että Suomi täyttää Euroopan unionin talous- ja rahaliiton kriteerit, jotta Suomi voi niin päätettäessä liittyä Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen sen käynnistyessä. Työllisyys ei ole tällä hetkellä Emu-kriteereiden joukossa ja olisi tärkeää saada työllisyys yhdeksi kriteeriksi. Ed. Lahtela myös täällä puhui työllisyysasioista ansiokkaasti. Hallituksen kannanotot hvk-selonteossa ja hallitusohjelmassa ovat sen vuoksi ristiriitaisia, sillä hvk:n mukaan hallitus näkee tärkeäksi Euroopan unionia kehitettävän täysivaltaisten itsenäisten valtioiden välisenä liittona ja Emu tähtää taas paremminkin valtioliittoon.

Euroopan parlamentin valta on viime aikoina ollut vahvasti keskusteluissa sekä maamme lehdistössä että myös Euroopan parlamentissa. Asia oli esillä myös viime viikolla Euroopan parlamentin puhemies Hanschin vierailun aikana. Mielestäni Euroopan parlamentin valtaa tulisi lisätä. Budjetti- ja lainsäädäntövaltaa voitaisiin siirtää nykyistä enemmän parlamentille. Tällä hetkellä Euroopan parlamentilla ei ole aloiteoikeutta. Olisi todella tärkeää, että kansan valitsemalla EU-parlamentin jäsenenä olisi oikeus aloitteiden kautta saada omalle maalle tai kansalaisille tärkeitä asioita käsitteilyyn myös Euroopan parlamentissa.

Vaikka EU-parlamentin valtaa lisättäisiin, niin näkisin, että tämä ei veisi pois valtaa kansallisilta parlamenteilta, niin kuin ed. Aittoniemi eräässä puheenvuorossaan tuntui pelkäävän. Sen sijaan vallankäyttöä EU:n sisällä jaettaisiin demokraattisempaan suuntaan. EU-parlamentin puhemies Hansch mainitsi, että valtaa lisätään Euroopan parlamentissa. Se ei ole välttämättä pois jostain. Vallan määrä ei ole vakio. Sitä voidaan myös lisätä.

Euroopan unionin tulisi olla lähempänä kansalaisia. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy hallituksen selontekoon uskoen, että kansalaiset hyväksyvät unionin paremmin, jos unioni pystyy luomaan edellytykset konkreettisten uhkien ja epäkohtien ratkaisemiselle. Jotta unioni olisi lähempänä kansalaisia, nähtiin niin valiokunnas-

sa kuin selonteossakin tärkeäksi, että myös avoimuutta päätöksenteossa tulisi lisätä. Valiokunta edellytti, että Suomen tavoitteena tulee avoimuuskysymyksessä olla kansalaisten tiedonsaantioikeuden ja siihen liittyvän asiakirjajulkisuuden turvaaminen. Näen, että asiakirjoista tiedottamista ja avoimuutta tulee lisätä Euroopan unionissa, jotta suomalaisella EU-kansalaisella olisi mahdollisuus vaikuttaa asioiden kulkuun. Osallistumalla sitoudutaan yhä vahvemmin hankkeiden eteenpäin viemiseen, ne koetaan omiksi ja läheisiksi. Niinpä EU:n perustamissopimukseen tulisikin liittää kohta asiakirjojen julkisuudesta.

Arvoisa puhemies! Hallitus lähtee selonteossa ajatuksesta, että sosiaalipolitiikkaa koskeva päätöksenteko tulee säilyttää kansallisella tasolla. Olen täysin samaa mieltä, Suomella on edelleen kaikesta huolimatta korkeatasoinen sosiaaliturva. Mutta pelkäänpä, että eri EU-maiden välillä joudutaan tulevaisuudessa pohtimaan sitä, tulisi-ko jokaiselle EU:n kansalaiselle turvata minimiperusturvan taso ja kuinka kauan EU-maat voivat pitää eritasoista sosiaaliturvaa.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen pohdiskeli demokratiavajekysymystä Euroopan unionin puitteissa. Kuten perinteisesti on todettu, niin demokratiavaje ilmenee ehkä kahden instituution tasolla. Toisaalta kansallisten parlamenttien vaikutusvalta suhteessa EU-päätöksentekoon on yksi osanen demokratiavajetta tai sitä kysymystä, ja toinen on tietysti Eurooppa-parlamentin rooli. En oikeastaan ottaisi kantaa niinkään selvästi siihen, onko tämä vallanjakokysymys nollasummapeliksi tai positiivisummapeliksi, jossa jälkimmäisessä tapauksessa valtaa voitaisiin lisätä ilman, että se olisi joltakin pois, mikä oli ed. Hurskaisen kanta. En ole aivan varma tästä. Tilanne saattaa olla nollasummapelikin.

Olenaisempaa on katsoa silloin, mistä valtaa otetaan Eurooppa-parlamentille, jos sitä lisättäisiin, mitä ed. Hurskainen totesi. Jos vähennetään ministerineuvoston vallankäytön asemaa Euroopan unionin puitteista ja siirretään tavalla tai toisella Eurooppa-parlamentille, niin epäilemättä tässä tilanteessa Eurooppa-parlamentin vallan lisäys on tavalla tai toisella poissa kansallisilta parlamenteilta, koska kansallisten parlamenttien vallankäyttö tapahtuu suhteessa ministerineuvostoon. Sen sijaan, jos Euroopan parlamentin vallan lisäys tapahtuu suhteessa komission vallankäyttöön, silloin tässä tapahtuu vallan siirty-

mistä Euroopan unionin sisällä. Tähän ilmeisesti puheenjohtaja Hänsch viittasi omassa puheenvuorossaan täällä, ja oletan, että ed. Hurskainen tarkoitti myös tätä vallankäytön aluetta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Hurskainen totesi suunnitellen niin, että vallankäytön määrä ei ole vakio, vaan se on sitä, että vallankäyttöä voidaan lisätä sen mukaan, kuinka halukkaita vallankäyttäjiä löytyy. Se olisi kyllä ihana ja hieno ajatus. Minäkin haluaisin käyttää hirväästi valtaa, kun vain jostakin sitä saisi kahmittua niin kuin hölmöläiset säkillä sinne taloonsa.

Jos lähdetään siitä, että vallankäytön kautta vaikutetaan toimintoihin, niin vaikutukset ovat joka tapauksessa suhteellisen vakiot, eli jos Euroopan parlamentille lisätään suhteellista valtaa, niin se on jostakin pois. Joko se on komissiolta pois taikka se on parlamenteilta pois. Joka tapauksessa Euroopan parlamentin vallan lisääminen on selkeästi ja yksiselitteisesti kulkemista kohti liittovaltion suuntaa, ja siitä syystä Euroopan unionin parlamentin valta pitää pitää nykyisissä rajoissa, jotta tätä pelkoa ei ole.

Toki täytyy sanoa, että koko parlamentti on tietyllä tavalla surkea ja naurettava. Se on lausunnonantaja komission ehdotuksiin, tällä tavalla se ei ole tietysti kaksinen. Mielestäni Euroopan parlamentin nimi pitäisi muuttaa vallan joksikin toiseksi, että sitä parlamentti-sanaa ei mainittaisi lainkaan. Tietyllä tavalla tämäkin, tällainen kauneusvirhe silloin poistuisi. Ei enää kukaan puhuisi parlamentista.

Kyllä kansanvaltaa ja demokratiaa lisätään yhtä hyvin sillä, että sitä pidetään kansallisella parlamentilla suhteessa Euroopan unionin johtojärjestelmään eli valtaa pidetään mahdollisimman paljon täällä. Silloin se on oikeassa paikassa ja meidän käytettävissämme se demokratia eikä Euroopan unionin parlamentissa.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Aittoniemelle: Ed. Kiljusen kanssa voin jatkaa asiaa pohtien. Tällä hetkellä EU-parlamentilla on muutakin valtaa kuin antaa ainoastaan lausuntoja. EU-parlamentilla on jonkin verran budjettivaltaa, mutta mielestäni sitä valtaa tulisi lisätä. Välttämättä vallan lisäämisen ei tarvitse johtaa liittovaltion suuntaan. En vaatinutkaan täyttä valtaa EU-parlamentille lainsäädännössä sen enempiä kuin budjetissa tai aloiteoikeudessakaan.

Puhetta ryhtyy johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Pyköläinen: Arvoisa rouva puhemies! Arvostelin helmikuun lähetekeskustelussa hvk-selonteon kirjoitustapaa. Suomen pyrkimykset oli siinä ilmaistu ainakin puolellatoistakymmenellä vaativuus- tai sävyasteella. Hallitus pitää tärkeänä, hyödyllisenä tai tarkoituksenmukaisena, on valmis harkitsemaan, pyrkii, katsoo, kannattaa tai sitten kaikki sama konditionaalissa. Selonteko antoi tästä syystä kovin ponnettoman ja ylivarovaisen kuvan Suomen tavoitteista.

Ilokseni tässä talossa on pystytty parempaan. Ulkoasiainvaliokunnan kannat on ilmaistu paljon selkeämmin ja määrätietoisemmin. Eduskunnan asema ylimpänä valtiolimenä on huomioitu riittävän painokkaasti. Mietinnön hallitukselta edellyttämä toimintatapa antaa meille hyvän pohjan seurata ja valvoa hvk-prosessia.

Haluan tässä puheenvuorossani korostaa kahta mietinnössä vähemmälle huomiolle jäänyttä, mutta mielestäni Euroopan tulevaisuudelle tärkeää näkökulmaa, nimittäin EU:ta osana maailmaa ja EU:n suhdetta kansalaisiinsa. Epäonnistuminen kummassa tahansa niistä on unionin tulevaisuudelle kohtalokasta.

Mietinnössä EU:n suhdetta muuhun maailmaan tarkastellaan lähinnä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisen yhteydessä. Näkökulma on suppea ja Eurooppa-keskeinen. Se ei sisällä unionin lähialueiden turvallisuusongelmiin viittaamista lukuun ottamatta näköaloja ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleisiin ja yhteisiin päämääriin. Itse asiassa yhteisöllisyyttä pidetään sellaisenaan uhkana. Vaikka sekä hallituksen selonteossa että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan EU-jäsenyyttä turvallisuusratkaisuna, suverenisuuden luovuttamisessa ei mennä mielikuvia pidemmälle. Päinvastoin kummassakin jäsenmaiden itsellisyys ja kunkin omien etujen huomioon ottaminen ovat korostetusti esillä.

Valtaosa EU:n toimista ja jäsenvelvoitteista vaikuttaa Euroopan ja muun maailman suhteisiin. Muutos taloudellisesta yhteenliittymästä poliittiseksi unioniksi tuo väistämättä tarpeen tarkastella kauppapolitiikkaa kokonaisuutena myös EU:n ulkosuhteiden kannalta. Silloin ei ole kysymys vain turvallisuuden vahvistamisesta lähialueiden vakautta lisäämällä. Yhtä vähän on kysymys vain selviytymisestä taloudellisessa kil-

pajuoksussa Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa. Paljon tärkeämpää on, miten EU:n neljä vapautta: palvelujen, tavaroiden, pääoman ja työvoiman vapaa liikkuvuus, vaikuttavat maailmantalouden muihin toimijoihin ja ennen kaikkea ihmiskunnan suurten haasteiden ratkaisemisedellytyksiin.

Kysymys on ajatuksellisesti samasta asiasta kuin ulkoasiainvaliokunnan mietinnön tärkeä linjaus ympäristönäkökulman sisällyttämisestä EU:n perustamissopimukseen. Ympäristötavoitteiden nostaminen ohi kaupan vapauden on samanlainen päämäärä kuin globaalin vastuun huomioinnin ottaminen EU:n politiikassa. Kumpikin on valinta kestävän kehityksen puolesta markkinauskoista pikavoittojen metsästystä vastaan.

Ihmiskunnan suuret haasteet ovat mittakaavaltaan musertavia EU:n sisäisiin muutospaineisiin verrattuna. Ympäristöuhkat, kasvava vesipula, ravinto- ja väestöriisi tai rikkaiden teollisuusmaiden ehdoilla toimivan maailmankaupan rumat jäljet kehitysmaissa voivat nopeasti tehdä tyhjäksi minkä tahansa hvk:ssa vainoin väänneen kompromissin. Maapallo ei enää jakaudu ideologisesti toisiaan kyräileviin itään ja länteen, vaan on revennyt asemaansa puolustavien rikkaiden ja päättymättömään köyhyyteen tuomitujen reservateiksi.

Olen vakuuttunut siitä, että viime aikoina esiin nostettuun huoleen suomalaisten puutteellisista integraatiohistorian tiedoista kuuluu myös yletämättömyys Euroopan siirtomaahistoriasta. Meillä on ehkä jonkinlainen käsitys siitä, mihin Englannin, Ranskan tai Belgian valtapiirit ovat maantieteellisesti ulottuneet, mutta siihen se jääkin. Entisen emämaan ja sen alusmaan taloussuhteet ovat tuttuja vain, jos niillä on ollut vaikutuksia Suomeen. Poliittista historiaa opimme tuntemaan lähinnä akuuttiin vaiheeseen kasvien kriisien oheisaineistona.

Kolonialistinen perintö on vaikuttanut merkittävästi EU:n muotoutumiseen. Käytännön tasolla se näkyy muun muassa tullipolitiikassa ja kehitys yhteistyön suuntaamisessa. Yritystä jatkaa kolonialismia ovat sellaiset kehittämisyriöt, joissa on nähdään paha maailmaa ulkopuolelleen patoavana hyvinvoinnin saarekkeena.

Eurooppa ei kuitenkaan enää tulevaisuudessa voi selviytyä muiden kustannuksella. Maailman suuret haasteet ovat ratkaistavissa vain rakentamalla avoimeen vuorovaikutukseen perustuvaa ja heikoimpia tukevaa talousjärjestystä. Näin

linjaten sisämarkkinoiden neljällä vapaudella on vastaisuudessa rajansa ja EU:n harjoittamalla kauppapolitiikalla korostetusti Euroopan yhteisen ulkopolitiikan sisältö.

Kaikki tämä huomioiden en pidä yksinomaan myönteisenä yrityksiä rajata EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikka epämääräisten yhteisten arvojen puitteissa tapahtuvaksi hallitusten yhteistyöksi. Sekin on tärkeää, mutta lisäksi tarvitaan unionin tasolla tietoista ulkopolitiikkaa kauppapolitiikan raamittamiseksi ja EU:n globaalin vastuun kantamiseksi.

Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana EU:n ja kansalaisten suhteesta. Hallituksen selonteossa todetaan vastaansanomattomasti: ”Unionin kehitys on riippuvainen kansalaisten sille antamasta tuesta. Tuen saamiseksi unionin on - - pystyttävä vastaamaan kansalaisia suoraan koskettaviin kysymyksiin, kuten kansalaisten perusoikeuksiin, sisäiseen turvallisuuteen, työllisyyteen, ympäristön suojeluun, sekä avoimuuden, tasa-arvon ja läheisyysperiaatteen edistämiseen.”

Niin hyvältä kuin linjaus kuulostaakin, se on kovin kaukana arkitodellisuudesta. Mikään näistä kansalaisten tuen saamisen ehdoista ei ole tällä hetkellä kovin korkealla EU:n käytännön politiikassa. Unionin etäisyys kansalaisistaan johtuu myös kielellisestä ja kulttuurisesta heterogeenisuudesta, kuten suuri valiokunta on lausunnossaan huomauttanut. Tämän vuoksi on epärealistista kuvitella, että ihmiset sitoutuisivat EU:hun samalla tavalla, kuin he sitoutuvat omaan maahansa tai maakuntaansa. Sellaiseen pyrkiminen johtaa helposti poliittiseen manipulointiin, jota vastustan jo lähtökohtaisesti.

Käytännön rajoituksista huolimatta unionin ja kansalaisten lähentäminen toisiinsa on tärkeä tavoite. EU:n on pystyttävä parantamaan edellytyksiä kansalaisia koskettavien uhkien ja epäkohtien ratkaisemisessa. Kansalaisten mahdollisuuksia osallistua itseään koskevien päätösten valmisteluun on lisättävä. Unionin käytännön toimintatapoja ja rahankäyttöä on tehostettava vastaamaan kansalaisten odotuksia ja oikeustajua. Kaikkeen tähän tarvitaan nykyistä paljon suurempaa avoimuutta.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan aiheellisesti kansalaisten tiedonsaanti-oikeuksia ja siihen liittyvää asiakirjajulkisuutta avoimuuskysymyksen keskeisinä tavoitteina. Julkisuusperiaate onkin todettava unionin perussopimuksessa, jotta viranomaisvallasta saadaan siirrettyksi askel kansanvaltaa kohti. Sopi-

muksissa ja päätöksissä käytetyn kielen ymmärrettävyys on tietysti edellytys sille, että julkisuusperiaatteesta on kansalaisille käytännön hyötyä.

Samalla kun korostamme EU:n ja kansalaisten yhteyden parantamista avoimuutta lisäämällä, on huolehdyttävä siitä, että omat nurkat ovat kunnossa. Nyt näin ei ole. Suomessa hallinnon julkisuusperiaate on suhteellinen eikä ulotu unioniasioissa tärkeään ulkoministeriöön. Nyt sen tsaristinen tapa toimia on leviämässä EU:n myötä myös muihin ministeriöihin. Virkamiehet tulkitsevat asiakirjoja salaisiksi silloinkin, kun todellista syytä menettelylle ei ole. Osa tekee näin ilmeisesti pelkästä mukavuudenhalusta.

Suomen kyseenalaisesta linjasta on kiusallisempiakin esimerkkejä. Suomi jättäytyi sivuun, kun Ruotsi ja Tanska asettuivat taannoin Ruotsin toimittajaliiton tueksi sen valituksessa EU:n tuomioistuimelle ennakkotapaukseksi luonnehditussa asiakirjojen julkisuuskysymyksessä. Suomen virkamiehet esiintyivät julkisuuskysymyksissä kompromissintekijöinä, vaikka mitään asiaperusteista syytä tinkiä pohjoismaisesta käytännöstä ei ole.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän ulkoasiainvaliokunnan mietintöä Suomen hvk-linjauksista pääosin kannatettavana. Jään odottamaan, että hallitus toimii eduskunnan suuntaan tinkimättä siinä esitetyllä tavalla.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Maaliskuun lopussa Torinossa alkanut hvk eli EU:n hallitustenvälinen konferenssi oli aikanaan sovittu Maastrichtin kokouksen päätösten toteutumisen tarkistuskonferenssiksi. Niinpä jäsenmaiden odotukset ja käsitykset agendasta ovat olleet kovinkin erilaisia.

Kun tutustuu ulkoasiainvaliokunnan mietintöön aiheesta Suomi ja hvk 1996, voi perustellusti todeta, että Suomi ei vastusta järkeviä ehdotuksia, pitää puolensa, mutta ei vastusta järkeviä uudistusehdotuksia.

Unioni instituutiona on meille väline, jota tulee käyttää yhteiseksi eduksi, ja siksi on erittäin tärkeää, että kaikki maat, myös pienet, kuten Suomi, voivat osallistua unionin kaikkeen toimintaan ja päätäntään. Hvk:n agenda on joltisenkin jäsentynyt jo nyt Torinossa, missä sisäisistä haasteista nousivat listalle kansalaisten turvallisuus ja kolmannen pilarin kansainvälistä rikollisuutta ja huumeita käsittelevät asiat ja ulkoisista listautui käsiteltäväksi unionin laajentuminen sekä ylipäättään unionin toimintakyky eli unionin ja kansalaisen keskinäinen suhde sekä institu-

tionaalinen toimintakyky ja unionin kyky hoitaa ulkosuhteitaan.

Unionin ulkosuhteisiin ja niiden hoitotapaan Suomella on kuitenkin historiastaan ja geopoliittisista syistä hyvinkin kriittinen ja perinteinen kanta. Näemme, että me hoidamme ne itse omalta osaltamme.

On olettavissa, että myös EU:n ja Länsi-Euroopan unionin Weu:n suhteet tulevat esille eli nimenomaan Weu:n rooli EU:n turvallisuuspoliittisena instrumenttina, kun käsitellään erityisesti rauhanturvaamista tai kriisienhallintaa. Malliesimerkki tästä on nykyinen Jugoslavian järjestely. Asiaa sivutaan varmaankin myös turvallisuustakuuaspektista, koska se on eräs olennainen kysymys EU:n laajenemisessa. EU:hun on hakeutumassa valtioita, jotka kokevat menneisyydestä johtuen tarvitsevansa turvallisuustakuuta, ja ne ovat niitä, jotka nostavat tämän kysymyksen esille.

Suomi ei varmastikaan halua liittyä Natoon, vaikka onkin Weu:n tarkkailijajäsen. Muilla mailla on ja saakin olla omia, toisenlaisia intressejään. Varmaankin on akateemisena keskustelunaiheena mielenkiintoista pohdiskella, miten Weu:n ja Naton turvallisuustakuut suhtautuisivat toisiinsa, jos jäsenmaa olisikin Weu:n jäsen, mutta ei Naton. Tämä ei ole meillä Suomessa ajankohtaista.

Työttömyys on vakava koko Eurooppaa koskeva ongelma, joka johtuu niin eurooppalaisesta kuin globaalisestakin rakennemuutoksesta. Asian on nähty tähän asti kuuluvan kansallisella tasolla hoidettaviin kysymyksiin. Euroopassa on työttömiä, kun lasketaan kaikki työttömyyskoulutuksessa ja muissa järjestelyissä mukana olleet, liki 30 miljoonaa. Niinpä EU-komission puheenjohtaja Santer on ollut asiassa aloitteellinen ja aikoo tehdä kierroksen EU-maissa, ja jo ensi kuussa eli kesäkuussa järjestetään asiasta Firenzessä ministeritason kokous. Lienee uskottavaa, että asia tulee nousemaan jollakin aikavälillä myös hvk:n agendalle.

Emulla, kun se syntyy vuosituhannen lopulla 1999, tulee olemaan merkittävä vaikutus eurooppalaiseen elämään ja talouteen myös Suomessa. Voisi ennustaa, että joudumme tekemään 3-5 vuoden sisällä siitä, kun Emuun liitymme, merkittävän palkkaverotusta koskevan veroremontin. Samoin työmarkkinoilla väistämättä jossakin ajanjaksossa tulee työsopimusten solmiminen yhä lähemmäksi työpaikkaa eli todellisia sopijaosapuolia. On myös odotettavissa, että työsuhteet ja palkat joustavat nykyistä ehkä merkit-

tävästikin enemmän. En silti uhoisi ed. Elon taapaan lapsityövoimasta tai laittomuuksista. On kuitenkin kyse eurooppalaisista sivistysvaltioista, joilla on pitkät sopimus- ja neuvotteluperinteet.

Kolmas asia, joka joutunee myllerryksen kouriin, on julkinen sektorimme, jonka merkitys palvelujen tuottajana ja ylenmääräisenä säätelijänä tulee vähenemään Emun myötä ja muuttuu esimerkiksi suomalaisiksi edunvalvontapolitiikan rooliksi suhteessamme Brysseliin.

Kaikki tämä siksi, että Eurooppa on menettämässä ja menettänyt kilpailukykyänsä suhteessa Yhdysvaltoihin ja erityisesti Aasiaan. Jo nyt joka toinen maailmassa investoitu markka, dollari tai mikä hyvänsä valuuttayksikkö sijoittuu Aasiaan. Emu Emuna ei ole agendalla, mutta vaikuttaa taustalla. Markka, euro, ecu tai mikä valuutta hyvänsä on kummallinen ja tylykin konsultti.

Laajeneminen on väistämätön ja tarpeellinen kehitys, jos todella halutaan vahvistaa EU:n roolia yhteisen Euroopan työrukkasena. Laajenemisaikataulu tulee olemaan sangen maltillinen, koska kustannukset EU:n taloudellisesta roolista eli maatalouspoliittisesta roolista ja rakennerahastoista johtuen tulevat olemaan huomattavat. Näiden jonossa odottavien aika voi käydä pitkäksi, joten pienten askelten etenemistä, yhteistyötä ja rakenneohjelmia on syytä ylläpitää ja laajentaa.

Talous ja turvallisuus kulkevat yhtä jalkaa. Euroopassa on sodittu koko sen historian ajan. EU taloudellisena yhteistyövälineenä on se keino, millä pyritään myös ylläpitämään rauhaa ja stabiilia kehitystä koko Euroopassa ja sen ääri-ajoilla kuin myös kahden vanhan eurovallan eli Saksan ja Ranskan välillä.

Sopimusten hierto, laaja yhteistyö menettelytavoista ja tavoitteista sopiminen on aina vaikeaa ja sitä vaikeampaa, mitä useampi sopijaosapuoli on mukana. Erityisen vaikeaa on pienenä osapuolena pitää puoliaan. Väitän kuitenkin, että se onnistuu paremmin meillekin neuvottelupöydässä kuin rynkin kahvassa.

Arvoisa puhemies! Suomi voi tuoda merkittävän arvoisan moneen agendan asiaan. Erityisesti ympäristö-, kuluttaja- ja turvallisuusasiat, miksei myös avoimuus ja julkisuus asioiden hoidossa ovat meillä hyvinkin pitkälle eri näkökulmista valmisteltuja ja sovittuja asioita sekä myös sangen asiallisesti hoidettuja. Meidän tulee kuitenkin jopa oppimestareina ollessamme muistaa, että kansallisella tasolla euroyhteisesti sovittujen asioiden ja tavoitteiden vaikutus meillä ja muual-

la voi olla hyvinkin erilainen ja vastuu näiden rajojen sisällä niiden sopimusten soveltuvuudesta on viime kädessä meidän. Mekin tarvitsemme tervettä taloutta omaan hyvinvointiimme ja yhteiskuntamme kehittämiseen. Ei pidä olla niin sinisilmäinen tai vihreä, että periaatteellisesti erinomaisesta syystä tulee myydyksi se viimein-kin oma esikoisoikeus tyhjästä rokkalautasta.

Ed. J. K u k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhonen ihan oikealla tavalla kyseli Suomen roolia siinä, mitä se voi tuoda agendalle, miten se voi tuoda monia hyviä asioita agendalle. Kun lähetekeskustelua täällä käytiin, kyselin sen perään, millä tavalla Eurooppa sinänsä voisi katsoa myös omien rajojensa ulkopuolelle. Kyselen edelleen sitä ja myös sitä, mikä siinä kehityksessä voisi olla Suomen rooli.

Täällä on ihan oikealla tavalla puhuttu taloudellisista mittareista ja myös äskeisessäkin puheenvuorossa siitä, mitä osaa maailman taloudessa Eurooppa ja esimerkiksi Aasia näyttävät. Aivan samalla tavalla olisi oikeutettua kysellä, mitä roolia tällä Telluksella, tällä pallolla näyttelä Aasian ohella myös Afrikka. Yleensä olisi kyseltävä sen perään, millä tavalla blokkiajattelu, joka meillä nyt vallitsee, olisi murrettavissa niin, että EU voisi näytellä suurta roolia ja jopa Suomi sen pienenä osana siinä, että raja-aidat maailmassa eivät olisi niin suuria. Sinne, minne tämä suunnittelukausi yltää, voi mahtua jo monia muurien murtumisia. Yksi niistä on Kiinan tilanne ja monia muitakin vielä ennustamattomia voi olla edessä. Tällä tavalla odottaisin selonteissa käsiteltävän joskus vähän laajemminkin asiaa.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Kukkonen otti esille ihan tärkeän asian eli meillä on kokemuksia ja ymmärrystä humanitaarisissa asioissa, koska pieni joutuu ajattelemaan asioita paljon laajemmalla perspektiivillä kuin suuri. Tästä syystä meillä on varmasti mahdollisuus kauppapoliittisten toimenpiteiden ohessa tai jopa niiden edellä nostaa esille humanitaarisia asioita.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Suomen lähtökohtana oleva halu säilyttää EU itenäisten valtioiden yhteenliittymänä on oikea ja sille löytyy paljon tukea ympäri Eurooppaa. Jotta tämä periaate toteutuu, täytyy EU:n päätöksenteon perustua ensi sijassa valtioiden ja niiden

hallitusten väliseen yhteistyöhön. Hallitusten välisen yhteistyön vastakohtana on EU:n parlamentin vallan kasvattaminen. Selvää rajalinjaa tai taitekohtaa ei voida vetää sille, milloin EU:n parlamentin valta kasvaa liian suureksi. Kyse on aina luonnollisesti suhteellisesta asiasta.

Mutta se on selvästi havaittavissa, että hvk:n asialistalla ei ole ainuttakaan asiakohtaa, joka vahvistaisi ministerineuvoston asemaa suhteessa ylikansallisiin komissioon tai parlamenttiin. Kaikki liikkeet, joita hvk tulee tekemään, se voidaan ennustaa, heikentävät hallitustenvälisyyttä ja sitä kautta yksittäisten jäsenmaiden asemaa EU:n päätöksenteossa. Tapauskohtaisesti tälle löytyy myös kunnollisia perusteita.

Jo Maastrichtin kokouksessa hvk:lle luotu esityslista pohjusti nyt nähtävää kehitystä. Nyt olisikin syytä olla tarkka sen suhteen, että tämä hallitustenvälinen konferenssi ei automaattisesti sovi jo seuraavista askeleista unionin tiivistämiseksi. On itse asiassa pelättävissä, että tiivistäjät saavat tavoitteitaan helpoimmin läpi juuri tällä strategialla, että alustavasti sovitaan jo seuraavasta askeleesta, seuraavasta hallitustenvälisestä konferenssista, jonka asialistalla on tarkasteltava niitä aiheita, joita mahdollisesti tässä yhteisön tiivistäjät eivät lävitse saa. Näinhän kävi Maastrichtissa.

Erityisen vakava kysymys on ulko- ja turvallisuuspolitiikan päätöksenteko. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa liikutaan alalla, jolla jokainen jäsenvaltio viime kädessä itse päättää linjastaan. Kansallinen etu tarvittaessa syrjäyttää vaikka koko jäsenyyden, jos ne joutuisivat todella vastakkain. Siksi Suomen ei pitäisi joitakin toimeenpanoon liittyviä tehtäviä lukuun ottamatta missään tapauksessa kannattaa määränemistö-päätöksentekoa.

Sellaisen tilanteen, jossa EU ei jostain syystä saa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa yksimielisyyttä aikaan, täytyy olla vastaan panevalle maalle todella tärkeä. Mikäli tällaisessa tapauksessa enemmistö jyräisi vastustavan maan, johtaisi se kyseisen maan ja EU:n välillä erittäin vakavaa ristiriitaa.

Ne, jotka EU:ssa vaativat ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon tehostamista, perustelevat kantaansa sillä, että EU:n on saatava taloudellista asemaansa vastaava poliittinen painoarvo maailmanpolitiikassa. Sopii kysyä, miksi. Emme me oikeastaan tarvitse maailmanpolitiikassa yhtään uutta muskeleitaan pullistelevaa voimahahmoa, enempää sotilaallista kuin taloudellistakaan voimaansa pullistelevaa. Itse asiassa

Euroopassa on liian monta entistä maailmanvaltaa, joiden perintö luultavasti nostattaisi turhaa uhoa.

Myös Suomessa EU on monille poliittinen projekti ensi sijassa. Hvk:ssa otettavia askeleita onkin siksi arvioitava tarkastelemalla muuta EU:ssa tapahtuvaa. On nähtävissä, että ainakin osa hallituksesta näkee tavoiteltavana EU:n tiivistymisen ja sen, että Suomen paikka on olla mukana EU:n valtavirrassa. Tähän samaan kokonaisuuteen liittyy oletamus ydin-EU:n syntymisestä Emun kolmannen vaiheen ympärille ja että Suomen olisi oltava ydin-EU:ssa mukana, jotta emme jäisi Saksan ja Venäjän väliin, kuten on sanottu.

EU:n ei kuitenkaan tarvitse olla Suomelle liioitellun poliittinen projekti. Pikemminkin sen olisi oltava pragmaattinen projekti, jonka ennen muuta neljän vapauden alalla on yhdistettävä Eurooppaa Euroopan eri alueiden erot huomioon ottavalla tavalla.

Hvk:n perustendenssinä on vahvistaa parlamentin asemaa ja parantaa yhteisön päätöksentekokykyä. Päätöksentekokyvyn parantamista tarvitaan aloilla, joilla olisi kyettävä vastaamaan vapaiden markkinoiden aiheuttamiin haittavaikeuksiin. Tällä perusteella voidaan hyväksyä päätöksenteossa tapauskohtainen siirtyminen yksimielisyysvaatimuksesta määränemistö-päätöksentekoon ja myös se, että kolmannelta pilarista siirrettäisiin joitain asioita ensimmäiseen pilariin. Sitäkään en pitäisi tällä perusteella mahdottomana. On kuitenkin hyvä nähdä, että määränemistö-päätöksenteon lisääminen johtaa myös parlamentin aseman vahvistumiseen, koska useimmat näistä asioista tulisivat todennäköisesti automaattisesti myös yhteispäätösmenttelyn piiriin.

Lisäksi parlamentin asemaa pyritään näemmä vahvistamaan ulottamalla yhteispäätösmenttely kaikkiin nyt määränemistöllä neuvostossa ratkaistaviin asioihin. EU-parlamentin puemies Klaus Hänsch kertoi suurelle valiokunnalle Strasburgissa muutama viikko sitten, että yhteispäätösmenttelyn laajentaminen on parlamentin päättäväite hvk:ssa. Parlamentti perustelee tätä vaatimustaan ns. demokratiavajeella.

Kysymys demokratiavajeesta ei ole kuitenkaan niin mustavalkoinen kuin parlamentin puolelta uskotellaan. Paljon riippuu näkökulmasta. Jos tunnustetaan se, että EU on ylikansallinen järjestö, jossa hallitusten edustajat sopivat ja päättävät asioista, niin kyllä silläkin on demokraattinen pohjansa. Jäsenvaltiot ovat tietoisesti

hyväksyneet sen, että joissain asioissa neuvosto voi määränemmistöllä, ilman parlamentin myötävaikutusta, ratkaista asioita. Eihän se toki ole demokratiaa samassa mielessä kuin parlamentarisessa demokratiassa käsitteellä ymmärretään. Se on pikemminkin sovitulla pelisäännöllä tapahtuvaa kansainvälistä yhteistyötä, mutta sellaisenaan täysin hyväksyttävää ja sellaiseen yhteisöön Suomi on myös liittynyt.

Suomessa on korostettu sitä, että parhaiten kansanvaltainen valvonta tapahtuu siten, että kukin kansallinen parlamentti valvoo mahdollisimman hyvin omaa hallitustaan. Europarlamentin puhemies Hänsch opponoi tätä sillä, että jos kaikki kansalliset parlamentit asettaisivat tiukkoja ehtoja omille hallituksilleen, ei neuvotteluvара jäisi ja päätöksenteko tukehtuisi. Eihän tästä ole kyse. Miksi kansalliset parlamentit lähtökohtaisesti olisivat päätöksentekoa vastaan? Ainakin Suomen eduskunta on yleensä jättänyt järkevän neuvotteluvaran ministereille, jotka ovat ministerineuvoston kokoukseen lähteneet.

Yhteispäätösmenettelyn käytön laajentamisen maatalous- ja kalastuspolitiikassa, joista ennen muuta kiistassa yhteismenettelyn laajentamisesta on kyse, arveluttaa keskustaa. Yhteispäätösmenttelyn käyttöönotto maatalouden ja kalastuksen lainsäädännössä johtaisi automaattisesti myös parlamentin roolin vahvistamiseen kyseisten alojen budjettipäätöksenteossa. Tiedämme Suomen historiasta valitettavan hyvin sen, että maatalous yhtenä elinkeinoalana on poikkeuksellisten poliittisten intohimojen kohde. Olisi aika normalisoida tilanne, että yhtä elinkeinoa käsiteltäisiin elinkeinojen joukossa tasavertaisesti.

Pelkään, että sama intohimojen taso koskee koko Eurooppaa. Samat ristiriidat puhkeaisivat myös EU:n parlamentin puitteissa, sen poliittisten ryhmien sisällä ja välille ja sitä sävyttäisivät vielä kansalliset erot ryhmien sisällä. Siksi tuntuu varmemmalta se, että alan ministerit neuvottelevat alan kysymyksistä kansallisten mandaattiansa pohjalta. Ehkä se ei ole niin demokraattista kuin joku toinen tapa. Pelkään, että Suomen kaltaisen maan pienet, mutta meille tärkeät yksityiskohdat saattaisivat jäädä EU-parlamentin käsittelyssä laajemman maatalousriitelyn alle.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa arvostelin hallituksen selontekoa siitä, että hallitus haki käytännössä blankovaltakirjaa neuvottelujen varten erityisesti kolmessa asiaryhmässä: mää-

ränemmistö päätöksen teon laajentamisessa neuvoston piirissä, kolmannen pilarin asioiden siirtämisessä ensimmäisen pilarin esiteltäviksi sekä äsken mainitussa yhteispäätösmenttelyssä. Nyt ulkoasiainvaliokunnan mietintö rajaa tämän mandaatin jatkokäsittelyn varaan, joskin yhteispäätösmenttelyn kohdalla eduskunnan olisi hyväksyttävä UaV:n esittämän ponnen sijasta joko keskustan ryhmäpuheenvuorossa esittämä ponsi, jota kannatan — kuten myös muita ponsia, ellei niitä tähän mennessä keskustelussa ole kannatettu — tai sitten suuren valiokunnan lausunnossaan UaV:lle esittämä kanta.

Tämän eduskunnan tahdon toteuttaminen edellyttää, että hallitus kykenee tuomaan aidot valinta- ja ratkaisutilanteet ajoissa tänne käsitteilyyn hvk-neuvottelujen aikana. Informaation puutteesta hallitusta ei todellakaan voi syyttää. Informaatiota on tähän mennessä annettu erittäin paljon, riittävästi. Tähänastiset kaksi raporttia hvk:n ensimmäisen vaiheen etenemistä ovat laajuudeltaan olleet päinvastoin sellaisia, että moni yksityiskohta voi epätarkalta lukijalta jopa vilahtaa tekstin runsauden takia huomaamatta ohitse tai eteenpäin. Uskon, että hallituksen poliittinen silmä on kuitenkin niin tarkka, että se tästäkin keskustelusta on löytänyt hvk:n todelliset kipupisteet Suomen eduskunnan näkökulmasta ja tuo erityisesti niihin liittyen informaation ajoissa tänne.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen käsitteli ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa EU:n puitteissa, mutta ei ottanut kuitenkaan puheenvuorossaan kantaa keskustan ryhmäpuheenvuoron ehkä mielenkiintoisimpaan ja yllättävimpään kannanottoon. Sehän koski ulkoministereiden Tarja Halosen ja Lena Hjelm-Wallénin yhteistä ehdotusta EU:n ja Weu:n suhteiden järjestämisestä hvk-prosessin yhteydessä.

Ulkoministerihän ehdottivat, että EU:n ja Weu:n yhteistyötä tulisi tiivistää. He totesivat nimenomaan, että EU tarvitsee kriisinhallintatoimien toteuttamiseksi nykyistä selkeämmän yhteyden Weu:n rauhanedistämistehtäviin.

Keskustan eduskuntaryhmän puheenvuorossaan ehdotettiin sen sijaan, että Suomen ei tule tehdä ehdotuksia Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamiseksi nykyisestä. Tämähän on ehdotus, josta joudumme vielä äänestämään. Mikä on ed. Vanhasen kanta tähän keskustan eduskuntaryhmän puheenvuorossa tuotuun ehdotukseen?

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhasen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että mikäli haluamme pitää EU:ta itsenäisten valtioiden yhteenliittymänä, meidän ei tule pyrkiä siihen, että ylikansallisen Euroopan parlamentin asema vahvistuu jäsenvaltioita edustavan ministerineuvoston kustannuksella.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Ihamäelle. Oikeastaan kannatin puheenvuorossani sitä kokoomuksen eduskuntaryhmän lähetekeskustelussa ilmaisevaa kantaa, että EU:n parlamentin asemaa ei pidä vahvistaa. Minusta se on oikea kanta, mutta ymmärtääkseni kokoomus jossakin määrin tästä on kyllä valiokuntakäsittelyn aikana lipsunut, erityisesti yhteispäätösmenettelyn kohdalla. Tosin siinä on vielä mahdollisuuksia ikään kuin korjata tilanne sillä, että tulkitaan UaV:n sitä koskeva ponsi viimeisen virkkeen osalta niin kuin se on kirjoitettu ja jätetään ensimmäinen virke lukematta.

Ed. Kiljuselle toteaisin, että mielestäni Suomen ja Ruotsin ulkoministerien yhteinen lehtikirjoitus asiasta ei ollut kauhean järkevä tapa suomalaisen demokratian kannalta aloittaa tämä keskustelu. Se on täysin hyväksyttävä, mutta he tekivät aloitteen, joka luonteeltaan oli juuri sellainen, että olisi odottanut, että Suomessa kansallisella pohjalla olisi keskusteltu asiasta ennakoon mielellään siten, että myös oppositio olisi ollut mukana.

Mielestäni itse asiassa aloite oli hyvä esimerkki, joka oikeastaan todisti oikeaksi sen meidän suunnaltamamme aika tavalla esitetyn kritiikin, että nyt ulkopolitiikassa otetaan aika isoja askeleita vähän kuin koepalloina heittäen ilman, että missään selkeästi olisi päätetty näistä askeleista. En tiedä oliko tästä Suomen ulkoministerin kannanotosta valtioneuvoston päätös olemassa vai onko se vain yksi ajatus muiden joukossa, jolla testataan, syntyisikö siitä jotain. Minusta se ei ole oikea tapa ulkopoliittisen linjan määrittämiseksi.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Täällä on luonnollisesti paljon keskusteltu EU:n kehittämisestä, mihinkä suuntaan ja mitä sillä pitäisi tehdä, mutta on myös erittäin laajasti keskusteltu pienen maan ja valtion osasta EU:ssa. En halua kerrata niitä, koska kaikki olemme hyviä kuuntelemaan.

Haluan nostaa kuitenkin esiin pari asiaa. Yhtenä vahvana puolena esitettiin ennen EU:hun

liittymistä, että päästään vaikuttamaan. Onko tuo toteutunut? Ainakaan maatalouden osalta ei. Se saattaa kyllä osittain olla neuvotteluvirhekin. Tukiaiset ovat entistä sekavampia ja teettävät tosi paljon paperitöitä niin lomakkeiden täytössä kuin myös kirjanpidossa. Tämä on itselleni hyvin tuttua asiaa, koska myös tätä joudun pienen perheen isänä harjoittamaan.

Myös maa on varsinkin etelän osalta eriarvoisessa asemassa. Toivottavasti tulevaisuudessa asiat korjaantuvat. Maatalouden asema ja vaikutus tulevat olemaan erittäin vaikuttava tekijä niin EU:ssa kuin Suomessakin tulevina vuosina ja aikoina.

Toinen asia: Turvallisuus ja rauha on erittäin tavoiteltava olotila. Täällä on aivan kuin kysely, minkä arvoinen rauha on, mitä kannattaa maksaa siitä. Hyvä, että mietitään.

Millä sitten Suomessa säilyy turvallisuus, onko EU sen takaaja? Mielestäni osaksi se on, pelkästään ei. Suomen oma tahto ja käytäntö on ratkaiseva. Puolueettomuus tulee säilyttää. Se edellyttää liittoutumattomuutta ja uskottavaa puolustusta, lisäksi riittävää, suunniteltua kehitysapua ja hyviä suhteita joka suuntaan.

EU on tuottanut ainakin minulle pettymyksiä ja siksi sanon, ettei pidä olla liian sinisilmäinen. Toivotaan, ettei tule enää lisää pettymyksiä, vaan suunta ja tavoitteet neuvotteluissa selkiävät.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Pehkoselle haluan todeta, että ilmeisesti EU:n maatalouspolitiikka menee uusiksi itälaajentumisen myötä. Nyt olisi pyrittävä vaikuttamaan siihen, mitä sitten tapahtuu.

Ministeri N o r r b a c k : Arvoisa puhemies! Edellinen hallitushan neuvotteli maatalouspolitiikasta ja se, mitä saatiin aikaan on voimassa vuoteen 1999 saakka. Jos ollaan siihen pettyneitä, niin voi syyttää edellistä hallitusta hyvin pitkälle, eli silloin raamit lyötiin kiinni.

Mitä vaikuttamiseen tulee, niin minusta olen nainen ero Eta-ratkaisun ja EU-jäsenyyden välillä on juuri siinä, että Suomi jäsenmaana on mukana jo silloin, kun asioita ruvetaan valmistelemaan EU:ssa ja voimme vaikuttaa ihan alusta saakka. Eta-ratkaisu ei antanut sitä mahdollisuutta, mutta kyllä velvollisuuksia noudattaa EU:n pelisääntöjä lähes sataprosenttisesti. Maatalous ja eräät muut alat olivat Eta-ratkaisussa ulkopuolella, mutta muuten koko kauppapolitiikka ja moni muukin ala oli mukana Eta-ratkaisussa. Eli todel-

lisuudessa suurin ero minusta Eta-ratkaisun ja EU-jäsenyyden välillä on nimenomaan vaikutusvalta. Toinen asia on se, miten pitkälle olemme pystyneet sitä käyttämään. Minusta olemme sen käyttäneet hyvin ja tehokkaasti.

Ed. Pehkonen puhui myös turvallisuudesta. Minun käsitykseni on se, että integrointi Euroopassa on paras ehkäisevä keino, kun puhutaan kriiseistä ja sodista. Kun maat ovat taloudellisesti ja kauppapoliittisesti hyvin integroituja, niin on huomattavasti vaikeampaa saada kriisejä aikaan. Näin ollen on tärkeätä, että EU laajenee, että integroidaan myös Venäjä ja muut maat, jotka eivät voi tulla ainakaan hyvin pitkään aikaan jäseniksi. Eli integrointi Euroopassa on tällä hetkellä paras keino luoda rauhaa ja turvallisuutta, vakautta. Näin ollen minusta on tärkeätä, että Suomi on mukana EU:ssa ja voi vaikuttaa aktiivisesti tällä tavalla. Se siitä.

Ed. Vanhanen sanoi, että tulee riittävästi informaatiota, minä ymmärsin, että tulee melkein liikaa joskus. Kiitoksia tästä. Tämähän on nimittäin hallituksen tavoite. Kun vaadimme avoimuutta EU:lta, niin pitää itse myös toimia samalla tavalla. Kun ed. Vanhanen ihan kiitettävästi sanoi, että hallituksen poliittinen silmä on tarkka, niin todennäköisesti näin on. Mutta ainakin minä elän turvallisemmin, jos oppositio myös katsoo näitä asioita. Eli tässä mielessä tarvitaan todella rakentavaa yhteistyötä. Toinen asia on se, että joskus olemme hallituksessa eri mieltä opposition kanssa, mutta silloin käydään sitä keskustelua. Mutta se, että eduskunta oppositio mukaan lukien voi käydä näitä asioita lävitse etukäteen, antaa hallitukselle omassa työssään sitä turvallisuutta, mitä tarvitaan ja myös ehkäpä lisää vaikutusvaltaa, kun tiedetään, että kanta on eduskunnassa yksimielinen, tai tiedetään ainakin, mistä ollaan eri mieltä, ja tiedetään myös, mistä syystä. Tämä on tavoite. Haluan todella kyllä kiittää tässä mielessä myös keskustaa hyvin rakentavasta yhteistyöstä silloin kun olemme samaa mieltä ja myös silloin, kun tiedämme, että me olemme eri mieltä.

Ed. Pykäläinen lausui: ”Ympäristötavoitteiden nostaminen ohjauksen vapauden ja samantyyppisen päämäärä kuin globaalisen vastuun huomio ottaminen EU:n politiikassa.” Hänen tavoitteensa on oikea aivan niin kuin ulkoasiainvaliokunnan tavoite on oikea, mutta lause, johon hän viittasi, on minusta aika lailla onneton. Nimittäin siinä sanotaan: ”Ympäristönsuojelun ensisijaisuus tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen nähden on tunnustettava.” Tämä lause on sikäli

onneton, että se antaa protektionismille mahdollisuuksia, jos kansallisessa lainsäädännössä voidaan tiukentaa ympäristölainsäädäntöä ja näin estää muiden EU-maiden tavaroiden tuloa oman maan markkinoille. Vaikutus saattaa jopa heikentää ympäristönhoidon mahdollisuuksia. Pidän tätä äärettömän onnettoman, että tämä on lipsahtanut mukaan tekstiin. Toivon, että tämä lause voidaan poistaa.

Globaalilla tasolla vielä kehitysmaat pelkäävät juuri tämän tyyppisiä lauseita, koska ei kehitysmailla ole mahdollisuuksia täyttää ympäristökriteerejä siinä määrin kuin olisi toivottavaa. Jos vielä tällaista lausetta ruvetaan toteuttamaan globaalilla tasolla, niin silloin saatamme kehitysmaat suuriin vaikeuksiin. Eli jalo ajatus, hyvä ajatus on nyt kirjoitettu niin huonoon muotoon, että sen vaikutus on täsmälleen päinvastainen kuin mihin valiokunta on pyrkinyt. Näin minusta ei saisi tehdä. Vähän ihmettelen, ettei ole kuunneltu asiantuntijoita tässä asiassa, joka on todella hyvin laajamittainen.

Voin ottaa yhden esimerkin, joka koskee Suomea. Jos jokin maa Euroopassa haluaa estää Suomen puunjalostusteollisuuden tuotteiden tuloa omille markkinoilleen, niin kiristetään vain ympäristölainsäädäntöä tai tehdään kansallisia määräyksiä koskien puunjalostustuotteita ja tällä tavalla estetään meidän tavaroidemme tuloa. Ongelmallista on myös se, että mietintö leviää Eurooppaan, että tätä luetaan muualla. Näin ollen toivon, että joku valiokunnan jäsen katsoisi, miten tämä voidaan poistaa. Se, mitä ajetaan takaa, on hyvä. Mutta ympäristöpolitiikan ja kauppapolitiikan pitää olla samalla tasolla, kun tehdään näitä ratkaisuja. Jos toinen on ensisijaisessa asemassa, niin silloin annetaan päinvastaisille pyrkimyksille sijaa, mitä ei ole ajateltu, kun tämä teksti on kirjoitettu.

Minä valitan, että kansanedustajat Seppänen ja Laakso ovat näköjään niin laiskoja, etteivät jaksakaan istua eduskunnassa ja osallistua keskusteluun sen loppuun saakka, mutta se on heille tyypillistä. He esittävät populistisia ajatuksiaan ja sitten häipyvät kertomaan populismia muillekin. Minä siteeraan, mitä ed. Seppänen sanoi. Hän sanoi: ”Emu ei ole vasemmistoliiton tavoite. Meillä on nyt tällainen kanta. Kysymys on siitä, voiko siihen luottaa.” Siis tämä oli vasemmistoliiton kansanedustajan lause.

Minusta kysymys on aivan oikea: voidaanko siihen luottaa, mutta kysyjä on täsmälleen väärä. Minä toivoisin, että ed. Seppänen olisi täällä nyt ja kertoisi, mihin hänen puolueensa oikein pyrkii

Emu-asiassa, vai pyrkiikö se mihinkään vai onko niin, että ed. Seppänen tapansa mukaan on vain yksityisajattelija, jos nyt voidaan semmoisesta edes puhua.

Mitä Emuun tulee, haluan vain sanoa, että hallitus yrittää täyttää kriteerit tällä hetkellä. Pääministeritasolla, valtiovarainministeritasolla on jo monta kertaa sovittu aikataulusta ja kriteereistä, enkä oikein jaksa uskoa, että siihen on muutoksia tulossa.

Sitten pitää kysyä, onko meidän intressissämme, että aikataulu venyy. Minusta Emu luo vakautta rahapolitiikkaan ja näin ollen myös talouspolitiikkaan. Vakaus luo taas mahdollisuuksia alemmille koroille. Alemmat korot taas lisäävät investointeja, ja lisää investointeja tietää myös lisää työpaikkoja. Eli kyllä Emulla on myönteinen vaikutus talouteen ja myös työllisyyteen. Toinen asia on, että tähän liittyy riskejä ja ongelmia, joista myös pitää keskustella. Mutta minä vain kysyn, onko parempi, että nykyinen epävarmuustilanne on lyhyempi vai pitempi. Jos Emun kolmas vaihe toteutuu myöhemmin, niin epävarmuusjakso on pitempi, ja siitä ei minusta voi olla suurempaa hyötyä Suomen taloudelle. Tätäkin pitää pohtia, kun kritisoidaan Emua ja Emun aikataulua. Minä uskon siihen, että myönteiset vaikutukset painavat enemmän kuin kielteiset. Molempia on, aivan niin kuin kaikissa isoissa ratkaisuisa. Toivon todella, että tästä keskustelu vielä jatkuu.

Täällä on myös puhuttu Nato-jäsenyydestä, joka ei liity selontekoon oikeastaan ollenkaan. Minä kuulun niihin, jotka ovat iloisia, että siitäkin vaikeasta asiasta puhutaan. Minä en henkilökohtaisesti näe sitä pois suljettuna, että Suomi joskus voisi liittyä Natoon, vaikka se ei tällä hetkellä ole ollenkaan ajankohtainen asia. Aina kun mietitään Naton laajentumista, EU:n laajentumista, pitää myös pohtia vaikutuksia. Jos Natoa laajennetaan, jos EU:ta laajennetaan, silloin pitää tietenkin pyrkiä siihen, että se luo lisää vakautta. Emme voi lähteä sellaiseen järjestelmään tai kehitykseen mukaan, joka vaarantaa tai heikentää vakautta. Tältä näkökulmalta pitää minusta pohtia Suomen suhteita Natoon ja muihin järjestelmiin.

Täällä on myös haluttu korostaa opting out -mahdollisuuksia EU:n turvallisuuspolitiikassa. Silloin on aina lähdetty siitä, että ongelmat ovat muualla, kriisit ovat muualla ja voimme itse valita, sopiiko meidän osallistua vai ei. Tähän turvallisuuspoliittiseen aspektiin liittyy myös solidaarisuusnäkökohta. Joskus voi käydä niin, että me

tarvitsemme EU:n apua. Onko sitten hyvä, että olemme antaneet kaikille muille jäsenmaille opting out -mahdollisuuden? Ei tämäkään kysymys ole ihan yksiselitteinen. Näin ollen kannattaa myös pohtia tätä vähän syvemmmälle, kuin mitä arvoisat edustajat Seppänen ja Laakso ovat tehneet. Minä en ole löytänyt yhtään järkevää ajatusta heidän puheenvuoroistaan, mutta se ei ole ensimmäinen kerta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totean, että korkojen alhaisuuden vaikutus ilman muita ainesosia on ja tulee olemaan suhteellisen vaatimaton työllisyyskysymyksessä. Jos Emu pelkää positiivisena antaa alhaiset korot tai takaa niiden mahdollisuuden, niin se ei meidän työllisyyttämme sen paremmin kuin muuallakaan auta.

Mitä tulee Natoon, haluan todeta sen, että Natosta pitäisikin puhua ja avoimilla korteilla, mutta meillä on vain ongelma se, että meillä on siitä, kun lähdettiin liikkeelle, menty jo puolitiehen Natoon, mutta vielä ei ole puhuttu mitään, ja se on ongelmallista. Puhutaan salakielellä ja viitteenä, mutta ei koskaan suoraan eikä reilusti.

Oikeastaan sen vuoksi pyysin puheenvuoron, kun ministeri Norrback sanoi, että edellisen hallituksen aikana neuvoteltiin maataloutta koskevat Eurooppa-sopimukset. Se on niin surullinen asia, että siitä ei varmasti ministerinkään kannattaisi puhua. Ne neuvoteltiin ja sillä perusteella saatiin myös keskustalainen maaseutuväestö osaksi Euroopan unionin kannalle, osaksi epäilevänäkin mukaan. Välittömästi sen jälkeen, kun näin oli tapahtunut, tämä hallitus kokoumuksen johdolla teki vuosisadan petoksen, rikkoi sopimuksen, ei toteuttanutkaan niitä neuvoteltuja aiheita, mitä oli tapahtunut. Ei tuosta kannattaisi puhua. Noin 20 vuoden kuluttua se lakkaa haisemasta pikkaisen. Mitä mieltä kokoomuksessa ollaan asiasta?

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback otti todella ansiokkaasti esille ympäristöasian, johon minäkin hienostuneen hurskastelevasti viittasin käyttämällä termiä oppimestareina olemisesta. Eli olemme mukana ajamassa virkamiesten kautta EU:ssa Brysselissä ryhmäkanteita ja sitten haluamme ehkä joku määräänemistöpäätösvaltaa ja sen lisäksi nostammekin kaiken edelle ympäristöasiat. Kun elämme valitettavasti metsästä ja ympäristöstä, niin tuhoamme siinä oman kansantaloutemme. Asioita on olemassa erinomai-

sen tärkeitä ja hyviä, mutta täytyy tässä miettiä myös raa'an taloudellisesti sitä, mihin meillä maana on varaa.

Ministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Haluan vielä korostaa, että minusta ulkoasiainvaliokunnan tavoite on oikea, mutta sanamuoto on onneton, koska se antaa protektionismille mahdollisuuksia muissa maissa. Kun puhumme muuten vapaakaupan puolesta, niin yhtäkkiä siten löydämme uusia keinoja. Maailmankaupasahan tullien merkitys pienenee koko ajan, mutta keksitään muun tyyppisiä, tavarastandardeja ja muita, jotka myös estävät kaupantekoa. Jos annamme uuden kanavan eli ympäristöpolitiikkaa voidaan käyttää protektionismin keinona, silloin ainakin kehitysmaat globaalisesti kärsivät. Suomi voi kärsiä niin kuin muut maat EU:n sisällä. Näin ollen hyvä ajatus on saanut niin huonon muodon, että sen vaikutus saattaa olla päinvastainen.

Minä en lähtisi kritisoidaan edellisen hallituksen pääministeriä ja ulkoministeriä niin voimakkaasti kuin ed. Aittoniemi teki. Minusta maatalousratkaisu oli suhtkoht hyvä. (Ed. Aittoniemi: Niin, mutta tämä hallitus ...) — Se, mitä tämä hallitus on muuttanut, on hyvin rajallista verrattuna kokonaisratkaisuun, joka tehtiin edellisen hallituksen aikana.

Minä olen sitä mieltä, että silloinen pääministeri ja ennen kaikkea ulkoministeri saivat suhtkoht hyvän neuvottelutuloksen aikaan. Minä olin pettynyt siihen, että he eivät uskaltaneet aina puolustaa sitä. Minä puolustin heidän neuvottelutulosiaan tältä osin, mitä varsinkaan ulkoministeri ei aina uskaltanut tehdä. Minusta pitää aina lähteä siitä, että kun kerran on pannut nimensä johonkin paperiin, niin sen takana ollaan ja pitää olla. Se oli minulle pettymys, mutta nyt meillä on maatalouspolitiikka vuoteen 1999 ja ennen sitä tietenkin pitää neuvotella niin, että maataloudella voidaan elää myös Suomessa jatkossa.

Minä en tiedä, kuka on puhunut salakieltä Natosta. Minä olen ainakin neljän vuoden aikana esittänyt täsmälleen samoja ajatuksia kuin täällä tänä iltana. Siihen voidaan liittyä, se on mahdollista, se ei ole ajankohtaista, ja jos tehdään joitakin ratkaisuja, pitää olla varmoja siitä, että vakaus alueellamme vahvistuu eikä heikenne. Ei tämä ole sen kummallisempaa.

Ed. Korkeaja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback oli minis-

teri myös edellisessä hallituksessa. Kun hän tote- si, että maataloussopimus on hyvä ja sillä tullaan toimeen vuoteen 99 asti, on syytä painokkaasti huomauttaa, että sopimuksen artikla 141 on auki. Sen tulkinta on auki. Se on hyvin avoin ja suuren liikkumavaran antava artikla. Vasta sen jälkeen, kun se on saanut aineellisen sisällön, voidaan arvioida, pärjääkö Suomen maatalous tällä sopimuksella vai ei. Tässä asiassa pitäisi hallituksen poliittisilla ministereillä olla suuri kiinnostus, että tämä vietäisiin läpi, mitä tällä hetkellä ei näytä hallituksen, sen paremmin RKP:n kuin kokoomuksenkaan ministereillä olevan, puhumattakaan SDP:n ministereistä.

Mitä tulee Nato-keskusteluun, sen verran haluaisin kommentoida, että tällaiset puheenvuorot, joissa sanotaan, että voin ajatella, että jos- sain tulevaisuudessa, ehkei tänään, mutta huomenna Suomen olisi mahdollista liittyä sotilasliiton jäseneksi, minusta ovat tapa, jolla viedään uskottavuutta siltä politiikalta, johon me kuitenkin nyt nojaamme Suomen turvallisuuspolitiikassa eli liittoutumattomuudelta ja itsenäiseltä puolustukselta. Minä en näe perusteita sille, mitä turvallisuuslisää jäsenyys Natossa tai ylipäätään sotilasliitossa voisi Suomelle tuoda. Kun en näe tätä, pidän huonona politiikkana ja Suomen turvallisuuden kannalta kyseenalaisena, riskaabelina sitä, että luodaan käsitystä liittoutumismahdollisuudesta.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Olisi epäilemättä ollut tyylikkäämpää lopettaa keskustelu ministerin puheenvuoroon, mutta minä hieman taisin myöhästyä oman puheenvuoroni pyynnössä ministerin pyyntöä ennen.

Olin itse asiassa ollut reagoimassa ed. Vanhasen käyttämään vastauspuheenvuoroon minulle — ja muihinkin keskustan tänään käyttämiin puheenvuoroihin — siltä osin, että hän korosti, kun olen esittänyt kriittisiä huomioita heidän ryhmäpuheenvuoroonsa, että opposition kanssa ei ole konsultoitu, kun on keskeisistä ulkopoliittisista aloitteista kysymys. Itse asiassa en halua viedä keskustelua siihen suuntaan, missä määrin on opposition kanssa konsultoitu, missä määrin ei. Ulkoasiainvaliokunnan työskentelyyn osallistuneena voin sanoa, että sen puitteissa ainakin on käyty hyvinkin laavaa periaatteellista keskustelua niistä vaihtoehdoista, jotka tänäkin päivänä keskustelussa täällä ovat olleet esillä.

Sen sijaan olennaisempaa on kiinnittää huomio tietysti siihen sisältöön, millä kansallista yhteisymmärrystä haetaan keskeisissä ulkopoliittisissa kysymyksissä. Tässä on tämän kysymyksen ydin: Keskustan kanta näyttäisi olevan sen kaltainen, että Suomi ei voisi tehdä ehdotuksia Weu:n ja EU:n suhteiden muuttamisesta ja kehittämisestä. Tämä minusta tuntuu hämmästyttävältä ja yllättävältä. Eikö olisi järkevää se, että EU:lla olisi selkeämpi yhteys Weu:hun, kun tehdään päätöksiä ns. Petersberg-periaatteiden pohjalta toimittaessa eli rauhanturvaan ja kriisinhallintaan liittyvissä tehtävissä? Tässä tapauksessa on selkeästi rajattu ulkopuolelle se, että Weu:n alueelliset puolustustehtävät ja turvatakuut tulee erottaa kriisinhallinnasta, eli tässä ei ole kysymys voisiko sanoa 5. artiklan tehtävistä vaan nimenomaan rauhanturvatoimista.

Eikö ole nimenomaan tässä suhteessa mielekästä, että Suomi sotilaallisesti liittoutumattomana maana — yhdyen ed. Korkeaojan äskeiseen puheenvuoroon täysin — tekee aloitteita, joilla vahvistetaan Euroopan unionin puitteissa rauhanturvatoimia eikä olla sen sotilasliittoluonnetta vahvistamassa? Tämä minua hämmästyttää, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa tuodaan esille, että me emme voisi olla aloitteellisia näissä asioissa, ja pannaan meidät vielä äänestämään tästä kysymyksestä. Tätä olin tiedustelemassa ed. Vanhaselta ja tätä edelleen tiedustelen ed. Korkeaojalta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! On suorastaan häpeä, jos tämä päättyy minun puheenvuoroni, mutta näin voi käydä, jos ministeri ei vastaa.

Ministeri Norrbackin puheenvuoroa voi kyllä verrata hiukan hänen arvosteluni edustajien Seppäsen ja Laakson puheenvuoroihin, kun hän maatalouskysymystä koskien ei ollut muka ymmärtävinään, mitä minä tarkoitin. En minä moiti ollenkaan Ahoa enkä edellisen hallituksen ministereitä maataloussopimuksesta Euroopan unionin suunnassa. Se ei ollut paras mahdollinen, mutta se oli tyydyttävä. Kysymys oli vain siitä, että tämä hallitus tultuaan valtaan rikkoi ne sopimukset, mitä oli tehty, avasi kansallisen tukipaketin ja muutti asiat kokonaan toisenlaisiksi. Tämä on moneen kertaan käsitelty asia, enkä haluaisi sitä tietysti jatkaa, mutta kun ministeri ed. Pehkosen puheenvuoroon niin reippaasti vastasi ja näki asian olevan kunnossa, niin ei tämä ole. Se oli vuosisadan petos, mitä tämä hallitus teki maanviljelijöitä kohtaan. Siellä oli tietysti

suurimpana sankarina kokoomus vetämässä, joka ei suunnitellutkaan pitävänsä tätä lupaus-taan siinä vaiheessa, kun asia oli aikanaan neuvoteltu ja sovittu. Näin se on, ministeri Norrback.

Ministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Minä pelkään, että arvokkuus menee nyt keskustelusta, mutta näin ehkäpä saattaa käydä. Jos tämä oli vuosisadan petos, minä veikkaan, että joku rikosoikeuden asiantuntija voisi antaa teille pari kirjaa pahemmista rikoksista tältä vuosisadalta. Näin ei tietenkään voi olla, vaan totta kai, kun talouden tilanne kehittyi huonompaan suuntaan kuin on arvioitu, joudutaan katsomaan ja on katsottu myös muiden ryhmien tuloja. Tämä on syytä kuitenkin pitää mielessä.

Muutama kommentti ehkäpä vielä turvallisuuspolitiikasta. On syytä muistaa kuitenkin, että Euroopan kahtiajako on siirtynyt historiaan. Nyt joudutaan ottamaan kriiseihin ihan tapauskohtaisesti kantaa aivan toisella tavalla, kun ennen vanhaan pärjättiin dogmeilla. Jos joku pystyi siirtämään pilkun jonnekin, se oli suuri saavutus ja sai otsikoita aikaan lehdissä. Silloin elettiin hyvin staattisessa järjestelmässä turvallisuuspoliittisesti Suomessa. Nyt pitää ottaa kantaa joka kerta, kun kriisi syntyy tai kun halutaan se estää. Näin ollen tarvitaan lisää joustavuutta.

Mutta me tarvitsemme edelleen tietenkin koneistoja, kun kriisi todella olemassa, että sitä voidaan lieventää ja se lopettaa. Jo Ksse-konferenssihan päättyi yksimielisesti monta vuotta sitten siihen, että Natoa voidaan käyttää siihen, ja siitä on jo monta vuotta. Näin ollen minusta keskustelu Natosta nyt on ylidramatisoitu, koska osittain eletään ainakin mielikuvituksessa niitä aikoja, kun Eurooppa oli jaettu kahtia, eli minä toivotan kaikki vapaan keskustelun ystävät tervetulleiksi osallistumaan laajempaan ja syvällisempään turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Siinä mielessä Max Jakobsonin kommentti oli erinomaisen hyvä, vaikka ei välttämättä jokaisesta lauseesta voi olla samaa mieltä, mutta että pohditaan julkisesti eri vaihtoehtoja, sehän on demokratian elinehto. Me olemme vain niin tottuneita siihen, ettei puhuta avoimesti ja kriittisesti turvallisuuspolitiikasta eikä esitetä vaihtoehtoja. Nyt olemme siinä tilanteessa, että tämä on mahdollista. Miksemme sitä käyttäisi? Ei kannata lyödä nuijalla päähän sellaisia, jotka katsovat maailmaa vähän toisella tavalla, vaan pitää avoimesti ja rohkeasti keskustella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Helsingin kaupungille

Hallituksen esitys 19/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovuttamisesta perustettavalle kiinteistöyhtiölle Vaasassa

Hallituksen esitys 20/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi eräiden maa-alueiden luovuttamisesta Helsingin kaupungille

Hallituksen esitys 25/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 31/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 23/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 7/1996 vp
Lakialoite 13/1996

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys laeiksi yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 22/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 8/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 21.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

